

17—20 november

Debatter m. m.

Tisdagen den 17 november

Sid.

Minnesord över herr Sandler	4
Svar på frågor:	
av herr Wallmark ang. erfarenheterna av vissa för armén in- köpta motorcyklar	4
av herr Dahlén om undervisning i patientpsykologi för läkare	6
av herr Isacson ang. expedieringen av ansökningar enligt studie- hjälsreglementet vid Tekniska gymnasiet i Göteborg	8

Onsdagen den 18 november

Svar på interpellationer:

av herr Petersson, Erik Filip, om inrättande av filialer till universiteten	11
av herr Sveningsson ang. erfarenheterna av bestämmelsen i barnavårdslagen om viss rätt för polisen att taga barn och ungdom i förvar, m. m.	12
Om rätt för kommun att vidtaga näringspolitiska åtgärder	18
Om viss reglering i kommunallag av kommunal upphandling	19
Den framtida användningen av citadellet i Landskrona	24
Om iståndsättande av Läckö slott	25
Om rätt för Jägarnas riksförbund att inneha och utlåna vapen ..	31
Om lagstiftning mot luftföroreningar	39
Om förbud mot obefogad uppsägning av arbetstagare	40
Om lön under de s. k. karensdagarna vid sjukdom	53
Om översyn av trafiklagstiftningen	58
Interpellation av herr Alexanderson ang. domares oavsättlighet..	66

Fredagen den 20 november

Meddelande ang. enkla frågor:

av herr Sundin ang. användningen av vissa medel vid inlösen av egnahem	69
---	----

	Sid.
av herr Larsson, Thorsten, om ytterligare medel för kreditgarantier inom jordbruket	69
av herr Eskilsson om förlängd remisstid för förslaget till ny organisation för jordbrukets och skogsbrukets rationalisering	69
av herr Schött ang. rekryteringen av ordförande i taxeringsnämnd	69
av fru Segerstedt Wiberg om ytterligare offentliggörande angående svensk utrikespolitik under andra världskriget	69

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 18 november

Konstitutionsutskottets utlåtande nr 27, ang. behandlingen i riksdagen av framställningar från riksdagens verk	18
— nr 28, ang. behandlingen av redogörelserna för Europarådets och Nordiska rådets verksamhet	18
— nr 29, om rätt för kommun att vidtaga näringspolitiska åtgärder	18
— nr 30, om viss reglering i kommunallag av kommunal upphandling	19
Statsutskottets utlåtande nr 152, om utnyttjande av militära m. fl. verkstäder för civil yrkesskoleutbildning	24
— nr 153, ang. meritvärdet av ungdomsledarskap	24
— nr 154, om fria läroböcker m. m. för lärare	24
— nr 155, om utredning rörande kompetenskraven för kristendoms lärare	24
— nr 156, ang. nordiskt samarbete på forskningens område ..	24
— nr 157, ang. den framtida användningen av citadellet i Landskrona	24
— nr 158, om iståndsättande av Läckö slott	25
— nr 159, om översyn av det statliga kommittéväsendet	31
— nr 160, om revisionen av väg- och vattenbyggnadsverkets verksamhet	31
— nr 161, ang. ledigförklarandet av statliga tjänster	31
— nr 162, om beaktande av de arbetsetiska frågorna i kursverksamheten för statliga befattningshavare	31
Första lagutskottets utlåtande nr 35, ang. huvudmannaskapet för rådhusrätterna m. m.	31
— nr 36, ang. avveckling av magistrats- och kommunalborgmästarinstitutionerna, m. m.	31
— nr 38, om rätt för Jägarnas riksförbund att inneha och utlåna vapen	31
— nr 39, om enhetlig handläggning av samhällsätgärderna mot ungdomsbrottslighet	39
— nr 40, om försäkringsskydd för anförtrödda medel	39
— nr 41, ang. ändring i sjölagen	39
— nr 42, ang. svensk domstols prövning av äktenskapsmål i vissa fall, m. m.	39

	Sid.
Andra lagutskottets utlåtande nr 61, ang. de vapenfria värnplik- tigas tjänstgöringsförhållanden och behandlingen av samvets- ömma värnpliktiga	39
— nr 62, om lagstiftning mot luftföreningar	39
— nr 63, ang. vissa av Internationella arbetsorganisationens all- männa konferens år 1963 fattade beslut	40
— nr 64, om lön vid permittering, avgångsvederlag och lön under de s. k. karensdagarna vid sjukdom	53
Tredje lagutskottets utlåtande nr 36, om översyn av trafiklagstift- ningen	58
Jordbruksutskottets utlåtande nr 21, om ökad utbildning av lant- mästare	65
— nr 22, ang. åtgärder för utrotning av vildmink	65
— nr 23, om vidgad rätt för lantbruksnämnderna att förvärva mark för fritidsändamål	65
— nr 24, om domänverkets medverkan vid exploatering av mark för fritidsändamål, m. m.	65
— nr 25, ang. befrielse i visst fall från betalningsskyldighet till kronan	65
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 45, om åtgärder för bevarande av bokskog	65
— nr 46, om utredning rörande hembygdsvården	65
— nr 47, om utredning rörande olika typer av datamaskiner m. m.	65
— memorial nr 48, ang. överlämnande till särskilda utskottet av vissa till allmänna beredningsutskottet remitterade motioner	65

Tisdagen den 17 november

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Herr TALMANNEN yttrade:

Budet för några dagar sedan, att Rickard Sandler, aktad och vördad ålderspresident i första kammaren, lämnat oss, grep oss alla med sorg och saknad.

Ett omnämnande av de mångskiftande arbetsuppgifter Rickard Sandler på olika poster i samhällslivet fullgjort skulle föra alltför långt och erfordras ej heller i denna krets. Hans storslagna livsgärning i offentliga värv, i riksdag och regering och eljest, är oss väl känd. Vi dröjer vid minnet av en sällsynt rikt utrustad personlighet, som med idealitet och redlighet berikat ett halvt sekel av svensk historia.

Här vill jag erinra allenast om att Rickard Sandler i riksdagens arbete, såvitt känt är, tagit del längre tid än någon ledamot tidigare. Årets riksdag var hans 55:e. Även som kammarens ålderspresident sedan 1956 och utrikesutskottets ordförande sedan 1946 har han, djupt förtrogen med skilda ämnen och med särpräglad vältalighet, berikat också det parlamentariska livet i vårt land.

Första kammarens ledamöter skall minnas Rickard Sandler även som den alltid vänlige och förstående kamraten och vännen.

Vi lyser frid över hans minne.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Ang. erfarenheterna av vissa för armén inköpta motorcyklar

Herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr Wallmarks

fråga angående erfarenheterna av vissa för armén inköpta motorcyklar, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 6 november, och anförde:

Herr talman! Herr Wallmark har frågat mig vilka slutsatser jag drar av de erfarenheter som hittills gjorts av de för arméns räkning inköpta tjeckiska motorcyklarna av märket Jawa.

Till svar vill jag anföra följande. Åren 1959—1961 anskaffades ett antal motorcyklar för arméns räkning. Det var dels tjeckiska motorcyklar av märket Jawa med 250 cm³ och 350 cm³ motor, dels en svensktillverkad motorcykel med tjeckisk 350 cm³ motor. Efter det att dessa motorcyklar börjat användas vid trupp har uppträtt vissa funktionsstörningar och fel som håller på att avhjälpas. Det har framför allt varit 350 cm³ motorerna, som visat sig känsliga. Reservdelsförsörjningen för de tjeckisktillverkade motorcyklarna har varit tillfredsställande. Underhållskostnaderna har visat sig icke överstiga motsvarande kostnader för tidigare anskaffade motorcyklar.

Svårigheter uppträder allmänt då ny materiel börjar användas i större skala. Tidigare erfarenheter visar att motorcyklar, som i militärt bruk utsätts för svåra påfrestningar, är känsligare än andra hjuldrivna fordon. Dessa erfarenheter har bekräftats vid användningen av Jawa-motorcyklarna. I fråga om de tjeckisktillverkade motorcyklarna har leverantören på ett tillfredsställande sätt fullföljt sina garantiåtaganden samt lämnat erforderlig service och bistånd.

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framföra ett tack för svaret.

Den fråga som jag har tagit mig fri-

Ang. erfarenheterna av vissa för armén inköpta motorcyklar

heten att ställa berör ju endast en detalj i vårt totala krigsmaterielanskaffningsprogram. Trots allt är den dock viktig, eftersom betydande svårigheter torde uppstå för armén därest inte förbindelserna kan upprätthållas.

Statsrådet säger i sitt svar att vissa funktionsstörningar och fel har uppträtt och håller på att avhjälpas. Det är alldeles givet att statsrådet har betydligt bättre informationer än vad jag kan sitta inne med; mina informationer täcker kanske bara några procent av den totala anskaffningen. Å andra sidan får vi väl räkna med att det skall föreligga någorlunda jämnhet i kvaliteten, så att man ändå kan göra en viss bedömning. Under sådana förhållanden delar jag nog inte helt statsrådets uppfattning att det endast föreligger vissa funktionsstörningar och fel. Det är elsystemen, när det gäller både generatorer och reläer, som inte håller. Och vidare är det svaga kopplingar, drivkedjor som går sönder och växellådor som brakar samman. Det har dessvärre förekommit inte bara under hårda fälttjänstövningar utan också under landsvägskörningar. Det förefaller som om vid vissa förband varje motorcykel två å tre gånger varit inne för reparationer. Det sägs nu att felen avhjälps, men det måste väl ändå innebära en ganska stor ombyggnad eller rentav anskaffande av nya motorcyklar så när som på att ramarna kanske går att använda, medan allt det övriga får lov att bytas ut.

Vad jag nu anfört föranleder mig att till statsrådet ställa frågan, om inte dessa fel är av den arten att en avskrivning bör ske i snabbare takt än som varit tänkt. Är statsrådet beredd att föranstalta om nyanskaffning av driftsäkrare motorcyklar än vi nu har fått?

Statsrådet svarade att dessa motorcyklar anskaffades under åren 1959—1961. Enligt de informationer jag har fått beställdes de under december 1961 och under våren 1962, och de lär väl inte ha kommit ut på förbanden förrän

under 1963 och 1964, men det har kanske inte så mycket med huvudfrågan att göra.

Herr statsrådet **ANDERSSON**:

Herr talman! Jag kan inte bekräfta herr Wallmarks uppgifter om Jawa-motorerna. Jag har inga uppgifter som överensstämmer med dem han lämnade, utan mina uppgifter bygger på specificerade rapporter från armétygförvaltningen om de fel som har upptäckts och som man håller på att avhjälpa; därvidlag åberopas garantiåtaganden från den tjeckiska firman, som byter ut vissa delar. Från armétygförvaltningens sida framhålles att man är nöjd med det sätt varpå det tjeckiska företaget uppfyller de avtal som är ingångna.

I fråga om motorcyklarna med 250 cm³ motor fick jag av armétygförvaltningen i går höra att denna motor har fungerat i huvudsak tillfredsställande. Det var ett fel på det elektriska systemet som man håller på att avhjälpa. Vissa delar har reklamerats och ersatts, vilket ju är vanligt även när det gäller svenskt material. Armétygförvaltningen framhåller att det har brustit i fråga om utbildningen av förare och att därvidlag en omläggning har skett. Det var en av svagheterna i systemet, att utbildningen inte hade anpassats till motorn. En annan svaghet, som företaget självt tar skulden för, om jag förstätt saken rätt, är att det klickat i fråga om vissa modifikationer som man från svenskt håll begärt i fråga om den tjeckiska konstruktionen.

I huvudsak är det den större motorn, på 350 cm³, som har varit behäftad med vissa fel vilka är specificerade av armétygförvaltningen. Man genomgår här varje motor enligt det garantiåtagande som finns. De största svårigheterna har vi med de stora motorcyklar som kallas Monark-Jawa, eftersom Monark tycks ha anlitat utländska underleverantörer vilka lagt ned tillverkningen av aktuella komponenter; det är alltså den

Om undervisning i patientpsykologi för läkare

svenskybyggda delen av dessa större motorcyklar som vållat de största problemen.

Andra uppgifter har jag inte kunnat få från armétygförvaltningen. Jag har frågat några förare som kör den mindre motorcykeln av märket Jawa, den med 250 cm³-motorn, och de berömde den när de för mig gjorde jämförelser med andra motorcyklar som finns inom försvaret.

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! Jag tror att det var en värdefull komplettering statsrådet nu gav, och vi närmar oss kanske varandra litet grand i bedömningen av materielen.

Jag skall inte uppehålla tiden — det medger inte en enkel fråga — med att lämna en mera detaljerad information om de felaktigheter som uppkommit. Mina informationer härrör från motoringenjörer som haft dessa fordon om hand och svarat för reparationer, i den mån fordonen över huvud taget kunnat repareras. Men ett icke ringa antal av dessa motorcyklar tycks ha varit behäftade med så betydande svagheter att maskinerna inte alls fungerat under militärtjänstövningarna — jag får kanske tillfälle att efter frågestunden under hand informera statsrådet härom.

Jag ber att få tacka för svaret och konstaterar bara att det ju kan tänkas att statsrådet, när han får en bättre information än hittills, är beredd att ompröva frågan i en för försvaret positiv riktning.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Bara ett enda ord — motorcyklar är mycket känsliga och vi

kör sönder många, det erkännes, men detta gäller inte bara motorcyklar med denna motor utan tyvärr också andra motorcyklar.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Om undervisning i patientpsykologi för läkare

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet EDENMAN erhöll ordet för att besvara herr *Dahléns* fråga om undervisning i patientpsykologi för läkare, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 13 november, och yttrade:

Herr talman! Herr Dahlén har frågat mig, om jag vill undersöka möjligheterna att i läkarutbildningen inlägga ett moment av patientpsykologi för att underlätta läkarnas personliga kontakt med patienter.

Enligt 1955 års stadga angående medicinska examina ingår i den nuvarande läkarutbildningen en särskild kurs i psykologi om 20 föreläsningstimmar under det andra studieåret. I förarbetena till stadgan framhöll läkarutbildningskommittén bl. a., att dessa föreläsningar borde omfatta allmän människokunskap, sjukdomen som socialt och individuellt problem, umgänget med patienterna och deras anhöriga, de konstitutionella faktorerna m. m. Dessa 20 föreläsningstimmar följs under det tredje studieåret — dvs. det propedeutiska året — av undervisning i praktisk-klinisk psykologi, enligt förarbetena i syfte att den studerande skall lära sig umgås med de sjuka och deras anhöriga och få upp blicken för de psykiska sammanhangen i sjukdomen.

Enligt instruktionen för universitetskanslersämbetet åligger det ämbetet att i fråga om utbildningen verka för att denna till innehåll och organisation fortlöpande utvecklas i takt med forskningens framsteg och anpassas efter samhällslivets krav. Detta innebär att

Om undervisning i patientpsykologi för läkare

ämbetet fortlöpande beaktar spörsmål av den art som herr Dahlén här tagit upp.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Anledningen till att jag har tagit upp detta ämne är givetvis den debatt som blossar upp då och då kring den naturliga oro som människor känner när de kommer i kontakt med sjukdom, egen eller andras.

De inslag i utbildningen för läkare som statsrådet hänvisar till har ju inte ens av läkarna alltid uppfattats såsom riktigt tillfredsställande. Dessa timmar innehåller ju även en hel del annat än vad jag har kallat patientpsykologi. Orsaken till att jag tar upp frågan är inte att jag tror att man någonsin kan nå ett verkligt idealläge i fråga om detta. Men allteftersom vetenskapen skrider framåt gäller det att fortlöpande anpassa utbildningen även för läkarna, vilket man givetvis också — det vill jag säga — i så stor utsträckning som möjligt försöker göra i många andra sammanhang.

Här tror jag att mycket finns kvar att göra. Jag vill hänvisa till den undersökning som docent Israel publicerade år 1962 om hur patienten upplever sjukhuset. Professor Biörck, professor i medicin, har skrivit ett förord, som jag skall be att något få beröra. Professor Biörck skriver där att en objektiv analys av hur patienten upplever sjukhuset är svår att göra. De troligen mest sakkunniga i detta sammanhang är läkarna. De bör alltså vara med i analysen, men eftersom de också skall undersökas, behöver verkligen andra företrädare för beteendevetenskaperna, såsom sociologer, vara med och klarlägga hur människor upplever sjukhuset. Det är oerhört värdefullt att man verkligen har kommit en bit på väg i dessa undersökningar. De som har ansvaret för utbildningen av unga människor för någon av sjukvårdens många växande arbetsuppgifter bör, understryker han, verkligen ta del av sådana här saker. Jag har

sett en tidningsuppgift — jag vet inte om den är riktig — om att en serie sjukvårdsproblem som skall gå i radio och TV också skall beröra dessa frågor.

Det må vara hur som helst med denna sak. Jag tror att så mycket har hänt sedan 1955 års stadga beträffande medicinska examina antogs att det finns orsak att undra om inte tiden är inne att få ett speciellt ämne i medicinarutbildningen, ett ämne som jag förslagsvis kallar patientpsykologi. Vi vet alla att när det gäller utvecklingen på olika områden räcker det inte med att baka in en sådan här sak i en allmän och vid beskrivning, till exempel kurs i psykologi. Det gäller ju en speciell sak som man vill ha fram, där vetenskapen ändå har kommit en liten bit på väg. Jag vill tillägga att jag tror att man aldrig — jag upprepar det — kan exakt fastlägga hur läkarna skall umgås med patienterna. Jag tror att de gör det bästa möjliga.

Jag skulle vilja fråga statsrådet Edenman om inte statsrådet ändå tror att tiden är inne att ge universitetskanslern en liten påstötning. Jag skulle vilja be honom att han undersöker om det verkligen inte finns anledning att försöka få in litet mera av patientpsykologi i läkarutbildningen. Statsrådet Edenman säger i svaret att universitetskanslern enligt instruktionen har i uppgift att följa denna sak. Det är vi givetvis alla medvetna om, men i denna kammare är ju det besvärliga att det är statsrådet som skall svara för ansvaret.

Herr statsrådet EDENMAN:

Jag har i sak inte någon annan uppfattning än herr Dahlén, och jag är övertygad om att det lilla meningsutbyte vi har haft skall komma till universitetskanslerns kännedom.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att få understryka att inte heller jag tror att statsrådet och jag har delade meningar om själva

Ang. expedieringen av ansökningar enligt studiehjälpsreglementet vid Tekniska gymnasiet i Göteborg

sakfrågan. Skulle denna lilla framstöt eventuellt ha bidragit till att saken får någon ytterligare belysning, har ju hela denna fråga för mig och jag hoppas också för de sjukvårdssökande mänskorna fått ett lyckligt slut.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. expedieringen av ansökningar enligt studiehjälpsreglementet vid Tekniska gymnasiet i Göteborg

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet EDENMAN erhöll ordet för att besvara herr Isacsons fråga angående expedieringen av ansökningar enligt studiehjälpsreglementet vid Tekniska gymnasiet i Göteborg, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 13 november, och anförde:

Herr talman! Herr Isacson har frågat om jag vill upplysa hur långt expedieringen av ansökningar enligt gällande studiehjälpsreglemente medhunnits i vad avser eleverna vid tekniska gymnasiet i Göteborg.

Beträffande behandlingen av de två viktigaste formerna av studiestöd, nämligen studiebidrag och studielån, kan följande upplysningar lämnas rörande situationen i Göteborg. Enligt vad skolstyrelsen i Göteborg uppger kommer utbetalning av studiebidrag att ske för samtliga studerande i stadens skolor — således även de båda tekniska gymnasierna — omkring den 20 november i år. Beslut om nya studielån till studerande vid här aktuella skolor har av centrala studiehjälpsnämnden meddelats i början av november i år. Beslut om fortsatta studielån hade meddelats dessförinnan.

Herr ISACSON (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka ecklesiastikministern för svaret. Några

timmar efter det att jag lämnat in frågan kom det till min kännedom att besked hade lämnats om vilka som fått studielån och studiebidrag. Jag tänkte då ta tillbaka min fråga, men jag tyckte så att den hade mera allmänt intresse, och därför lät jag den stå kvar.

Jag tycker att det är litet otillfredsställande att besked inte kunnat ges till de studerande två och en halv månad efter terminens början, huruvida lån och bidrag skulle komma att utgå. Jag vet att en del av de studerande har levat i mycket stor ovisshet, vilket gjort att de ibland har skolkat från skolan för att skaffa sig arbetsinkomster. I varje fall har de varit i det sinnestillståndet att de inte alltid kunnat bedriva studierna på bästa sätt. Jag skulle vilja fråga ecklesiastikministern, om det kan väntas en förbättring härvidlag.

Nu är det ju ett nytt reglemente som skall tillämpas, ett nytt ansökningsförfarande och allt sådant, och det är klart att detta kan innebära problem till en början. Den 1 januari skall också studiemedelsförordningen börja tillämpas, men nog är det otillfredsställande att lånen och bidragen inte utbetalas förrän tre månader har gått av terminen och att eleverna skall behöva vänta två och en halv månad innan besked kunnat ges.

Jag skulle vilja fråga om vi kan vänta en försäkran från ecklesiastikministern om att det skall göras vad som göras kan för att få en snabbare handläggning till stånd.

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! På den senare frågan är det mycket lätt att obetingat svara ja. Vi har verkligen försökt göra vårt yttersta i fråga om administrationen av studiehjälpen. Inga tjänster och inga penningmedel har vägrats eller kommer att vägras när det gäller studiehjälpen. De resurser som skolstyrelserna och den centrala studiehjälpsnämnden har

Ang. expedieringen av ansökningar enligt studiehjälpsreglementet vid Tekniska gymnasiet i Göteborg

är också tillfredsställande och har icke på någon punkt hållits nere. Men det är självfallet att när ett nytt system skall träda till, blir det alltid gnissel i början. Vi räknar dock med att man, när dessa svårigheter övervunnits, skall komma in i en annan takt, och mening- en är att stipendierna skall komma ut i början av terminen.

Här finns inte någon möjlighet att anklaga vare sig lokala myndigheter eller den centrala nämnden. Enda alternativet hade varit att riksdagen hade uppskjutit reformens i kraftträdande. Vi diskuterade om man ena året skulle gå fram med en principproposition och sedan sätta reformen i kraft först om ett år. Men det fanns ingen opinion, i varje fall inte bland de unga studerande, för att de skulle vänta ytterligare ett år på att få dessa stipendier bara därför att regering och riksdag befara- de att det kanske skulle dröja några veckor mer eller mindre innan pengarna kunde utbetalas. Den risken tog vi här i huset med öppna ögon.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Justerades protokollen för den 10 och den 11 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkom- men ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med hänvisning till bifogade läkarin- tyg anhåller undertecknad om befrielse från riksdagsarbetet från och med den 12/11—den 26/11 1964.

Flen den 12 november 1964.

Karl Kilsmo

Härmed intygas att riksdagsman *Karl Kilsmo*, född den 22/2 1906, adress Finstorp, Flen, sedan den 12/11 1964 är intagen på länslasarettet i Flen för

observation. Patienten är sjukskriven från och med den 12/11 1964 till och med den 26/11 1964.

Flen den 14/11 1964.

H. Rossman

lasarettsläkare

Den begärda ledigheten beviljades.

Vidare upplästes följande till kam- maren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

På grund av överläggningar med schweiziska regeringen och deltagande i EFTA:s ministerrådsmöte får jag här- med anhålla om tjänstledighet från riks- dagsarbetet från och med den 17 till och med den 20 november 1964.

Stockholm den 16 november 1964.

Gunnar Lange

Även den av herr Lange sökta ledig- heten beviljades.

Föredrogs och hänvisades till statsut- skottet Kungl. Maj:ts proposition nr 187, angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

Föredrogs och hänvisades till be- handling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 193, med förslag till lag angäen- de ändrad lydelse av 2 § 2:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt; samt

nr 195, med förslag till lag om änd- ring i 6 kap. strafflagen.

Föredrogs och bordlades ånyo kon- stitutionsutskottets utlåtanden nr 27—30, statsutskottets utlåtanden nr 152—162, första lagutskottets utlåtanden nr 35 och 36 samt 38—42, andra lagutskottets ut- låtanden nr 61—64, tredje lagutskottets utlåtande nr 36, jordbruksutskottets ut- låtanden nr 21—25 ävensom allmänna

beredningsutskottets utlåtanden nr 45—
47 och memorial nr 48.

Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts
till kammaren överlämnade proposition
nr 194, om överlåtelse till Västerås stad
av drivmedelsanläggning med tillhörande
markområde i staden.

Anmäldes och bordlades en av fru
Segerstedt Wiberg under sammanträdet
till herr talmannen avlämnad motion,

nr 868, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition nr 170, rörande godkännan-
de av Förenta Nationernas konvention
angående statslösa personers rättsliga
ställning.

Justerades protokollsutdrag för den-
na dag, varefter kammarens samman-
träde avslutades kl. 16.28.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 18 november

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 12 innevarande månad.

Om inrättande av filialer till universitetet

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet EDENMAN, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Erik Filip Peterssons interpellation om inrättande av filialer till universitetet, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! I en interpellation har herr Erik Filip Petersson frågat, om jag anser att spörsmålet om inrättande av universitetsfilialer i därför lämpad omfattning bör prövas samt bli föremål för någon åtgärd från min sida.

Inledningsvis vill jag erinra om att jag i propositionen 172 till 1963 års riksdag framhöll, att det av många skäl syntes mig väsentligt att i framtiden skapa ökade möjligheter att på andra orter än de nuvarande universitets- och högskoleorterna ge utbildning i ämnen inom humanistisk och matematisk-naturvetenskaplig fakultet.

En särskild utredning, benämnd 1963 års universitets- och högskolekommitté, har under det senaste året genomfört en rad undersökningar rörande den fortsatta utbyggnaden av universitet och högskolor. I direktiven till denna utredning aktualiserades bl. a. frågan om decentraliserad lärarutbildning i vissa naturvetenskapliga ämnen. Enligt vad jag under hand inhämtat kommer utredningen i sitt betänkande att relativt ingående diskutera frågan om decentraliserad akademisk utbildning.

Utredningen beräknas avlämna sitt betänkande innevarande år. Jag räknar

med att, sedan betänkandet remissbehandlats i vanlig ordning, en proposition om den fortsatta utbyggnaden av universitet och högskolor kommer att kunna föreläggas nästa års riksdag. I det sammanhanget kommer även den fråga herr Petersson berör i sin interpellation att bli föremål för prövning.

Herr PETERSSON, ERIK FILIP, (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för interpellationssvaret, som jag betecknar såsom synnerligen positivt i denna angelägna utbildningsfråga. De problem som den stora tillströmningen till våra universitet medför och som jag tog upp i min interpellation är så välkända att jag inte nu skall vidröra dem.

Den nuvarande decentraliserade akademiska utbildningen har blivit, såvitt man känner, mycket uppskattad och en stor tillgång då det gäller lärarutbildningen. Det är säkerligen så att många som i vanliga fall inte skulle ha begivit sig till en universitetsstad för studier har på detta sätt skaffat sig högre utbildning och, som jag nämnde, tillfört skolan värdefull arbetskraft.

Organisationen av verksamheten har emellertid en mycket tillfällig karaktär. Flera kursledningarna har också uttalat att det föreligger behov av en definitiv och fast kontakt med ett universitet. Jag tänker därvid närmast på ett uttalande som gjordes vid en konferens i Lund med företrädare för skolväsendet i berörda städer och Lunds universitet. Jag hälsar nu med tillfredsställelse statsrådets svar, att riksdagen får tillfälle att pröva ett förslag i frågan.

I ett avseende nödgas jag emellertid betrakta statsrådets svar som alltför begränsat i fråga om målsättningen. De i svaret omnämnda direktiven till utred-

Ang. erfarenheterna av bestämmelsen i barnavårdslagen om viss rätt för polisen att taga barn och ungdom i förvar, m. m.

ningen synes inskränka de decentraliserade akademiska studierna till enbart lärarutbildning. Jag skulle vilja ge uttryck för den åsikten att denna form för akademiska studier bör utökas till att omfatta ett vidare ämnesområde. Jag hoppas att utredningen skall ta upp den frågan, och om utredningen inte gör det, hoppas jag att statsrådet gör det. Jag vågar nämligen beteckna denna reform som alldeles nödvändig för att klara det framtida utbildningsbehovet vid våra universitet.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. erfarenheterna av bestämmelsen i barnavårdslagen om viss rätt för polisen att taga barn och ungdom i förvar, m. m.

Ordet lämnades härefter till statsrådet fru LINDSTRÖM, som meddelat, att hon ämnade vid detta sammanträde besvara herr Sveningssons interpellation angående erfarenheterna av bestämmelsen i barnavårdslagen om viss rätt för polisen att taga barn och ungdom i förvar, m. m., och nu yttrade:

Herr talman! Herr Sveningsson har frågat mig om jag vill lämna en redogörelse för de hittills vunna erfarenheterna av den s. k. raggparagrafen och om jag har för avsikt att tillsätta den av riksdagen genom bifall till andra lagutskottets utlåtande 1963:58 samt av socialstyrelsen begärda utredningen rörande samma paragraf.

Som svar på frågan får jag erinra om att den ändring av 33 § barnavårdslagen, som herr Sveningsson åsyftar, har varit i kraft endast sedan den 1 juli 1963. En del erfarenheter av tillämpningen har framkommit från enstaka platser i landet och av personer inom polisväsendet och barnavården. Men de har hittills varit alltför få och spridda för att kunna ge underlag för bestämda slutsatser av något slag. Det av polis-

chefen i Göteborg närmast berörda problemet, som herr Sveningsson hänvisar till, har varit den speciella kategori ungdom, som rymt från sina hem. Frågan har därvid gällt vilka befogenheter som polisen kan ha att till föräldrarna återföra rymlingar som påträffas i farliga miljöer. 33 § barnavårdslagen löser inte hela detta problem. Den ger emellertid polisen möjlighet att avkräva barn, som anträffas i en för dem farlig miljö, uppgift om namn och adress, och polisen kan vidarebefordra uppgifterna till barnavårdsmyndigheterna och/eller föräldrarna. Därefter kan dessa kontakta den minderårige eller hämta honom. Vidare anses polisen på grund av sin allmänna skyldighet att hjälpa allmänheten kunna återföra i varje fall barn i de lägre åldrarna som rymt hemifrån, till deras föräldrar.

Det finns möjlighet att närmare kartlägga vad som faktiskt sker i dylika fall och om proceduren fungerar tillfredsställande eller icke. Dels har 1961 års utredning om effektivare åtgärder för vård utom skola av ungdomsvårdsskoleelever ett uppdrag som kan innefatta en sådan möjlighet. Dels har justitieministern genom beslut av Kungl. Maj:t den 2 oktober detta år bemyndigats att tillsätta ett samarbetsorgan för samhällets åtgärder mot ungdomsbrottligheten, vari bl. a. socialstyrelsen och rikspolisstyrelsen skall vara representerade, och samarbetsorganet får till uppgift att kontinuerligt följa resultaten av de åtgärder som samhället vidtager mot unga lagöverträdare. Ordningsmaktens och den sociala barnavårdens samverkan i det brottsförebyggande arbetet bland ungdom i riskabla miljöer kommer naturligt in i den bilden.

Då herr Sveningsson vidare frågar mig om jag har för avsikt att tillsätta den utredning som andra lagutskottet och riksdagen begärde 1963 med sikte främst på de kompletterande åtgärder-na till den s. k. raggparagrafen, kan

Ang. erfarenheterna av bestämmelsen i barnavårdslagen om viss rätt för polisen att taga barn och ungdom i förvar, m. m.

Jag erinra om att detta utredningsuppdrag redan har lämnats åt i första hand 1961 års utredning om effektivare åtgärder för vård utom skola av ungdomsvårdsskoleelever. Den 18 november i följande uppdrag sålunda Kungl. Maj:t åt ifrågasvarande kommitté i anledning av riksdagens beslut den 28 maj 1963 om ändrad lydelse av 33 och 87 §§ i barnavårdslagen och andra lagutskottets utlåtande över propositionen här om och i ämnet väckta motioner att »verkställa utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i fråga om beredande av ökade möjligheter att bistå unga personer som löpa fara att utvecklas i asocial riktning». Intentionen har därvid varit att kommittén skulle upptaga till prövning de olika uppslag till åtgärder som andra lagutskottet berör i sitt förutnämnda utlåtande. Till dessa hör frågan om ungdomshärbärgen för temporärt omhändertagande av ungdom med dåliga hem eller hem på annan ort, frågan om en uppsökande verksamhet av nattpatruller från barnavårdsnämnderna, jourtjänst inom nämnderna eller annan uppsyn över ordningen i stadsdelar med mycken ungdom. Hit hör även frågan om alternativa fritidssysselsättningar och om kursverksamhet för ungdomen med kommunala anordnare, respektive i samarbete mellan kommun och lokala ungdomsorganisationer. Frågan om det direkta stödet åt ungdomens egna organisationer anförtroddes emellertid vid samma tillfälle 1962 års ungdomsutredning. Beträffande formerna för samarbetet mellan de barnavårdande och de polisliära myndigheterna förutsattes slutligen, att polisberedningen och socialstyrelsen skulle samråda och framlägga förslag. I sistnämnda avseende har som redan nämnts tillskapats ytterligare en möjlighet genom det nya samarbetsorganet för samhällets åtgärder mot ungdomsbrottligheten. Till sist kan erinras om att statens ungdomsråd i sin kampanj

om föräldraansvaret och även i sin övriga verksamhet har i uppdrag att söka förhindra att nya grupper av ungdomar dras in i de s. k. raggargängen eller andra olämpliga miljöer.

Fältet av utredningsobjekt är sålunda väl täckt av redan utdelade uppdrag. De av herr Sveningsson berörda frågorna bevakas därmed.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Lindström för svaret på min interpellation. Jag kan göra det kanske något ovanliga uttalandet, att jag är både nöjd och inte nöjd med svaret.

När jag tar med i bilden min uppfattning att statsrådet Lindström har ett starkt intresse av att finna en lösning på raggarproblemet och ungdomsfrågorna i den mån de sorterar under statsrådet och även tar med i bilden det sätt på vilket statsrådet Lindström blev utsatt för kritik på våren och försommaren 1963 med anledning av denna fråga — en stark kritik från en del av den socialdemokratiska tidningspressen — och det sätt på vilket det då framlagda förslaget blev behandlat av en betydande del av statsrådets egna partikamrater här i riksdagen, är jag ganska tillfredsställd med svaret.

I sitt svar framhåller statsrådet, såsom riktigt är att ändringen av 33 § barnavårdslagen har varit i kraft endast sedan den 1 juli 1963 och att det ännu inte finns tillräckligt med rapporter från polisväsendet och barnavården för att de kan ge underlag för bestämda slutsatser av något slag. Säkert är det riktigt att statsrådet inte har fått rapporter från hela landet, så att här kan göras en omfattande och enhetlig bedömning av hur det lilla hjälpmedel som denna paragraf utgör har kunnat användas, men det finns samtidigt mycket som talar för att raggarproblemet sedan den 1 juli 1963 avsevärt förvärrats, inte minst under de senaste må-

Ang. erfarenheterna av bestämmelsen i barnavårdslagen om viss rätt för polisen att taga barn och ungdom i förvar, m. m.

naderna. Polisen här i Stockholm har med anledning av den ändrade 33 § barnavårdslagen från dess tillkomst fram till den 1 november i år med stöd av denna paragraf i någon form uppmärksammat 264 ungdomar och skrivit rapport om dem till barnavårdsnämnden. Av de 264 ungdomar som på detta sätt blivit uppmärksammade av polisen och föremål för någon form av omhändertagande, faller 33 stycken på andra halvåret 1963, 34 stycken på första halvåret i år och inte mindre än 197 stycken — ungdomar i åldern under 15 år och upp till 18 år — på tiden från den 1 juli till den 1 november i år. Tendensen är alltjämt här i Stockholm att raggareländet ökar, och säkert är tendensen densamma i andra delar av landet. Att denna uppfattning är riktig, därom vittnar även socialstyrelsens nya framställning till regeringen.

Ett intressant uttalande fick jag höra i går när jag åkte i en taxibil. Jag frågade taxiföraren med anledning av det svar som jag skulle få i dag på min interpellation, hur det var med raggarbilarna. Taxiföraren svarade: »Det är ett förskräckligt elände och en otäck företeelse.» Han sade: »Kungsgatan är nästan fullständigt blockerad på kvällarna vid vissa tillfällen, och här finns även andra nya samlingsplatser.»

Denne taxiförare gjorde även ett annat uttalande, som jag vill återge vid det här tillfället. För bara några kvällar sedan satt raggabilisterna stilla i sina bilar i dubbla köer på Kungsgatan — det är inte något ovanligt. När en taxiförare med stor svårighet trängde sig förbi denna raggarkö, stannade han och sade till en av raggarpojkarna: »Ni kan väl åtminstone hålla er i raggarfilen!» Då blev en annan raggare arg, hoppade ur sin bil hastigt och sparkade taxibilen så hårt han kunde, så att det blev en stor buckla på dörren. Jag frågade då: »En sådan sak blir väl en rättssak?» »Nej», svarade den taxiförare som jag åkte med, »det fanns ingen

polis i närheten, och föraren vågade inte gå ut ur bilen, ty då hade de sparkat bucklor på honom också, och det ville han inte vara med om.»

Statsrådet erkänner i sitt svar, att den nuvarande utformningen av 33 § barnavårdslagen inte löser hela problemet ens i det avseendet som polisen i Göteborg har påpekat, nämligen då föräldrar påkallar polisens hjälp och vill att barn som kommit bort från hemmet skall återföras till föräldrarna. Statsrådet anser emellertid att ett barn i de lägre åldrarna kan genom polisens försorg återföras till föräldrarna. Jag förmodar, att statsrådet här mest åsyftar flickor som är under 15 år. Jag för min del anser, att flickor som fyllt 15 år, en tid framöver alltjämt är barn sett ur en sådan omgångssynpunkt som det här gäller. Från polishåll har framhållits att om man får den uppmaningen från föräldrar: »Försök ta reda på vår flicka», och om polisen hittar en sådan flicka i en sjömanshytt i en båt i hamnen, avklädd och med några sjömän sittande på sängkanten, kan inte polisen — om den skall följa gällande lagstiftning och flickan inte vägrar att uppge namn och adress — återföra den flickan från sjömanshytten till sina föräldrar. Är inte detta ohyggliga förhållanden? Skall vi verkligen ha en sådan lagstiftning i vårt land?

Det är också ohyggligt när det från polishåll görs sådana uttalanden som: »Om vi skall kunna uträtta någonting och uträtta vad hjärtat manar oss till när det gäller flickor som prostituerar sig i barnaåren, uträttar vi mer än lagen tillåter.»

För att återgå till raggarlivet vill jag säga att detta inte är någonting annat när det gäller flickorna än prostitution i barnaåren. Det förhållandet, att barn och ungdom i tidig ålder börjar spåra ur och leva ett liv som kännetecknas av missbruk av sprit och narkotika och av prostitution, är kanske ett av de allra allvarligaste problem vi

Ang. erfarenheterna av bestämmelsen i barnavårdslagen om viss rätt för polisen att taga barn och ungdom i förvar, m. m.

har för närvarande i vårt land, även om den skaran ungdomar procentuellt sett inte är så stor. Det skall inte heller dölas att hygglig och bra ungdom många gånger blir trakasserad och misstänkt för att vara ute i raggareänden. Genom livet i raggarbilarna sker säkert upptakten till många rent brottsliga händelser.

I min interpellation har jag även framhållit att, såvitt jag har mig bekant, har ännu inte den utredning blivit tillsatt som riksdagen hemställde om 1963. Nu meddelar statsrådet att detta utredningsobjekt är väl täckt genom redan utdelade utredningsuppdrag och att frågorna därmed är under bevakning. En utredning från 1961 har fått det egentliga utredningsuppdraget, och en rad andra instanser sysslar med dessa frågor. Inte kan det vara så lyckligt, att dessa frågor bevakas — som det heter — i en rad olika instanser. Med hänsyn till storleksordningen av dessa ragggarproblem och hithörande ungdomsfrågor och med hänsyn till riksdagens beställning om en snabb utredning hade vi, som gav vårt stöd till förslaget 1963, en förhoppning om att det, även om det finns många statliga utredningar, skulle för denna stora och mycket angelägna fråga tillsättas en särskild utredningskommitté. Är man optimist, kan man kanske hysa en förhoppning om att den utrednings- och bevakningsapparat som är igångsatt skall leda till ett värdefullt resultat och ett resultat som inte ligger alltför långt fram i tiden.

När statsrådet på nytt kommer att föra fram dessa frågor i riksdagen, finns det ingen anledning till några högljudda rop om misstroende, då förslag framlägges för att lösa dessa så allvarliga ungdomsfrågor. Jag vill personligen deklarera mitt förtroende för statsrådet, om förslag lägges fram i positiv riktning, som ger våra myndigheter det stöd de behöver i sitt arbete, antingen det nu skall vara socialvårds-

myndigheterna eller polisen eller båda-dera som skall reda upp dessa problem.

Till sist vill jag bara uttala den förhoppningen, att statsrådet Lindström inte skall utsättas för något personligt obehag från något håll för svaret på min interpellation, ty detta har i varje fall inte från min sida varit meningen med de frågor jag framställt.

Jag tackar därmed ännu en gång för svaret.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Herr Sveningsson förklarade sig vara både nöjd och icke nöjd med detta interpellationssvar, och det avseende där han inte var nöjd var väl närmast — om jag fattade honom rätt — den begränsade effekt som den s. k. ragggarparagrafen synes ha fått. Jag har, som herr Sveningsson noterade klart utsagt, att denna paragraf inte löser de ungdomsproblem som herr Sveningsson vill komma till rätta med och som vi väl alla för övrigt vill få rätsida på. Jag har inte heller någon gång före, under eller efter tillkomsten av denna paragraf givit uttryck för någon övertro på dess verkningar utan tvärtom alltid betonat att den bara utgör en länk i kedjan av sociala och polisiära åtgärder som behöver sättas in för att hejda ungdom som är på glid utför, och herr Sveningsson var inne på samma tanke, då han kallar paragrafen för »detta lilla hjälpmedel». Vad paragrafen gör möjligt är att identifiera ungdom i farlig miljö. Om de som då identifieras visar sig ha rymt hemifrån eller uppträder i sådana sammanhang att de kan antagas behöva barnavårdsnämndens stöd, rapporterar polisen givetvis detta till nämnden eller till föräldrarna, och sedan får dessa i sin tur träda till.

Eftersom paragrafen syftar till att förstå ungdomar att frivilligt uppge sitt namn, kan dess effekt inte mätas i antalet omhändertaganden av barnavårdsnämnderna och kan en statistik av det

Ang. erfarenheterna av bestämmelsen i barnavårdslagen om viss rätt för polisen att taga barn och ungdom i förvar, m. m.

slag som herr Sveningsson redovisade bara bli en del av sanningen om effekten. Den indirekta effekten, att ungdom söker sig till asociala miljöer i mindre utsträckning, kan det nog behövas en viss tid för att kunna studera och det kan kanske ändå bli svårt att konkretisera resultatet. Hittills under de vid pass fem kvartal som paragrafen varit i kraft har mig veterligt inte inträffat något mera uppseendeväckande, som aktualiserar en skärpning av de befogenheter som denna paragraf ger polisen, lika litet som det rapporterats några övergrepp eller missgrepp mot skötsamma ungdomar, som råkat i vägen för polisaktioner och som skulle kunna föranleda att paragrafen togs bort.

Det utredningsarbete, som herr Sveningsson efterlyste har, som jag redovisade, inte samlats på en hand utan har spaltats upp på flera, och arbetet pågår för fullt. Herr Sveningsson antyder att det enligt hans mening skulle ha varit lyckligare om man tillsatt en stor enhetlig ungdomsutredning och anmodat denna att arbeta snabbt. Jag tror inte att detta är riktigt, eftersom man redan har utredningar, som sysslar med stora delar av ungdomsproblemen. Inte heller socialstyrelsen har begärt någon ny utredning, utan vad styrelsen förordat är att själva *frågan* om ungdom, som är »på rymmen», skall bli föremål för utredning. Det var för övrigt i detta sammanhang som styrelsen citerat sitt tidigare avgivna förslag, vilket styrelsen fortfarande finner gott. Det rådde emellertid starkt delade meningar om detta förslag, och alla i denna kammare vet att vad som på sin tid i proposition förelades kammaren var en modifiering av socialstyrelsens förslag, en modifiering som av halva allmänna opinionen ansågs för svag och av den andra halvan för hård — båda hälfterna säkerligen övertygade ungdomsvänner. Jag har respekterat båda åsiktsriktningarna och inte haft någon känsla av att jag själv inte skulle vara

respekterad för mitt ställningstagande. Jag har inte heller haft några speciella obehag från dem som haft en annan mening.

Den utredning, som andra lagutskottet begärde, hade en mycket vidare syftning än vad socialstyrelsen pekat på i sitt förord av en utredning av frågan om de unga rymlingarna. I riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t återopades sålunda motioner i ämnet och påtalades behovet av ytterligare åtgärder. Det är frågan om sådana ytterligare åtgärder, som tas upp av 1961 års utredning om effektivare åtgärder för vård utom skola av ungdomsvårdsskoleelever. Utredningen har som ordförande Göta Rosén, byråchef och ställföreträdande generaldirektör i socialstyrelsen, och den har därmed alla möjligheter att ta upp till granskning den praktiska gränsdragningen mellan de barnavårdande och de polisiära myndigheternas kompetensområde och därmed förknippade problem liksom att ta fasta på de olika uppslag som riksdagen har gett. Utredningen, som fick sitt tilläggsuppdrag den 18 november i fjol eller för precis ett år sedan, bör ha möjlighet att snabbare än en helt ny kommitté lägga fram konstruktiva förslag till positiva åtgärder på barnavårdens område.

Jag har inte för avsikt att inveckla mig i eller medverka till en generell debatt om ungdomsproblemen i allmänhet utan vill nöja mig med att till slut säga, att vi väl alla är överens om att barnavårdens resurser behöver upprustas. Det är positiva åtgärder av social natur som måste bli det nödvändiga komplementet till allt vad ordningsmakt heter.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag tror att det var en missuppfattning från statsrådets sida, när statsrådet hävdade den uppfattningen att jag vid detta tillfälle gav ut-

Ang. erfarenheterna av bestämmelsen i barnavårdslagen om viss rätt för polisen att taga barn och ungdom i förvar, m. m.

tryck för missbelåtenhet med att den s. k. raggparagrafen blev så enkel och kom att utgöra ett så ringa hjälpmedel som den verkliga är. Jag försökte ju sätta mig in i den situation som statsrådet tidigare befann sig i. Säkert var statsrådet medveten om stämningen inom det egna partiet, när förslag till denna paragraf skulle formars ut och framläggas, och denna inställning var väl orsaken till att paragrafen inte blev bättre än den är. Jag tror nog att statsrådet hade längre gående intressen.

Det kan naturligtvis diskuteras, om det är nyttigt att ett utredningsarbete skall läggas på många olika instanser, som sysslar med samma sak. Vi stöter ju ofta på detta problem i det statliga utredningsarbetet. Jag gav även på den punkten uttryck för min förhoppning, att det skulle bli goda resultat av det arbete som nu görs och att, när statsrådet kommer att framlägga sina förslag, det kommer att råda större enighet kring dem än som var fallet år 1963.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Jag vill bara ge den rullen, att utformningen av denna paragraf skedde efter moget övervägande och med ledning av vad remissopinionen anført av kritik mot det ursprungliga förslaget; inte med hänsynstagande till någon stämning inom något som helst parti.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Jag har noga övervägt om jag skulle lägga mig i denna debatt, men efter att ha lyssnat till herr Svenningssons inlägg har jag inte kunnat avstå från det. Jag tycker nämligen att den skildring herr Svenningsson gjort här av den moderna ungdomen inte stämmer överens med det verkliga förhållandet. Det är en generalisering som inte gärna kan få stå oemotsagd.

Denna paragraf, på vilken herr Svenningsson genom motioner för övrigt yrkade avslag en gång i världen, ger ju inte möjligheter att klara upp trafikförhållanden av det slag som här har beskrivits. De möjligheterna har ju ordningsmakten i annat sammanhang.

Jag tillhörde dem som hade en gentemot statsrådet Lindström något avvikande mening. Jag har inte trott att statsrådet — som herr Svenningsson antydde — skulle ha tagit illa vid sig av det eller ha kommit i någon besvärlig situation. Inom vårt parti har vi faktiskt den vanan att kunna föra en öppen debatt och redovisa våra synpunkter, och därmed får det bero. Men jag har av det svar som statsrådet Lindström gett funnit att de utredningsuppdrag, som getts med anledning av riksdagens beslut har, om jag fattade henne rätt, lagts på flera utredningar och bl. a. på 1962 års ungdomsutredning som redaktör Kurt Ward leder. Därmed har faktiskt en del av de synpunkter som vi, några reservanter i lagutskottet, vid det tillfället ville stryka under särskilt hårt, blivit beaktade, eftersom 1962 års ungdomsutredning kommer att ta upp problematiken kring vad jag skulle vilja kalla en ungdomsvänligare miljö. Man löser inte detta problem bara från en utgångspunkt — härvidlag är vi fullständigt överens, tror jag — utan här krävs samverkan från flera håll, föreningsliv och samhälle, stat och kommun, för att ge ungdomarna tillfälle till en aktiv verksamhet under positiva miljöförhållanden.

Jag skall, herr talman, inte vidare utvecklat detta, men får jag allra sist bara säga, för det första att det för min del står klart, att man inte skall tro att man med den modifierade utformningen av socialstyrelsens förslag i denna paragraf av barnavårdslagen når någon s. k. radikal effekt på speciella ungdomsproblem, och för det andra att detta endast rör en liten grupp svenska ungdomar. Den stora gruppen är ungdomar

Om rätt för kommun att vidtaga näringspolitiska åtgärder

som kommer att ge vårt svenska samhälle stadga och god utveckling även i framtiden.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag har naturligtvis ingen särskild anledning att ömma gentemot statsrådet Lindström för den kritik som hon blev utsatt för 1963, men vad jag uppmärksammade i detta sammanhang och tyckte var verkligt otäcktt var att tidningar ropade om att statsrådet skulle lämna sin statsrådsbefattning därför att hon över huvud taget lade fram ett förslag. En sådan inställning har jag inte uppmärksammat vid något annat tillfälle.

Det bör inte heller döljas, att 60 ledamöter röstade emot förslaget i andra kammaren efter en reservation av fröken Sandell. Här i första kammaren är vi ju alltid mycket hyggligare, så här var det inte så många som röstade emot, men även herr Larsson, som nyss uttalade sig här, hade då en annan mening.

Jag vill också passa på att säga, att sedan frågan blivit utskottsbehandlad och man skrev så starkt om utredning av hela detta frågekomplex, vidhöll jag inte längre den motion som jag tillsammans med en annan ledamot lämnat utan anslöt mig helt till utskottsmajoritetens förslag.

Jag fick den uppfattningen av herr Larssons uttalande, att raggjarproblemet huvudsakligen är ett trafikproblem. Det måste vara ett misstag, ty det är ett problem av en helt annan ordning. Trafikproblemen går alltid att lösa. Det här är en mycket allvarligare företeelse än en fråga om just biltrafiken.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Jag vill bara säga, att det var herr Sveningsson som nyss gjorde raggjarproblemet till ett trafikproblem.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 194, om överlåtelse till Västerås stad av drivmedelsanläggning med tillhörande markområde i staden.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet motionen nr 868.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av väckt motion angående behandlingen i riksdagen av framställningar från riksdagens verk; samt

nr 28, i anledning av väckta motioner angående behandlingen av redogörelserna för Europarådets och Nordiska rådets verksamhet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om rätt för kommun att vidtaga näringspolitiska åtgärder

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 29, i anledning av väckt motion om rätt för kommun att vidtaga näringspolitiska åtgärder.

I motionen nr 181 i andra kammaren av herrar *Holmberg* och *Hermansson* hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådan ändring av kommunallagen, att kommunerna gäves rätt att starta industrier och ingripa på annat sätt med näringspolitiska åtgärder för att befrämja kommunens ekonomiska utveckling.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionen II: 181 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr ADOLFSSON (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motion nr 181 i andra kammaren.

Om viss reglering i kommunallag av kommunal upphandling

Herr **ANDERSSON, TORSTEN**, (cp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om viss reglering i kommunallag av kommunal upphandling

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 30, i anledning av väckta motioner om viss reglering i kommunallag av kommunal upphandling.

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 142 i första kammaren av herr *Enarsson* och nr 182 i andra kammaren av herr *Magnusson* i Tumhult, *m. fl.* hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt kommunalrättskommittén att utreda huruvida stadganden lämpligen kunde intagas i kommunallagen av innebörd, att kommunal upphandling skulle ske opartiskt och på lika villkor för den som erbjöde varor eller tjänster, att ej annat anbud måtte antagas än det som i fråga om pris och kvalitet bäst tillgodosåge kommunens behov, samt att för upphandlingsverksamheten skulle finnas ett av kommunens fullmäktige antaget reglemente.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionerna I: 142 och II: 182 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Sveningsson*, *Hübinette*, *Magnusson* i Tumhult och *Braconier*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den

lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med anledning av motionerna I: 142 och II: 182 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt kommunalrättskommittén att utreda huruvida stadganden lämpligen kunde intagas i kommunallagen av innebörd, att kommunal upphandling skulle ske opartiskt och på lika villkor för den som erbjöde varor eller tjänster, att ej annat anbud måtte antagas än det som i fråga om pris och kvalitet bäst tillgodosåge kommunens behov samt att för upphandlingsverksamheten skulle finnas ett av kommunens fullmäktige antaget reglemente.

Herr **SVENINGSSON** (h):

Herr talman! I konstitutionsutskottets utlåtande nr 30 är redovisad behandlingen av en högermotion, som siktar till en god, lagstadgad ordning för den numera mycket stora upphandling av varor av de mest skilda slag som förekommer i kommunerna. Majoritet har tyvärr inte kunnat vinnas för detta förslag, utan högerledamöterna i utskottet har lämnat en reservation, i vilken vi föreslår att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt kommunalrättskommittén att utreda huruvida stadganden lämpligen kan intagas i kommunallagen av innebörd att kommunal upphandling skall ske opartiskt och på lika villkor för den som erbjuder varor eller tjänster, att ej annat anbud må antagas än det som i fråga om pris och kvalitet bäst tillgodoser kommunens behov samt att för upphandlingsverksamheten skall finnas ett av kommunens fullmäktige antaget reglemente.

Denna förhoppning att det skulle bli en lika ordning för alla kommuner när det gäller att investera i fasta anläggningar och inköp av förbrukningsvaror är inte någon ny fråga; den har varit behandlad både i riksdagen, senast förra året, och i många andra olika sammanhang, även i statliga utredningar.

Om viss reglering i kommunallag av kommunal upphandling

Vad man här måste vara förvånad över är att det råder en enig uppfattning om att det skall finnas enhetliga upphandlingsbestämmelser när det gäller statlig upphandling, under det att det alltså råder ett starkt motstånd då det gäller att införa enhetliga och riktiga bestämmelser beträffande formerna för kommunernas inköp. Jag tvivlar inte på att det i många kommuner, framför allt i de större kommunerna, finns sådant reglemente antaget, varigenom det förekommer en ordning som ur medborgarnas och skattebetalarnas synpunkt är tillfredsställande. En god och tillfredsställande ordning förekommer emellertid inte överallt, och det kommer aldrig att bli en tillfredsställande ordning överallt i kommunerna, såvida vi inte får lagstiftning och direktiv på riksplanet.

Det skulle inte vara svårt att ifrån bygderna plocka fram exempel, som talar sitt tydliga språk om angelägenheten lika väl för kommunerna som för de statliga organen att ha enhetliga upphandlingsbestämmelser för de varor som behöver köpas. Jag tror att en sådan upphandlingskungörelse skulle vara till god hjälp i många kommuner och för många kommunalmän.

Ingen kan göra gällande att den statliga upphandlingskungörelsen varit till skada, och ingen har föreslagit och jag tror inte heller att någon kommer att föreslå att den skall upphävas. Min uppfattning är den, att om vi fick en kommunal upphandlingskungörelse, skulle den bli till stor nytta, och ingen skulle efter några år vilja arbeta i det kommunala utan denna kungörelse. Nog är det riktigt och betydelsefullt att den kommunala verksamheten över hela fältet bedrivs på ett sådant sätt att den tilldrar sig allmänhetens och kommunemedborgarnas intresse och förtroenden.

Vad som här måste tagas med i bilden är den mycket hastiga, ja, enormt hastiga takt som kommunernas verksamhet har ökat under de allra senaste åren. Den kommunala verksamheten

har svällt ut så hastigt att detta problem många gånger har påtalats i riksdagen och vållat betydande bekymmer i det stora gemensamma samhällsarbetet.

Här kan i dag konstateras att motståndet mot enhetliga kommunala upphandlingsbestämmelser börjar mjukna. Jag hoppas att detta motstånd så småningom helt skall försvinna. När liknande motioner behandlades av 1963 års riksdag, remitterades ärendet, såsom redovisas i det föreliggande utskottsutlåtandet, bl. a. till kommerskollegium för yttrande. Såväl detta statliga ämbetsverk som alla i ärendet hörda handelskamrar tillstyrkte den gången förslaget med den motiveringen, att klagomål från enskilda företag inte sällan anförts beträffande kommunernas handläggning av upphandlingsärenden.

Utskottsmajoriteten uttalar vidare att motionärernas förslag om att i kommunallagen införa bestämmelser att upphandlingsärenden skall behandlas objektivt skulle skapa ett missvisande intryck av att dessa principer inte vore allmängiltiga inom kommunförvaltningen. Detta uttalande av utskottet tolkar jag så, att utskottet anser att allt är mönstergillt ordnat i våra kommuner och att det inte kan bli bättre. Om denna tolkning är riktig, kan jag inte dela utskottets uppfattning.

Utskottsmajoriteten gör också ett uttalande, som kan ge intrycket att om vi fick en kommunal upphandlingskungörelse, ett enhetligt system för den kommunala upphandlingen, skulle vårt kommunala besvärinstitut komma att skakas i sina grundvalar. Detta påstående betecknar jag som en överdrift och som ett argument som man tillgripit i brist på annan motivering.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen. Jag hoppas att om vår framställning inte blir bifallen i dag, den skall bli det vid ett framtida tillfälle, inte alltför avlägset.

Om viss reglering i kommunallag av kommunal upphandling

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag ger gärna herr Sveningsson rätt, när han understryker vikten av att den kommunala upphandlingen sker på riktigt sätt. Det är uppenbart att den bör ske på sådant sätt att kommunmedlemmarnas intressen tillvaratas. Jag vill dock bestämt säga, att jag inte har de negativa erfarenheter av upphandlingssystemet på det kommunala planet som herr Sveningsson av allt att döma har. Min egen kommun har, som han påpekade, expanderat kraftigt liksom många andra kommuner i vårt land. Antalet upphandlingar inom kommunen har stegrats starkt samtidigt med att kommunen tillväxt. Det är då naturligtvis mycket angeläget att alla dessa upphandlingar sker med iakttagande av de oskrivna regler som finns på detta område. Så är också fallet. Det torde vara ganska svårt att kunna få fram några påtagliga exempel på att kommunerna försummat sina skyldigheter på detta område. Man beflitar sig tvärtom i kommunerna mycket om att upphandlingsärendena skall handläggas på rätt sätt.

Motionärernas framställning skulle enligt min uppfattning kunna avslås helt enkelt med utgångspunkt från det faktum att riksdagen, såsom utskottet erinrar om, 1963 avvisade en liknande framställning med hänvisning till att kommunförbunden påbörjat en undersökning för att åstadkomma ett normalreglemente för den kommunala upphandlingen. När utskottet nu i år i sin skrivning konstaterar att ett positivt resultat ligger inom räckhåll för kommunförbunden skulle det enligt min mening vara ganska ohyfsat av riksdagen att nu bifalla en framställning om utredning av frågan på det statliga planet. Redan detta borde, anser jag, vara tillräckligt skäl för avslag.

Dessutom kan för avslag anföras också en rad andra synpunkter. Utskottet har tagit upp några av dessa argument. Det finns anledning att peka speciellt på det förhållandet, att om vi här i

kommunallagen skulle införa en särbestämmelse för kommunernas upphandling, skulle detta, såsom utskottet framhåller, »skapa ett missvisande intryck», vilket är det minsta man kan säga.

En lagbestämmelse på detta område i kommunallagen skulle även skapa svårigheter inte minst när det gäller att utkräva det ansvar som det här skulle bli fråga om. Man skulle kunna få åtskilliga juridiska nötter att knäcka. När vi nu har en möjlighet att få frågan löst på frivillig väg, är den vägen därför att rekommendera.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om vikten av att så långt möjligt hävda den kommunala självstyrelsens princip. Jag vet av erfarenhet att herr Sveningsson inte är särskilt imponerad av den kommunala självstyrelsens innehåll, men för mig framstår den kommunala självstyrelsen som något så väsentligt, att när det finns ett påtagligt positivt intresse hos kommunernas egna organisationer att komma fram till en lösning av en fråga, bör man avvakta denna lösning och det praktiska resultatet därav innan man från statens sida vidtar några åtgärder. Det är angeläget att få till stånd frivilliga lösningar av frågor av detta slag. Vår erfarenhet av på frivillighetens väg åstadkomna uppöknelser är mycket god. Det finns därför all anledning för oss att avvakta resultatet av detta redan pågående arbete, innan vi vidtar någon annan åtgärd — om detta nu över huvud taget kommer att visa sig behövt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SVENINGSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag tvivlar inte ett ögonblick på att utskottets ärade vice ordförande sköter sin egen kommun på mönstergillt sätt. Mina vänner i Brämhult säger också att det inte finns något att anmärka på herr Torsten An-

Om viss reglering i kommunallag av kommunal upphandling

dersson. Han sköter kommunen som den bör skötas. Min gode länskamrat är dock inte här i riksdagen i sin egenkap av kommunalfullmäktiges ordförande i Brämhult, utan han sitter i riksdagen som representant för hela valkretsen. Det är då litet snävt att bedöma dessa förhållanden bara efter den egna kommunen.

Jag har all respekt för kommunförbunden och deras arbete, som säkerligen är av stort värde för kommunerna. Jag är dock inte övertygad om att kommunförbunden orkar med att få tillstånd enhetliga bestämmelser för den kommunala upphandlingen. Vi fick, såsom jag erinrade om i utskottet, höra liknande toner, när vi för något år sedan hade att besluta om de kommunala arvodena. Då sade man att kommunförbunden skulle utfärda direktiv. Om vi i dag gör en undersökning ute i landet, kan vi inte finna att det har blivit någon enhetlighet i fråga om de kommunala arvodena, utan de uppvisar tvärtom en ganska brokig karta.

Torsten Andersson gjorde ett uttalande om att jag inte är så imponerad av den kommunala självstyrelsen. Jag vill deklarerera att jag helt säkert har lika starka känslor för den kommunala självstyrelsen som någon annan och vill att den skall tillämpas. Däremot skall inte den kommunala självstyrelsen vara ett uttryck som användes och tillgripes både i tid och otid. Jag vill ha en verklig kommunal självstyrelse, och en sådan tar ingen skada av enhetliga bestämmelser på upphandlingsområdet. Inga kommunalmän kommer heller att ta illa upp, om sådana bestämmelser genomföres. Det är lika naturligt med enhetliga bestämmelser på det kommunala området som på det statliga.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är nog inte riktigt mäktig den grad av schizofreni som herr Sveningsson gärna vill pådyvla

mig. Jag kan inte helt frigöra mig från att jag är kommunalfullmäktiges ordförande ens när jag är i riksdagen, i varje fall inte när så väsentliga kommunala frågor diskuteras som nu.

När herr Sveningsson säger att han har respekt för den kommunala självstyrelsen, tar jag det ad notam. Han säger vidare att kommunerna inte skulle må illa av en lagstiftning på detta sätt. Men, herr Sveningsson, det är väl ändå obestridligen så, att varje ny lagstiftning som är ägnad att beskära de kommunala förtroendemännens handlingsfrihet måste vara ett inskränkande av den kommunala självstyrelsen. Därmed har jag inte sagt att den skall få ta sig vilka vilda former som helst. Framför allt är det en fråga om en inskränkning, när kommunerna själva är beredvilligt inställda på att få normer från kommunförbunden.

Får jag sedan bemöta herr Sveningsson när han säger, att kommunförbunden har misslyckats när det gäller att komma fram till enhetliga normer i arvodesättningen. Jag vill nog gärna hävda att de normerna har varit till *mycket stor nytta* för landet i stort. Att man sedan på olika håll har överskridit dem, bör inte tas som intäkt för att misskreditera normerna och kommunförbunden. Det är inte fråga om brott med åtföljande straff, utan en rekommendation som förbunden gör. Jag förmodar att de som enligt herr Sveningsson har betalat för mycket så småningom kommer underfund med det själva. Jag menar att den kommunala självstyrelsen då fungerar till fullo, ty den korrigerar sig själv.

Herr SVENINGSSON (h), kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte riktat någon kritik mot kommunförbunden och påstått att de skulle ha misslyckats med förslag till enhetliga normer när det gäller de kommunala arvodena. Däremot tror jag inte att vi har ett enhetligt sy-

Om viss reglering i kommunallag av kommunal upphandling

stem genomfört i hela landet, utan det skiljer sig eu hel del. Att det finns förhållanden som bör rättas till, det finner man i det uttalande som kommerskollegium gjorde förra året med stöd från uttalanden av samtliga handelskamrar, som hade haft tillfälle att yttra sig. Jag tycker att Torsten Anderson bör läsa också det uttalandet. Att förhållandena hyfsas till i de kommuner där det behövs, det lider inte den kommunala självstyrelsen av.

Herr **KÄLLQVIST** (fp):

Herr talman! Jag vill först helt instämma med herr Torsten Andersson i de synpunkter han framfört i detta ärende. Vi är ju fullt överens om målsättningen, att upphandlingen skall ske objektivt. Denna objektivitetsregel gäller inte bara för upphandlingen i den kommunala förvaltningen; den gäller också på alla andra områden. Jag är övertygad om att denna objektivitetsregel tillämpas i stort sett praktiskt taget över hela fältet. Utan tvekan finns det undantag att dra fram, men att för dessa undantag inför speciella bestämmelser i kommunallagarna för att undvika överskridande av objektivitetsregeln är väl inte helt nödvändigt.

All upphandling inom kommunerna bevakas utomordentligt väl. Flera firmor lämnar in anbud, och alldeles säkert kommer dessa att kontrollera besluten, eftersom handlingarna ju är offentliga. Dessutom kan de också vara övertygade om att allmänheten har ganska stora intressen att bevaka. Till sist finns ju alltid de kommunala kontrollorganen, som på olika områden kan se till att överträdande av objektivitetsregeln beivras.

Vad jag har emot denna motion och dess yrkanden är att det begärs en utredning i visst syfte. Visserligen kan en utredning alltid vara bra, men här säges det att utredningen skall leda till att dessa bestämmelser föres in i kommunallagarna. Det är på den punkten

som majoriteten i konstitutionsutskottet alldeles säkert har velat säga nej.

Vi tror att, som herr Torsten Andersson säger, man kan få enhetliga bestämmelser genom kommunförbunden. De rekommendationer som dessa skickar ut, tror jag är till fyllest. Att sedan inte alla kommuner följer dem är en helt annan sak.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i detta ärende.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sveningsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 30, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sveningsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och

Ang. den framtida användningen av citadellet i Landskrona

befunnos vid omröstningens slut röster-
na hava utfallit sålunda:

Ja — 111;
Nej — 24.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

—————
Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 152, i anledning av väckta motioner om utnyttjande av militära m. fl. verkstäder för civil yrkesskoleutbildning;

nr 153, i anledning av väckta motioner angående meritvärdet av ungdomsledarskap;

nr 154, i anledning av väckt motion om fria läroböcker m. m. för lärare;

nr 155, i anledning av väckt motion om utredning rörande kompetenskraven för kristendomslärare; och

nr 156, i anledning av väckt motion angående nordiskt samarbete på forskningens område.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. den framtida användningen av citadellet i Landskrona

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 157, i anledning av väckta motioner rörande den framtida användningen av citadellet i Landskrona.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Weibull* och fru *Carlqvist* (I: 111) samt den andra inom andra kammaren av herr *Bengtsson* i Landskrona och fröken *Karlsson* (II: 126), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning för ställningstagande till citadellets i Landskrona framtida användning, varvid även det nordiska intresset härför borde beaktas.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 111 och II: 126 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **WEIBULL** (h):

Herr talman! I motionerna har framhållits, att en konkret utformad plan för den framtida användningen av citadellet i Landskrona är en förutsättning för att en genomgripande restaurering av detta byggnadsminnesmärke skall kunna genomföras. Motionsyrkandet gick därför ut på en hemställan om en skyndsam utredning rörande den framtida användningen, och det påpekades att det nordiska intresset borde beaktas i detta sammanhang.

I remissvaren tillstyrkes utredningskravet. Byggnadsstyrelsen anför, att en fullständig restaurering förutsätter att klarhet nås om den framtida disponeringen av slottet. Riksantikvarieämbetet tillstyrker med samma motivering en utredning, liksom länsstyrelsen i Malmöhus län. Länsstyrelsen framhåller ytterligare, att möjligheten bör prövas att på Landskrona citadell skapa ett centrum för olika former av kulturell aktivitet och att frågan om användningen bör lösas så, att citadellets egenskap av kulturminnesmärke till fullo framträder.

Utskottet erinrar nu om sitt uttalande vid 1960 års riksdag och framhåller önskvärdheten av att byggnadsstyrelsen — tillsammans med kulturhistorisk expertis — fortsätter sina överläggningar med staden för att framlägga förslag om citadellets restaurering och dess framtida användning. Detta har utskottet sagt redan för fyra år sedan, men det enda som synes ha hänt är att 200 000 kronor har upptagits i årets statsverksproposition för vissa arbeten. Detta är i och för sig tacknämligt. Därmed har restaureringsarbetet kunnat påbörjas. Men det viktigaste synes mig ändå vara, att man griper sig an med att få fram en plan för den framtida

användningen av slottet. På en sådan plan kommer senare beslut om ytterligare åtgärder att vila.

Jag hoppas alltså, herr talman, att jag i utlåtandet kan intolka en admonition till byggnadsstyrelsen att efter ytterligare överläggningar med staden och med eventuellt engagerande även av andra intressenter — motionärerna har här pekat på de danska intressena för detta historiskt gemensamma kulturminnesmärke — så snart som möjligt framlägga konkreta förslag rörande den framtida användningen av Landskrona citadell.

Jag har, herr talman, inget yrkande att ställa.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt.

Om iståndsättande av Läckö slott

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 158, i anledning av väckta motioner om iståndsättande av Läckö slott.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Paul Jansson m. fl.* (I: 154) och den andra inom andra kammaren av herr *Blomkvist m. fl.* (II: 193), hade yrkats, att riksdagen skulle besluta hemställa hos Kungl. Maj:t om en utredning med uppgift att undersöka vilka åtgärder, som kunde vidtagas för att sätta Läckö slott i ett värdigt skick, och att även beakta frågan om att återföra en del av den gamla splittrade inredningen som möbler, målningar och konstföremål.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 154 och II: 193 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr *Birger Andersson*, fröken *Elmén* och herr *Blomkvist*, vilka ansett, att utskot-

tet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 154 och II: 193, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning med uppgift att undersöka vilka åtgärder, som kunde vidtagas för att sätta Läckö slott i ett värdigt skick, och att även beakta frågan om att återföra en del av den gamla splittrade inredningen som möbler, målningar och konstföremål.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Förslaget om att iståndsätta Läckö slott gäller inte så mycket slottets restaurering — det arbetet pågår sedan länge — utan att återföra en del ting som ursprungligen fanns på slottet men nu är skingrade på olika håll.

Läckö slott är ett av våra vackraste byggnadsminnesmärken. Med sina över 200 rum och sitt vackra läge vid Vätern besöks det varje år av tiotusentals turister. Västergötlands turisttrafikförening hade där den gångna sommaren en utställning i några av de salar, som just är aktuella i samband med den motion vi nu behandlar. Denna utställning besöktes av i det närmaste 50 000 människor från skilda delar av landet. Alla var imponerade av slottet, av det vackra läget och av de verkligt vackra salarna, men alla fann att någonting fattades — det var inte som det borde vara; framför allt borde den stora, mäktiga riddarsalen utrustas med en del inventarier.

I denna riddarsal hängde ursprungligen stora bataljmålningar. Dessa blev på sin tid överförda till Karlberg, där de hänger i korridorer eller ligger på vindar. Inte minst från Västergötlands turisttrafikförening har man ansett att det skulle vara skäligt och rimligt om dessa bataljmålningar återfördes dit, där de ursprungligen var placerade, så att de även skulle kunna beskådas av ett större antal människor. Som det nu är hänger målningarna som sagt i korridorer på Karlberg eller ligger på vinden. De är inte så placerade att allmän-

Om iståndsättande av Läckö slott

heten äger möjlighet att beskåda dem. Enligt vad jag hört berättas lär den korridor, där flera av målningarna nu hänger på Karlberg, passeras egentligen bara en gång varje år, nämligen då den stora kadettbalen äger rum. I och för sig kan det naturligtvis vara glädjande att de damer, som kommer till Karlberg för att dansa, har möjlighet att passera förbi dessa bataljmålningar; men det skulle vara betydligt värdefullare om de finge pryda väggarna i riddarsalen på Läckö slott och där bli beskådade av tiotusentals människor varje år.

I fråga om möblerna är det värre, beroende på att man egentligen inte vet var dessa finns. Undan för undan har dock en del av det största och mest magnifika överförts till Läckö, där dessa möbler med all rätt beundras av slottets alla besökare. Vad motionärerna har önskat är närmast att få till stånd en utredning om vilka möjligheter som över huvud taget finns att återföra en del av de skingrade inventarierna.

Nu har en del remissinstanser förklarat, att om man alls skall ha någon inredning på Läckö gäller det att även åstadkomma uppvärmning. Det har tidigare vid olika tillfällen sagts att man på ett rätt enkelt sätt och utan alltför stora kostnader genom elektrisk uppvärmning skulle kunna få det skydd för konst och möbler, som är nödvändigt just för den tredje våningen som det här är fråga om. Man har nämligen tidigare kunnat iståndsätta slottskapellet, som är en vacker del av slottet och som nu är i bruk. Vad det nu är fråga om är närmast den tredje våningen med riddarsalen.

Redan 1928 års statsrevisorer ansåg det vara angeläget att framför allt de skingrade historiska minnesmärkena återfördes till Läckö. Det har nu gått många år sedan statsrevisorerna ansåg detta. Det har inte skett någonting annat — och det är inte så enkelt det heller — än att man undan för undan har restaurerat och iståndsatt olika delar

av slottet. Det är ett arbete som pågår ständigt, och så sent som i år har för resten en speciell slottsarkitekt utsetts. som lägger ned stort arbete på att åstadkomma ett gott resultat.

Vad motionärerna vill och vad reservanterna i utskottet vill är att få till stånd en utredning, som kan undersöka vilka möjligheter som finns att återföra en del av de skingrade inventarierna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

I detta anförande instämde fröken *Ranmark* (s) samt herrar *Harald Petersson* (cp), *Herbert Larsson* (s) och *Paul Jansson* (s).

Herr SKÄRMAN (fp):

Herr talman! Jag vill också instämma i herr Birger Anderssons anförande, i allt vad han sade, men jag vill dessutom såsom gammal västgöte säga, att vi är mycket tacksamma för de kostnader som staten har lagt ned för att sätta Läckö slott i så pass gott skick som det nu är. Jag minns från min skoltid i Skara, hur vi bekymrade oss för det förfall som slottet då var utsatt för. Det kan man inte säga nu, utan slottet har sköts ganska väl och ser vackert och välvårdat ut. Det är ju också ett av våra finaste minnesmärken från stormaktstiden.

Vad jag ytterligare vill poängtera är att man nog inte när det gäller frågan om möblerna bör vara så pessimistisk som riksantikvarieämbetet har varit. Jag tror mig ha bekant att det på många ställen, där man har lokala museer, finns möbler och föremål för vilka man saknar plats i museisalarna och som därför är magasinerade. Om de lokala föreningar, som äger dessa föremål, finge garantier för deras skötsel, är jag säker på att man skulle kunna få många föremål deponerade på Läckö slott. Det finns ju, som herr Birger Andersson också sade, nu så många möjligheter att konservera föremålen och

att med rimliga kostnader hålla lokalerna uppvärmda, att man skulle kunna få dessa inventarier bättre skyddade än de nu är om de togs om hand och sköttes på Läckö slott. Det är ju också så, som det har sagts tidigare, nämligen att man inte kan ha något intresse av att ha exempelvis 150 likadana stenxor på ett och samma ställe. Det finns dubletter här och var, som med mycket stor fördel skulle kunna föras till Läckö och där bilda en tidsenlig och mycket attraktiv miljö. Det bleve ett turistmål av allra högsta kvalitet som vi skulle kunna erbjuda alla våra turister, vilka nu färdas omkring i sina nyinköpta bilar och kanske inte har något mål för sina färder. De skulle här kunna få någonting att se på.

Herr talman! Jag vill med dessa ord tillstyrka reservationen av herr Birger Andersson m. fl.

Herr BENGTSO (cp):

Herr talman! Det finns ju glädjande nog inom vårt land ett stort antal historiska minnesmärken som är värda att bevara. Det är den glädjande delen av saken. Den kanske litet tråkigare delen är att många av dessa minnesmärken är i ett sådant skick, att det är fara för att de kommer att helt förstöras om man inte i tid försöker ta vård om dem. Tyvärr har vi inte kommit så långt att vi har hunnit göra ens de i vissa fall absolut nödvändiga arbetena för att kunna bibehålla deras yttre skick, så att de inte kommer att förstöras.

Vi har i ett annat utlåtande, som kommer att behandlas senare, motioner som Bogesunds slott. Den som vill resa ut och titta på detta slott finner, att man i fråga om vissa delar av det omedelbart måste ta itu med en restaurering om inte det skall ske en sådan förstörelse att slottet över huvud taget inte går att rädda.

När man diskuterar dessa fall sker det inte med någon speciell sorts ovil-

Om iståndsättande av Läckö slott

ja från 4:e avdelningen eller statsutskottet så till vida att man inte där vill göra sitt bästa för att bevara och återställa de kulturvärden som finns kvar, utan problemet är helt enkelt ett avvägningsproblem. Vi är i den nödsituationen att vi faktiskt får ta de synnerligen angelägna arbetena i första hand.

Vad nu gäller Läckö slott framgår det av handlingarna, att slottet dock är i ett sådant skick att det inte är någon fara för att någonting skall förstöras. I det avseendet vill jag emellertid helt och fullt instämna med herr Birger Andersson, att jag önskar att vi skall få flytta föremål till Läckö slott och på det sättet få slottet i ett sådant skick att det kan vara mera värt att se på för turisterna.

Jag frågar mig dock vilket vi först skall ta itu med. Skall vi låta en del av de slott, som nu är på väg att förfalla, fortsätta att gå under och i stället sätta i gång sådana här arbeten? Det är ju det problemet som har varit vägledande för utskottet när det tagit ställning.

Vi vet att man inom byggnadsstyrelsen håller på med en översikt över vad som möjligen kan göras för slotten. De anslag som nu finns till byggnadsstyrelsens förfogande är så pass ringa att man inte kan göra mera än det allra mest angelägna, och dessutom har det givits specialanslag till citadellet i Landskrona o. s. v.

Det är det enkla skälet till att vi inte kan ge mera till ett slott, som är i någorlunda hyggligt skick, innan vi har klarat av de allra nödvändigaste sakerna i fråga om en del slott som nu rentav håller på att förfalla.

Med den motiveringen, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Jag är något förvånad över utskottets talesman. Det är ju inte fråga om att ställa stora medel till

Om iståndsättande av Läckö slott

förfogande för en restaurering, ty den har, som jag redan tidigare sade, pågått länge. Det lämnas årliga anslag för att göra vissa förbättringar både ut- och invändigt på slottet.

I stället är det närmast fråga om vad man kan kalla en lokalisering från Stockholm ut till landsorten av föremål, som en gång har berövats Läckö slott, och jag tänkte ju att i varje fall herr Torsten Bengtson skulle vara speciellt intresserad av en sådan lokaliseringspolitik. Vi vill ju ingenting annat än en utredning om vilka möjligheter det finns att åstadkomma ett återförande av spridda inventarier.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Det är klart att vad reservanterna önskar att vi skall göra för Läckö slott ändock måste komma att medföra en viss kostnad, och resurserna är nu så pass begränsade att vi i första hand måste ta dem i anspråk för att rusta upp sådant som är på väg att förfalla. Läckö slott är i hyggligt skick, och vi får därför tills vidare nöja oss med att reparera sådana slott, som är i större behov av underhåll.

Jag ber herr Birger Andersson observera att jag inte har uttalat mig emot ett förverkligande av reservanternas förslag i en framtid. Jag hoppas att det skall bli möjligt att återföra en mängd föremål till Läckö slott, men jag anser att vi måste göra det allra nödvändigaste först.

Det finns en annan sak som vi också får tänka på i sammanhanget. Det har nämnts att såväl brandrisken som uppvärmningen erbjuder problem. Vad beträffar uppvärmningen tror jag dock inte att det är så farligt. Har man en jämn kyla, så är riskerna inte så stora. Däremot måste man noga beakta brandfaran i ett sådant här fall, och en viss kostnad kan vi inte komma ifrån att det blir. Och vi får, som sagt, ta de mest angelägna uppgifterna först.

Herr SKÄRMAN (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja säga till herr Bengtson att statsmakterna faktiskt är skyldiga Läckö slott att göra någonting även när det gäller att återställa interiören. För cirka 100 år sedan såldes Läckö slotts inventarier på en offentlig auktion som höll på i flera dagar. Mot slutet av den auktionen var köparna så mättade att det såldes till och med sådana ting som franska gobelänger för några få ören — jag höll på att säga skilling, men det var ju på 1860-talet — och jag har ute på landet i Skaraborgs län sett rester av gamla hästtacken som varit just rester av oersättliga franska gobelänger.

Den gången skötte sig statsmakterna mycket dåligt när det gällde att bevara minnen från vår stormaktstid. Därför tycker jag att vi nu är skyldiga Läckö slott att i någon mån bota den skadan. Jag tror inte att det skall behöva kosta så mycket.

Här gäller det ju i första hand en utredning, och det gäller dessutom ett initiativ till att samla ihop det som fortfarande finns. Om 10, 20 eller 30 år kanske förutsättningarna är borta och ingenting finns kvar att samla ihop.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Det är kanske meningslöst att förlänga debatten, men jag vill säga ett ord till när herr Bengtson talar om brandfaran och kostnaderna för att möta den. Det är klart att brandfara föreligger överallt. Jag tror dock inte att den behöver vara större i ett slott som ligger i Skaraborgs län än i ett slott som ligger i en utkant av Stockholm.

Vad sedan beträffar kostnaderna och besvärligheterna så yrkas här att frågan om uppvärmning och allt sådant skall utredas. Och det finns tidigare utredningar som sagt ifrån att man faktiskt med enkla och säkra elektriska uppvärmningsanordningar kan förse tredje våningen av Läckö slott med det skydd som behövs för möbler och för målningar.

Att ledamöterna av statsutskottets fjärde avdelning är så förfärligt rädda för att denna fråga skall utredas tycker jag egentligen är rätt underligt.

Jag vidhåller mitt förslag.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! För att inte den här debatten skall ge ett allmänt intryck av att handla om ett lokalt betingat önskemål, vill jag framhålla att jag skulle kunna tänka mig att stödja reservationen. Innan jag går närmare in på detta, vill jag emellertid påpeka en sak som byggnadsstyrelsen har anfört. På sidan 7 i utlåtandet omnämnes, att byggnadsstyrelsen inför statsverkspropositionen begärt olika belopp för renovering och liknande arbeten. Vi behandlade nys frågan om citadellet i Landskrona, för vilket ändamål styrelsen begärt 200 000 kronor. Man har vidare begärt 100 000 kronor till fortsatt restaurering av Läckö slott samt 250 000 kronor för restaurering av Kalmar slotts inre borggård. Byggnadsstyrelsen anför, att man har fått de bägge första beloppen, men däremot inte det sistnämnda.

Förutsättningen för att jag skall stödja reservationen om en utredning är att man i den kommande behandlingen av allmänna anslag för det här ändamålet — inte minst från statsutskottets sida — kan påräkna ett effektivt stöd i form av generellt ökade anslag för detta ändamål, som jag betecknar som mycket angeläget. Det finns just nu ett påtagligt intresse för byggnadsminnesmärkenas bevarande, förbättring och istandsättning samt även utrustning med tids-trogna inventarier, och vi bör därför kunna få en ökad anslagsgivning till stånd.

Jag ber med detta, herr talman, få yrka bifall till reservationen.

Herr BENGTSO (cp):

Herr talman! Herr Svanströms anförande skulle väl närmast kunna sägas

Om istandsättande av Läckö slott

vara en motivering för utskottets utlåtande. Han pekar på att man alltså inte skulle få något anslag när det gäller Kalmar slotts inre borggård, och där är det ändå bara fråga om en reparation av fasaden. Men det är ju just sådana arbeten som måste anses vara mycket angelägnare än andra, eftersom det rör sig om byggnader som utsättes för total förstörelse genom tidens tand.

Det visade sig att också herr Birger Andersson till sist måste gå in på kostnaderna. Det är mycket enkelt att göra en elektrisk uppvärmning, sade han. Men, herr Birger Andersson, det blir dock en avsevärd kostnad för den saken, vartill kommer kostnaden för brandskyddet.

Sedan skulle jag vilja visa på en sak som kammarens ärade ledamöter kan läsa själva, nämligen vad riksantikvarie-ämbetet yttrar. Ämbetet säger: »Byggnadsminnesvården i vårt land, i den mån den gäller profana minnesmärken, lider av en beklaglig brist på medel. Det finns ett mycket stort antal byggnader som behöver upprustas och vårdas. Läckö kan för närvarande anses vara väl tillgodosett i berörda hänseende. Att under dessa omständigheter lägga ned de betydande kostnader på slottet, som skulle erfordras för att göra det tjänligt som museum, kan enligt ämbetets mening icke betecknas som ett första rangens krav ur kulturminnesvårdens synpunkt.»

Herr Skärman talade om det ansvar som staten skulle ha för vissa saker som hänt Läckö slott. Vad skall vi då säga om Bogesunds slott, som genom en speciell lagstiftning kom att överföras i statens ägo? Det borde vara ett jätteansvar för oss att se till att detta slott inte faller ihop helt och hållet — det är en tidsfråga när slottet blir en ruin, om man inte vidtar några åtgärder.

Herr SKÄRMAN (fp):

Herr talman! Jag vill inte förlänga debatten, men jag vill ändå säga till herr

Bengtson att det är skillnad mellan Bogsund och Läckö, inte bara i fråga om skötseln utan också i fråga om kvaliteten och förutsättningarna att göra något bestående och att åstadkomma något som hela landet kan ha glädje av ur turistisk synpunkt. Det är nog en stor skillnad, herr Bengtson!

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Herr Torsten Bengtson tycks tro att det i hela detta frågekomplex bara är fråga om fasaderna, det yttre. Innehållet bryr han sig alltså inte mycket om. I detta fall vill vi söka ge fasaderna även ett värdigt inre; det är ingenting annat vi önskar.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Eftersom Kalmar slott har kommit att nämnas i debatten kan jag inte underlåta att framhålla angelägenheten av att det i nästa års statsverksproposition verkligen kommer att återfinnas anslag, som är tillräckliga för att slottet skall kunna hållas i ett gott skick.

Sedan vill jag rent principiellt framhålla att i vår tid, då vi river ner så mycket, bör vi också vara beredda att satsa mera på underhållet av våra historiska minnesmärken. Det är en angelägenhet för vilken vi säkerligen bör offra avsevärt mer än vad som hittills skett.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! På ett sätt är jag tacksam mot motionärerna för deras krav både när det gäller Läckö och övriga slott, ty de går på samma linje som herr Schött i hans senaste anförande. Låt oss försöka satsa åtskilligt mer, så att vi verkligen kan ta vara på våra minnesmärken! Det tror jag vi kan enas om, och när vi kommer dithän behöver det inte bli meningsskiljaktigheter när vi skall anslå medel till ändamålet.

Om iståndsättande av Läckö slott

Anledningen till att jag begärde ordet var närmast att jag ville påpeka, att det är en misstolkning när herr Birger Andersson säger att det för mig bara gäller det yttre. Jag har tydligt sagt ifrån att man får se till att vanvärden inte går så långt, att byggnadsminnesmärkena faller ihop, och därför nödgas man att först ta itu med de yttre anordningarna. Min uppfattning är givetvis att man skall ta väl vård om *både* det yttre och det inre av våra minnesmärken. Jag ville rätta till detta, så att alla förstår att jag vill vårda om både det yttre och det inre, fastän nödtvungenheten bjuder att man just nu tar itu med det angelägnaste först.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de därunder framkomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Andersson, Birger, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 158, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt

hans uppfattning flertalet röstat för nejpropositionen.

Då emellertid herr *Bengtson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 60.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 159, i anledning av väckta motioner om översyn av det statliga kommittéväsendet;

nr 160, i anledning av väckt motion om revisionen av väg- och vattenbyggnadsverkets verksamhet;

nr 161, i anledning av väckt motion angående ledigförklarandet av statliga tjänster; och

nr 162, i anledning av väckt motion om beaktande av de arbetsetiska frågorna i kursverksamheten för statliga befattningshavare.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående huvudmannaskapet för rådhusrätterna m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av magistrats- och kommunalborgmästarinstitutionerna, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om rätt för Jägarnas riksförbund att inneha och utlåna vapen

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtande nr 38, i anledning av väckta motioner om rätt för Jägarnas riksförbund att inneha och utlåna vapen.

Första lagutskottet hade till behandling förehäft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 210 i första kammaren av herr *Damström* samt nr 261 i andra kammaren av herr *Persson* i Tandö och herr *Mellqvist*.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i 9 § vapenförordningen, att Jägarnas riksförbund likställdes med övriga i nämnda paragraf uppräknade organisationer i vad det gällde innehav och utlåning av vapen till medlemmar vid övningar och tävlingar.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner, I: 210 och II: 261, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Ferdinand Nilsson*, *Lundin*, *Helge Karlsson*, *Östrand*, *Svensson* i Vä och *Fröding*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla i reservationen angiven lydelse samt att utskottet bort hemställa, att förevarande motioner, I: 210 och II: 261, måtte med vad reservanternas uttalande anses besvarade.

Reservanternas hade i det föreslagna yttrandet bland annat ansett, att en organisation av sådan karaktär och omfattning som den i motionerna omnämnda i och för sig syntes böra kunna komma i fråga för erhållande av tillstånd att inneha och utlåna vapen. En förutsättning borde dock enligt reservanterna vara, att organisation, som ville komma i åtnjutande av denna förmån, förklarat sig beredd att underkasta sig

Om rätt för Jägarnas riksförbund att inneha och utlåna vapen

samma insyn och kontroll som nu tillämpades i eljest liknande fall.

Herr WIKNER (s):

Herr talman! Då jag deltagit i första lagutskottets förberedande behandling av detta ärende men av vissa orsaker ej kunnat deltaga i slutbehandlingen, så skall jag, då jag har samma uppfattning som reservanterna, be att få säga några ord.

I motion nr 210 i första kammaren av herr Damström och den likalydande motionen nr 261 i andra kammaren av herr Persson i Tandö och herr Mellqvist hemställs, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av § 9 i vapenförordningen av den 10 juni 1949 att Jägarnas riksförbund likställs med övriga i nämnda paragraf uppräknade organisationer i vad gäller innehav och utlåning av vapen till medlemmar vid övningar och tävlingar.

För mig är detta ett rättvisekrav utan tanke på att jämföra de olika organisationerna i övrigt. Personligen har jag den inställningen att vi, då vi försöker göra allt för att värna de demokratiska rättigheterna åt medborgarna i olika hänseenden, bör göra det även i detta fall. Jägare som är anslutna i olika jägarorganisationer bör ha samma möjligheter då det gäller att träna upp skjutskickligheten och i övrigt lära sig att handskas med skjutvapen. För detta ändamål fordras att det ges möjlighet åt den organisation, som de tillhör, att förfoga över ett visst antal vapen.

Det är ett synnerligen stort ansvar som åvilar jägarna, och här har jägarorganisationerna en mycket stor uppgift att fylla. Man bör därför ge dem samma förutsättningar, så att de skall kunna lära och tillika träna jägarna att upprätthålla en god jaktkultur. En del jägare skall inte behöva gå en omväg och ansluta sig till någon annan organisation som passiv medlem för att

uppnå detta mål. Jag anser att detta är olämpligt och orättvist mot den organisation de tillhör. Någon har sagt: »Rättvisan må ha sin gång, även om världen därvid går under.» Med detta menar jag inte att världen skulle gå under, om det i denna fråga skulle bli det resultat jag här åsyftar. Jag har kontakt med många jägare, och de har påtalat denna orättvisa. Att detta tillvägagångssätt är osmakligt, det måste vi väl ändå hålla med om.

Jaktskyttebanorna är till för att jägarna skall kunna avlägga både praktiska och teoretiska prov och för att man på detta vis skall kunna skaffa sig kompetens att förvärva och inneha skjutvapen. I detta fall måste alla organiserade jägare få samma rätt. Det måste naturligtvis ställas vissa krav på organisationerna för att de skall få rätt att inneha och låna ut skjutvapen. Jag tror inte att någon motsätter sig dessa krav. Jag har talat med dem som har hand om den organisation, det här gäller, och de kommer inte att motsätta sig dessa krav. Det är nödvändigt att vi lyssnar till alla jägare och inte favoriserar vissa jägargrupper — detta skapar onödigt irritation och missnöje bland jägarna, och det skall vi försöka få bort. Som medlem av denna kammare har jag ansett huvuduppgiften vara att vi stiftar lagar som ger rättvisa åt alla.

I reservationen har sagts följande: »En organisation av sådan karaktär och omfattning som den i motionen omnämnda synes emellertid i och för sig böra kunna komma in fråga. En förutsättning bör dock vara, att organisation, som vill komma i åtnjutande av den förmån det här är fråga om, förklarar sig beredd att underkasta sig samma insyn och kontroll som nu tillämpas i eljest liknande fall.»

Med detta, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till reservationen.

I herr Wikners yttrande instämde herrar *Einar Persson* (s), *Damström* (s), *Lundin* (s) och *Lage Svedberg* (s).

Om rätt för Jägarnas riksförbund att inneha och utlåna vapen

Herr KARLSSON, HELGE, (s):

Herr talman! Jag skulle kunna nöja mig med att bara ansluta mig till vad den föregående talaren anfört i denna fråga, men jag vill också anlägga några synpunkter på de olika remissuttalanden, som gjorts i denna fråga. De har inte varit så många, om jag utesluter en remissinstans, nämligen Jägarnas riksförbund, vilken så markant är part i målet.

Domänstyrelsen har avstyrkt motionerna under hänvisning till att det finns tillräckligt med organisationer som har den förmån det här gäller. Svenska jägareförbundet avstyrker också motionerna men har en något underlig motivering, då det säger att de medlemmar, som tillhör Jägarnas riksförbund, givetvis bör ha samma möjlighet att utöva övningsskjutning som Svenska jägareförbundet. Man menar att de kan som passiva medlemmar ansluta sig till Svenska jägareförbundet. Därmed har man också sagt att man inte på något sätt misstycker att dessa skulle vara berättigade att själva ha en organisation med samma förmåner som Svenska jägareförbundet.

Vi som är reservanter är klart medvetna om att denna förmån inte bör utsträckas till alltför många institutioner utan att statsmakterna bör ha en betryggande kontroll över det hela. Statspolisintendenten, vilken jag tillmäter den allra största betydelse i detta avseende, har ingenting att erinra mot att Jägarnas riksförbund erhåller samma förmån som övriga jägarorganisationer och skytteorganisationer har i detta avseende. Vi reservanter vill emellertid inte gå så långt som statspolisintendenten i detta fall, nämligen sådan författningsändring, att Jägarnas riksförbund upptages under 9 § vapenförordningen, utan hänvisar till att Kungl. Maj:t bör använda sin möjlighet att tilldela Jägarnas riksförbund samma förmåner under samma betryggande kontroll som gäller för

Svenska jägareförbundet och andra organisationer.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr ARVIDSON (h):

Herr talman! I motsats till de båda föregående talarna har jag inte deltagit i utskottsbehandlingen av detta ärende. Jag har inte heller skrivit på någon reservation till utlåtandet. Jag gillar med andra ord utskottets förslag.

Om man läser remissyttrandena, kan man konstatera att Svenska jägareförbundet finner det självklart att varje till Jägarnas riksförbund ansluten lokalavdelning, som driver en jakttskytebana, vanligen en älgskyttebana, skall ha rätt att förvärva och inneha skjutvapen och ammunition för användning uteslutande vid skjutning på denna bana. Detta är ju alldeles rätt, och herr Wikner har ju också understrukit i sitt anförande, att det bara är bra att jägarna får avlägga teoretiska och praktiska prov.

Jag fann av herr Wikners anförande att denna är mycket förtrogen med jakt. Jag förmodar också att herr Wikner väl vet att den som skall bli jägare bör skaffa sig ett eget vapen och att han bör »lära känna sin bössa». Det är först då han vållar så litet skadskjutningar som möjligt på viltet.

Vi bör nog inte tala så mycket om demokratiska principer i detta sammanhang, ty det står ju var och en fritt att gå in i sammanslutningar där man kan få låna vapen. Det är dock ett långt steg från att låna vapen för att skjuta på en skjutbana till att låna vapen för att gå ut i skog och mark och vara en fara för omgivningen. Det står i dag att läsa i tidningarna om en person, som uppträdde i brun skostym och blev tagen för ett rådjur. Om jag som är 185 cm lång skulle gå ut i brun kostym, blev jag kanske tagen för en älg! Det

Om rätt för Jägarnas riksförbund att inneha och utlåna vapen

är klåpare, de som gör sådana misstag, som vi inte vill ha springande i naturen med bössa och där vara en fara för alla.

När utskottet i sitt utlåtande talar om restriktivitet vid utlåning av skjutvapen, anser jag absolut att utskottet har rätt, och jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr WIKNER (s):

Herr talman! Jag vill säga till den föregående talaren, att vad vi vänder oss mot är att vi tycker att det är en dålig motivering att en jägarorganisation måste ansluta sig till en annan och där bli passiv medlem för att få de möjligheter som det här gäller. Det måste ändå, som jag tidigare nämnde, anses vara osmakligt.

Vad sedan klåparna beträffar tror jag inte att man ytterligare stimulerar dem att organisera sig, om vissa jägarorganisationer ställs utanför möjligheterna att inneha och utlåna vapen, utan de kommer kanske att förbli klåpare. Det är även detta vi vill ha bort med vårt förslag.

Herr AHLKVIST (s):

Herr talman! Jag skall inte blanda mig i meningsutbytet mellan å ena sidan Svenska jägareförbundet och å andra sidan Jägarnas riksförbund. Med den inställning jag har till vapeninnehav i allmänhet och organisationernas innehav av vapen i synnerhet borde *båda* organisationerna avrustas tills de blev eniga.

Jag skall, herr talman, nöja mig med att säga, att enligt vapenförordningen är organisationernas innehav av vapen icke det normala. Regeln är att innehav av vapen och rätt att förvärva ammunition endast tillkommer enskilda medborgare. I 9 § samma förordning göres ett undantag för vissa uppräknade organisationer, bl. a. skytteföreningar samt Svenska jägareförbundet.

När denna förordning utfärdades, räknade man med att den situationen framdeles kunde uppkomma, att någon annan organisation kunde anses berättigad att innefattas bland dessa undantag. Kungl. Maj:t bemyndigades därför att i ett sådant läge pröva om annan organisation kunde vara berättigad att inneha vapen och förvärva ammunition.

En princip, som man redan från början utgick från i detta sammanhang, var att endast en organisation inom samma verksamhetsområde borde ges denna rättighet. Bryter man mot denna princip blir det nog svårt att upprätthålla en restriktivitet, som innebär att det alltjämt skulle vara en undantagsföreteelse att organisationer innehar vapen.

Herr Wikner nämnde i sitt anförande att det från hans sida gällde ett krav på rättvisa och jämställdhet. Han gick inte in på de olika organisationernas storlek i detta sammanhang. Det har uppgivits att Jägarnas riksförbund har ett medlemsantal som uppgår till cirka 7 000. Svenska jägareförbundet har cirka 160 000 medlemmar. Samtliga lösta jaktkort under senare år utgör mellan 270 000 och 280 000. Man får alltså konstatera, att Jägarnas riksförbund representerar en liten del av de aktiva jägarna.

Herr Wikner påpekade gagnet av att man förbättrar sin skjutskicklighet. Jag förmodar att han i det sammanhanget i första hand avsåg, att en del älgskytta borde förvärva denna skicklighet. Det är naturligtvis en gagnelig verksamhet, inte minst att älgskyttarna, som herr Arvidson antydde, får tillfälle att lära sig att skilja på älgar och ett annat villebråd, såsom hästar, kor och drevkarlar.

Detta är emellertid inte det väsentliga med jägareförbundets verksamhet, utan det väsentliga är väl jaktvården. Jaktvårdsintresset är ju motiveringen för att jägareförbundet via jaktvårdsfonden erhåller statsbidrag med något

Om rätt för Jägarnas riksförbund att inneha och utlåna vapen

över 2 miljoner kronor och därigenom får möjlighet att anställa jaktvårdskonsulenter i samtliga län. Om jag inte minns fel, är för närvarande 25 konsulenter anställda.

När nu motionärerna och reservanterna vill att detta lilla Jägarnas riksförbund skall ha samma rättigheter, så undrar jag hur man tänker lösa den väsentliga delen av de båda organisationernas verksamhet, nämligen jaktvården. Det skall väl ändå inte bli så, att vi inte enbart skall ha konkurrerande jägarförbund, utan även konkurrerande jaktvårdskonsulenter? Och i vilken utsträckning har man i så fall tänkt sig att kunna sörja för denna verksamhet i Jägarnas riksförbund? Det är nämligen just detta som är motiveringen för att det utgår bidrag till Svenska jägareförbundet ur jaktvårdsfonden.

Jag nämnde att Kungl. Maj:t har be myndigats att pröva om någon ny organisation kan vara berättigad att inneha vapen och förvärva ammunition. Jag nämnde också att Jägarnas riksförbund har sökt denna rättighet hos Kungl. Maj:t men fått avslag med ungefär den motivering, som jag här anförde. Första lagutskottet har intet att erinra mot Kungl. Maj:ts hittillsvarande tillämpning av gällande bestämmelser och har därför inte kunnat tillstyrka vare sig någon lagändring eller någon liberalare tillämpning av dessa bestämmelser.

Med detta, herr talman, instämmer jag med herr Arvidsons yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Häri instämde herr *Hilding* (fp).

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt att deltaga i denna debatt. Jag erinrar mig emellertid att det på 1940-talet, då jag satt i andra kammaren, var en ensam kommunist i kammaren som förde Jägarnas riksförbunds talan. Det varade inte så länge. Nu har det tyd-

ligen blivit allt fler, det finns t. o. m. ett namn från mitt parti med på reservationen vid detta utskottsutlåtande.

Det bör sägas i detta sammanhang att Jägarnas riksförbund är en konkurrentorganisation till Svenska jägareförbundet. Det är en liten organisation och en alltför löslig organisation för att få rätt att inneha vapen och använda dem på detta sätt. Vad som måste vara avgörande är, som också den närmast föregående talaren har sagt, att Svenska jägareförbundet är starkt knutet till staten, som har ett stort inflytande över organisationen.

Jag vill endast för min del säga att jag inte tror att vapeninnehavet har så stor betydelse för vilken organisation det än gäller. Jägarna har själva riklig tillgång till vapen, och har de inte det, så har de heller ingen nytta av att övningsskjuta för jaktens skull.

Jag vill vidare säga, att om jag hade att välja mellan antingen att båda dessa organisationer skulle ha dessa rättigheter eller att inte någon skulle ha det, så skulle jag rösta för att ingen av dessa organisationer skulle ha dessa rättigheter. Jag finner det vara synnerligen betänkligt att låta Jägarnas riksförbund få inneha vapen.

Herr WIKNER (s):

Herr talman! Till herr Sveningsson vill jag uppriktigt säga, att detta inte är någon politisk fråga.

Ingen kan väl påstå annat än att Jägarnas riksförbund bedriver en god jaktvård och befrämjar god jaktkultur. Skillnaden mellan de berörda organisationerna är den, att i Jägarnas riksförbund är det medlemmarna själva som får satsa på jaktvården, de får inget statsbidrag, och det måste väl i alla fall uppriktigt erkännas att jägarna själva här gör en verklig insats.

Då det har talats om minoriteter vill jag understryka, att man bör tillgodose även minoriteter. Är inte detta riktigt? Skall vi komma till rätta med detta problem bör vi lämna det här tillståndet.

Om rätt för Jägarnas riksförbund att inneha och utlåna vapen

Det nämndes när vi diskuterade frågan i första lagutskottet att det förelåg risk för olyckor m. m. om organisationens medlemmar fick ta med sig vapnen hem. Ja, jag skulle vara den förste att tillstyrka, att alla de organisationer som har dessa särskilda tillstånd skulle vara tvingade att se till att medlemmarna lämnar ifrån sig vapnen efter skjutövningarna. Risken härvidlag skulle därför inte bli så stor.

Jag vill vidare meddela att man från inrikesdepartementet har sagt, om jag inte är fel underrättad, att Jägarnas riksförbund bör jämföras med Svenska jägareförbundet när det gäller rätt att anordna och kontrollera prov för erhållande av älgvapenlicens. Det innebär naturligtvis också att organisationerna måste ha tillgång till vapen för att kunna träna upp skjutskickligheten hos medlemmarna, så att de skall kunna få licens. Man måste ha möjlighet att låna ut en studsare för att kunna klara av uppgiften att utföra dessa prov. Detta gäller nya skyttar som icke äger något vapen.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Jag hade inte för avsikt att deltaga i denna debatt, men när man gör gällande att älgjägarna möjligen skulle få lämna ifrån sig vapnen för att hämta dem och ha dem under älgjakten för att förhindra olyckor, så vill jag säga att det riskmoment som man här gör gällande inte föreligger i verkligheten.

Hemvärnsmännen har ju gevär och ammunition. Den militära ledningen lämnar över huvud taget inte någon instruktion om att de skall lämna ifrån sig vapen eller ammunition.

Då herr Sveningsson gör gällande att Jägarnas riksförbund endast är en liten organisation, som vi inte behöver ta någon hänsyn till, vill jag profetera, att organisationen inte kommer att vara liten så länge till. Om några år kommer den sannolikt att ha betydligt fler medlemmar än Svenska jägareförbundet.

Svenska jägareförbundet tillhandahåller jaktvårdskonsulenter, som hos länsstyrelsen pekar ut hur stora avskjutningarna skall vara, hur många kalvar som skall få gå in i avskjutningen o. s. v., men därvidlag tas inte någon hänsyn till de mindre skogsägarnas intressen. Men det är de mindre skogsägarna som Jägarnas riksförbund är i färd med att organisera, och de utgör det stora flertalet.

Svenska jägareförbundet uppkom bland storgodsägarna, som därutöver fick hyra kronoparkerna och försöker monopolisera den svenska jakten. Jag försäkrar herr Sveningsson, att det inte skall dröja länge innan Jägarnas riksförbund har en numerär som är tillräckligt stor för att den svenska riksdagen skall ta hänsyn även till den gruppen.

När det gäller jakt måste jag säga, att jag alltid reagerar emot, att man via länsstyrelsen bestämmer att så och så många kalvar skall dödas under älgjakten, och att man rekommenderar jägarna detta. En jägare som vårdar jakten tar väl bort gallkor, som vi kallar det, och tjurar, men någon gallring på det området förekommer sällan från de jaktvårdande myndigheternas sida.

Det är detta, herr talman, som motiverar den ståndpunkt jag intar och gör att jag yrkar bifall till reservationen. Den är väl motiverad, och den kommer säkerligen att följas upp av en tillräckligt stor numerär för att herr Sveningsson skall ändra sin ståndpunkt, om han nu värderar omdömet efter det antal som sorterar under respektive förbund.

Herr ARVIDSON (h):

Herr talman! Det var egentligen herr Wikner som uppkallade mig när han nämnde om antalet organisationer som har dessa tillstånd. Han säger att det är förenat med en viss risk. Detta har jag erfarenhet av som gammal skytteledare inom den frivilliga skytterörelsen, där det är mycket vanligt, att

Om rätt för Jägarnas riksförbund att inneha och utlåna vapen

skyttarna tar med sig gevären hem över en vecka. Det är av praktiska skäl. Är man på skyttebanan ena söndagen och skall tävla söndagen därpå, är det ingen idé att ha kvar gevären i skyttepaviljongen, utan man tar dem med sig hem. Men därvidlag får väl skytterörelsen ändå vara ett undantag.

Herr **KARLSSON, HELGE**, (s):

Herr talman! Jag vill bara säga, att herr Arvidson nog inte riktigt fattat vad som menas med det hela. Han nämnde i sitt första anförande, att det inte kan vara riktigt att medlemmar får ta de lånade vapnen med sig hem för att sedan gå ut och jaga. Men så är inte meningen. Vapnen skall användas på avsedd bana för övningsskjutning för medlemmarna. Statsmakterna och föreningens styrelse skall övervaka att detta inte missbrukas så att medlemmarna får ta hem vapnen och i sin tur låna ut dem och lämna ut ammunition.

När det gäller storlekarna på organisationen har här nämnts, att Svenska jägareförbundet har 160 000 medlemmar, och vi har här hängt upp debatten bara på Svenska jägareförbundet. Jag vill erinra om att det finns flera organisationer. Jag har mig inte bekant hur stora de är, men jag föreställer mig att det finns både större och smärre.

Stadgarna föreskriver, att tillstånd må beviljas skytteförbund och skytteföreningar tillhörande det frivilliga statskontrollerade skytteväsendet, Svenska pistolskytteförbundet, Svenska sportskytteförbundet och Svenska jägareförbundet. Vidare gäller det Centraförbundet för befälsutbildning, Frivilliga automobilkåren, Frivilliga motorcykelkåren, Svenska röda korset, Svenska blå stjärnan och Riksförbundet Sveriges lottakårer. Alla dessa äger rätt anordna sådana tävlingar och inköpa och utlåna vapen, som det här talas om. Reservanterna anser därför att även Jägarnas riksförbund, omfat-

tande 7 000 medlemmar, bör ha samma förmåner och rättigheter.

Herr **AHLKVIST** (s):

Herr talman! Till det senaste vill jag endast säga, att om rättigheten skall vara en undantagsbestämmelse, så kan man inte ta det som motivering, att det redan är för många som har denna rättighet, för att utöka antalet ytterligare.

Jag begärde emellertid närmast ordet för att säga till herr Wikner, att även herr Wikner och reservanterna väl ändå går ut ifrån, att villkoret för att få dessa rättigheter är att organisationen är auktoriserad och erhåller statsbidrag. I det sammanhanget glömde herr Wikner svara på min fråga, hur man tänker organisera jaktvärden om vi får två konkurrerande auktoriserade jägarförbund. Jag väntar alltså jämt på svar från reservanterna och herr Wikners sida. Annars måste jag säga som herr Karlsson nyss, att det nog är flera som inte riktigt tänkt igenom frågan.

Då jag ändå har ordet vill jag säga till herr Svedberg, att när han liksom hotar med att det inte dröjer så länge, innan Jägarnas riksförbund är den större jägarorganisationen, så borde det vara en motivering för Jägarnas riksförbund att stanna kvar i Svenska jägareförbundet och där bli den beslutande delen. Då slapp vi ju denna konkurrens.

Herr **SVENINGSSON** (h):

Herr talman! När herr Svedberg vänder sig mot mig och diskuterar älgjakten och huruvida länsstyrelserna skall ge tillstånd att skjuta älgkalvar eller inte, då tror jag han vänder sig till fel person. Vad länsstyrelserna lämnar tillstånd till är byggt på den kungörelse som utfärdas av Kungl. Maj:t. Vill herr Svedberg ha en ändring på denna punkt skall han vända

Om rätt för Jägarnas riksförbund att inneha och utlåna vapen

sig till Kungl. Maj:t i stället för till mig.

Om Jägarnas riksförbund kommer att bli den större jägarorganisationen eller ej kan jag inte bestämt uttala mig om. Jag har inga medlemssiffror, men jag har i tjugo års tid varit av den uppfattningen, att det är en liten organisation. I den jaktvårdsförening som är ansluten till Svenska jägareförbundet i Älvsborgs södra jaktvårdsförening har jag varit styrelseledamot i mer än tjugo år, och där har vi aldrig hört talas om några krav eller någon konkurrens från Jägarnas riksförbund att uppträda som organisation inom detta område, i varje fall inte så långt jag känner till.

Det är också en stor missuppfattning från herr Svedbergs sida att göra gällande, att Svenska jägareförbundet är en organisation blott för storgodsägarna. Det finns inga storgodsägare i södra delen av Älvsborgs län. Jag kan försäkra att de många jaktvårdsområden som vi har anslutna till vår jaktvårdsförening mottager de allra minsta skogsägarna precis på samma sätt som de som äger litet mer mark.

Herr WIKNER (s):

Herr talman! Herr Ahlkvist undrade hur det skulle gå att ordna jaktvården, om vi får två jägarförbund. Det överlåter jag åt Jägarnas riskförbunds ledning att klara av. Jag har ingen bestämmaderätt där och vill heller inte föregripa Jägarnas riksförbund nu genom något uttalande hur det kommer att bli, där-est organisationen skulle hamna i den situationen.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Det är väl inte obekant för herr Sveningsson, att Svenska jägareförbundet avlönar jaktvårdskonsulenter som är placerade i varje län och som rekommenderar vissa bestämmelser för hur jakten skall bedrivas. Innebär inte det en viss monopolisering?

Jag skall ta mig friheten att citera ett urklipp från Expressen av den 20 oktober 1963. Det står där: »Riksjaktvårds-konsulent Harry Hamilton avslöjade i ett anförande att reglerad älgjakt på prov kan genomföras tidigast hösten 1965. Han påpekade också att den fria jägarens tid är förbi. Klockan klämtar för alla jägare, sade han. Det gäller jak- tens framtid i vårt land, vilken hotas av en rad tilltagande faror» o. s. v.

Om man skall ta på allvar uttalanden av företrädare för den grupp jaktintres- senter som herr Sveningsson här så varmt förordar är jag övertygad om att de enskilda jägarna och mindre skogsägarna kommer att resa sig mot Svenska jägareförbundet och ge till kän- na, att det i vårt land finns en majoritet som motarbetar monopolsträvanden av detta slag.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag vill bara konstatera att jag många gånger med stort intresse lyssnar till vad herr Svedberg har att säga. I denna debatt måste jag dock ifrå- gasätta om herr Svedberg riktigt vet vad han talar om.

Herr Svedberg säger att vi har jakt- vårdskonsulenter i varje län. Det är visst icke på det sättet. Det har här skett en rationalisering på så sätt att flera län och jaktvårdsföreningar har sam- manslagits till ett konsulentområde. Jaktvårdskonsulenten har för övrigt mycket litet inflytande över hur jak- ten bedrives. När det gäller älgjakten får styrelsen i Södra Älvsborgs jakt- vårdsförening yttra sig över licenser, men det är länsstyrelsen som sedan be- slutar.

Om det är mot en helt reglerad älg- jakt, således att man får jaga älg en- dast på licens, som herr Svedberg här vill opponera sig, tror jag nog att vi kan enas på den punkten. Inte heller jag är anhängare av en av staten helt reglerad älgjakt genom enbart licensom- råden.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på antagande av det förslaget, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepät propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wikner* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 38 röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Wikner* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 87;

Nej — 40.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av väckta motioner om enhetlig handläggning av sam-

Om lagstiftning mot luftföreningar
hällsätgärderna mot ungdomsbrottslighet;

nr 40, i anledning av väckta motioner om försäkringsskydd för anförtrödda medel;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i sjölagen; och

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om svensk domstols prövning av äktenskapsmål i vissa fall, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 61, i anledning av väckta motioner angående de vapenfria värnpliktigas tjänstgöringsförhållanden och behandlingen av samvetsömma värnpliktiga, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om lagstiftning mot luftföreningar

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 62, i anledning av väckta motioner om lagstiftning mot luftföreningar.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 134 i första kammaren av herr *Larsson, Lars, m. fl.* samt nr 163 i andra kammaren av herr *Björkman m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om tillsättande av en utredning i syfte att få till stånd en lagstiftning mot luftföreningar i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 134 och II: 163 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Om förbud mot obefogad uppsägning av arbetstagare

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Jag har befunnit mig i den situationen att i utskottet kunna yrka avslag på en egen motion och ändå känna mig tillfreds, därför att avslagsyrkandet är beroende av att motionens syfte redan tillgodosetts.

Jag har därför ingen anledning att ge mig in på någon längre utläggning om nödvändigheten av snara samhällliga åtgärder för att skydda oss mot luftföroreningar. Denna fråga är angelägen, eftersom den ytterst gäller vår hälsa och därmed hela samhällets förmåga att fungera.

Förhållandet är helt enkelt det att sedan motionen hade väckts vid början av riksdagen blev den remitterad till luftvårdsnämnden och immissions-sakkunniga som avgav yttrande. Det första av dessa organ skall dels kartlägga nuvarande förhållanden inom luftvården och dels projektera förebyggande åtgärder, medan det senare har att utreda frågan om en koncessionslagstiftning när det gäller grannskapsstörande verksamhet; detta uppdrag är dock på visst sätt begränsat till lagberedningens förslag till jordabalk. Remissvaret avgavs den 4 maj och var gemensamt. Däri påvisades att luftvårdsnämnden avgivit förslag till instruktion för sin verksamhet, vilken Kungl. Maj:t sedan fastställt, liksom att nämnden hade fått sin definitiva sammansättning. Vidare tillstyrkte svaret, i enlighet med i motionen angivna motivering, att immissionssakkunniga skulle få vidgade direktiv och därmed kunna åstadkomma ett mera samordnat arbete inom detta område. Sedan remissyttrandet blivit bekant i departementet har under sommaren vidgade direktiv för immissionssakkunniga utfärdats.

Riksdagen kan alltså låta det bero med att konstatera dessa fakta och i övrigt önska de sakkunniga lycka till i deras betydelsefulla arbete.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Om förbud mot obefogad uppsägning av arbetstagare

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 63, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1963 vid dess fyrtingsjunde sammanträde fattade beslut, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 13 december 1963 dagtecknad proposition, nr 14 år 1964, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t anhållit om riksdagens yttrande angående följande av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1963 antagna instrument, nämligen konvention (nr 119) angående maskinskydd samt rekommendation (nr 118) i samma ämne ävensom rekommendation (nr 119) angående uppsägning av anställningsavtal på arbetsgivarens initiativ.

I propositionen hade föreslagits, att konventionen skulle ratificeras av Sverige, medan de båda rekommendationerna ej ansåges böra föranleda någon åtgärd.

Huvudprincipen i rekommendationen nr 119 var, att anställningsavtal icke borde uppsägas utan att det för en sådan uppsägning föreläge ett giltigt skäl. Av denna anledning hade stadgats, att arbetstagare ägde överklaga uppsägningens beslutet samt att besvärinstansen kunde föreskriva, att vederbörande arbetstagare, såvida han ej återinsattes i arbetet med rätt att i förekommande fall uppbära innehållen lön, skulle erhålla antingen att lämpligt skadestånd eller annan form av ersättning. Vidare

Om förbud mot obefogad uppsägning av arbetstagare

hade i rekommendationen anförts, att arbetstagare, som bleve föremål för uppsägning, borde åtnjuta skäligen uppsägningstid eller skäligen ekonomisk gottgörelse.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande motioner, nämligen

A. vid riksdagens början väckta motioner:

1) de likalydande motionerna nr 40 i första kammaren av herrar *Lager* och *Adolfsson* samt nr 50 i andra kammaren av herr *Hermansson m. fl.*, såvitt motionerna angående skydd mot avskedande;

2) de likalydande motionerna nr 343 i första kammaren av herr *Svanström m. fl.*, samt nr 386 i andra kammaren av herr *Börjesson* i Falköping och herr *Persson* i Heden;

B. i anledning av propositionen väckta motioner:

3) de likalydande motionerna nr 84 i första kammaren av herr *Hanson*, *Pero*, och herr *Dahlén* samt nr 109 i andra kammaren av fru *Nettelbrandt m. fl.* samt

4) de likalydande motionerna nr 85 i första kammaren av herrar *Lager* och *Adolfsson* samt nr 110 i andra kammaren av fru *Ryding m. fl.*

I motionerna I: 84 och II: 109 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en utredning syftande till att förslag avgäves om ökat skydd för arbetstagare mot obefogade uppsägningar, s. k. uppsägningsskydd, samt att riksdagen måtte besluta biträda den i propositionen nr 14 anmälda ILO-rekommendationen nr 119 angående skyddsregler till förmån för arbetstagare vid uppsägning av anställningsavtal.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen med avslag å följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 40 och II: 50, såvitt avsåge skydd mot avskedande,

2) motionerna I: 343 och II: 386,

3) motionerna I: 84 och II: 109, samt

4) motionerna I: 85 och II: 110, måtte i anledning av förevarande proposition, nr 14, i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i utlåtandet anförde.

I sitt yttrande hade utskottet anförde bland annat följande:

»Såsom utskottet tidigare anförde är det angeläget att arbetstagaren beredes största möjliga trygghet i anställningen. Utskottet är emellertid fortfarande av den uppfattningen, att lagstiftning på området icke bör övervägas såvida det icke visar sig omöjligt att avtalsvägen nå en godtagbar lösning av frågan. Under årets förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter har åstadkommit väsentliga förbättringar av gällande ordning i fråga om skydd mot uppsägningar. Dessa förbättringar ansluter nära till de i rekommendation nr 119 uppställda reglerna. Enligt utskottets mening kan det förväntas, att de lösningar av frågan som sålunda uppnåtts även kommer att bli normgivande för de kategorier som inte direkt omfattas av uppgörelsen. Utskottet anser därför att skäl för en utredning av hithörande frågor eller för annan åtgärd i anledning av rekommendation nr 119 eller motionerna för närvarande icke föreligger.»

Reservation hade anmälts av herr *Rimmerfors* och herr *Carlsson* i Huskvarna, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **GEIJER, LENNART**, (s):

Herr talman! Utskottet konstaterar att i vårt land saknas generella lagstadganden om förbud mot obefogade uppsägningar av arbetstagare. Det finns alltså inte något lagligt hinder mot att en arbetsgivare vidtar obefogade eller obilliga uppsägningar. Ja, arbetsgivarna är till och med i den privilegierade ställningen att de inte ens inför domstol behöver motivera en

Om förbud mot obefogad uppsägning av arbetstagare

uppsägning. Ett sådant rättstillstånd måste betraktas som djupt otillfredsställande.

Rättsregeln som ger arbetsgivaren fri uppsägningsrätt är en relik från sekelskiftet, då ett anställningsavtal uppfattades som ett affärsavtal eller köpeavtal. Man såg i ett tjänsteavtal ett utbyte av ekonomiska prestationer, och som följd därav hade arbetsgivaren inga skyldigheter vid arbetstagarens sjukdom och ålderdom, ingen skyldighet att ge ledighet för rekreation och vila med bibehållen lön. Allt detta har ju försvunnit i våra dagar och en ny syn har kommit till. Men regeln om den fria uppsägningsrätten, som intimt sammanhänger med förhållandena i en gammal tid, har vi fått behålla.

Vill man ha bekräftelse på att domstolarna alltjämt tvingas tillämpa en så antikverad rättsregel, kan man nöja sig med att gå till ett utslag i arbetsdomstolen hösten 1963. Det gällde en lagerarbetare med sjuklig hustru och två barn vilken efter 19 års anställning blev uppsagd därför att han vägrade upphöra med en bisyssla. Ingen anmärkning på hans sätt att sköta sitt arbete förelåg. Arbetsdomstolen förklarade uppsägningen giltig, men man kan i domstolens kläm liksom läsa in att domstolen inte fann det angenämt att behöva tillämpa den ifrågakvarande regeln. Det står nämligen: »Vare sig uppsägningen ... framstår som obillig eller ej, äro emellertid enligt arbetsdomstolens mening omständigheterna icke sådana att bolaget varit förhindrat att utöva sin i kollektivavtalet inskrivna fria uppsägningsrätt.»

Nu säger utskottet — liksom man gjorde 1957, 1962 och 1963 — att lagstiftning inte bör tillgripas förrän det visat sig omöjligt att nå en tillfredsställande lösning avtalsvägen. Utskottet pekar också på att man avtalsvägen har kommit ett ganska långt stycke fram, först genom huvudavtalet 1938 och nu senast genom årets uppgörelser mellan SAF och LO samt mellan SAF

och tjänstemannaorganisationerna på det privata området. Det är riktigt, och den vägen skall man gå — det vill jag givetvis understryka — men enligt min uppfattning räcker inte detta.

Varför är det då inte tillräckligt att bara hänvisa till att man avtalsvägen bör söka skapa större anställningstrygghet? Ja, främst kan jag hänvisa till att man genom kollektivavtal visserligen kan begränsa men inte upphäva giltigheten av rättsregeln om den fria uppsägningsrätten. Den finns alltjämt kvar, och om man tidigare kanske hade förhoppningar om att domstolarna successivt skulle anpassa sig efter de nya regler som har utbildats på arbetsmarknaden, har man med besvikelse måst konstatera att domstolarna inte har velat gå den vägen, utan de har värt sig för detta. Högsta domstolen har också senast i en dom år 1960 sagt att om man vill ha en ändring i rättstillståndet på detta område är detta en angelägenhet för lagstiftaren och inte för domstolarna. Det kan finnas i och för sig goda skäl för domstolarna att säga så.

För övrigt kan man ju fråga om det som har uppnåtts den fackliga vägen i alla avseenden täcker vad man anser vara tillfredsställande. Vi har ofta åskådningsmaterial i tidningspressen, och jag vill hänvisa till vad som nyligen har inträffat i ett företag i Medelpad, där 16 arbetare blev uppsagda på grund av att företaget vidtog rationaliseringsåtgärder. Vilka hade då sagts upp av företaget? Jo, det var i detta fall personer som hade mellan 9 och 25 anställningsår i bolaget; de flesta var omkring 50 år och åtskilliga av dem var därtill handikappade, bl. a. på grund av att de råkat ut för olycksfall i arbetet inom detta företag och av den anledningen inte var fullt arbetsföra. Detta åskådningsexempel är väl ett praktexempel på skillnaden mellan privatekonomiskt och samhälls-ekonomiskt tänkande. Företaget har sannolikt räknat rätt rent ekonomiskt,

Om förbud mot obefogad uppsägning av arbetstagare

ty det var med all säkerhet fördelaktigt för företaget att bli av med dessa 16 arbetare. Men därmed är ju frågan ingalunda ur världen. Man kan stöta ut människor ur ett företag, men man kan ju inte stöta ut dem ur samhället. Nu måste i stället samhället ta hand om dem. Det handlingssätt som här har förekommit kan sägas stå rakt i strid med den aktuella linjen i samhället, nämligen den att söka se till att handikappade och äldre människor beredes sysselsättning till deras eget och samhällets fromma. Om man frågar varför i detta fall inte mera kunde göras från fackligt håll, förmodar jag att svaret blir att det måste ha berott på de nuvarande bestämmelserna. Där finns nämligen regler om hur uppsägningar skall behandlas då det föreligger arbetsbrist. Dessa regler säger att då valet står mellan arbetstagare, vilka besitter lika skicklighet och lämplighet, skall hänsyn tagas till anställningstidens längd ävensom till särskilt stor försörjningsplikt. Det är uppenbart att det i detta fall inte fanns någon möjlighet att åberopa någon turordningsklausul, eftersom turordningsklausulen förutsätter att man har att välja mellan två arbetstagare som har ungefär samma prestationsförmåga. Här hade ju företaget valt ut dem som i olika avseenden hade brister vilka gjorde att de inte kunde göra en fullgod insats.

Man möter ibland den föreställningen att frågor av detta slag på arbetarsidan skulle kunna klaras genom avtal, medan det anses att på tjänstemannasidan frågorna bör klaras upp genom lagstiftning. Jag tror inte att det förhåller sig på det sättet. Enligt min uppfattning sitter alla löntagare här i samma båt och har samma intresse av att anställningstryggheten blir så stark som möjligt.

Utskottet har i sitt utlåtande behandlat, förutom de väckta motionerna, den rekommendation som Internationella arbetsorganisationen antog i juni månad 1963. Denna rekommendation är

avsedd att gälla för alla företag, alltså inte bara vid sådana företag som har kollektivavtal. Mot den bakgrunden borde det vara angeläget att undersöka om det skulle vara möjligt att tillämpa rekommendationen över hela arbetstagarfältet och att få reglerna inpassade i vårt svenska rättssystem. Utskottet har ansett att tiden inte är mogen för detta. Jag tror emellertid att man därmed bara för ögonblicket har visat frågan ifrån sig. Bland annat lär det i Nordiska rådet föreligga motioner med begäran från finskt håll att frågan om en nordisk lagstiftning på detta område skall utredas. Jag antar att det finns stark resonans på många håll för den saken, t. ex. i Norge där man sedan flera år har en lagstiftning på området.

Jag vill avslutningsvis, herr talman, säga att denna fråga säkerligen inte är utagerad med vad som nu har förekommit. Redan en gammal grek uttalade att »gudarnas kvarnar mal långsamt, men de mal säkert», och vi får säkerligen räkna med att denna fråga kommer tillbaka ända till dess att vi har anpassat vårt rättssystem efter ILO-rekommendationen och efter det som numera i de flesta civiliserade länder anses böra vara rättsregler på detta område.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionerna I:84 och II:109, som går ut på att Kungl. Maj:t bör närmare undersöka hur ILO-rekommendationen kan anpassas till det svenska rättssystemet.

Herr DAHLEN (fp):

Herr talman! Herr Geijer är ju en av de främsta specialister som finns i vårt land på det ämne som vi diskuterar, och jag har alltså nöjet att till stora delar ansluta mig till vad han har sagt.

Utskottet har i sitt utlåtande konstaterat att vissa förbättringar har skett, och det är alldeles uppenbart att det

Om förbud mot obefogad uppsägning av arbetstagare

har hänt en del på arbetsmarknaden, men det allvarliga är ju att det också finns tecken på att det föreligger risker för olämpliga uppsägningar på områden, som kanske inte har varit aktuella tidigare. Mot den bakgrunden tror jag att det är nödvändigt att man verkligen från riksdagens sida trycker på och talar om att detta är ett område där vi måste se till att de rättigheter som vi uppfattar som väsentliga också respekteras.

Det vore mycket angeläget och bra om det fanns möjligheter att klara det här utan lagstiftning, men en undersökning om dessa problem, som föreslås i några motioner, är säkerligen nödvändig för att ge uttryck åt vad vi alla väl ändå har gemensamt på den här punkten.

Trots att utskottet är så gott som enhälligt — det finns bara en blank reservation — så anser jag att det är riktigt att riksdagen talar om sin mening på denna punkt. Därför ber jag att få yrka bifall till motionerna nr I: 84 och II: 109.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Inom andra lagutskottet har vi inte räknat med att frågan skulle vara avförd från dagordningen i och med beslut vid detta tillfälle i fråga om föreliggande konvention och rekommendationer och i anledning härav väckta motioner samt olika motioner som väckts under den fria motionstiden vid riksdagens början. Motioner i det här avseendet har framförts tidigare och kommer alldeles säkert att väckas senare också. Även efter det att en eventuell lagstiftning skulle ha blivit genomförd tror jag att vi skulle ha att vänta motioner som siktar till en utbyggnad av lagen.

Det är riktigt att Nordiska rådet också är en institution som får ta emot motioner av det här slaget, eftersom Nordiska rådet ju siktar till en ensartad

lagstiftning på olika områden i de nordiska länderna. Helt naturligt är därvid arbetsmarknaden icke undantagen.

Herr Geijer lämnade en beskrivning som väl var alldeles riktig, om vi går 50 eller 60 år tillbaka i tiden — kanske bara 25 eller 30 år tillbaka — men det har ändå skett ganska mycket på arbetsmarknaden sedan dess. Arbetsgivarföreningen håller inte längre lika styvt på arbetsgivarnas odiskutabla rätt att både antaga och avskeda arbetstagare utan att ange skäl. Nu är Arbetsgivarföreningen villig att diskutera uppsägningar och betraktar det såsom alldeles självklart att skäl för en uppsägning skall lämnas. Frågor av det här slaget har diskuterats i arbetsmarknadsnämnden, ett organ mellan Svenska arbetsgivarföreningen och Landsorganisationen, och vid de förhandlingar som har förts innevarande år har denna nämnd fått befogenhet att fatta för parterna bindande beslut. Förhandlingar mellan parterna är helt naturligt en första åtgärd efter det ärende hänskjuts till nämnden men tidigare har dessa dock inte kunnat resultera i annat än rekommendation om åtgärder som borde vidtagas i tvisten.

Det råder en viss meningsskiljaktighet mellan tjänstemännen, representerade av herr Lennart Geijer, och Landsorganisationen i den här frågan. Det förefaller i varje fall som om herr Lennart Geijer räknar med att frågan över huvud taget skulle vara avförd från varje diskussion, om en lagstiftning kom till stånd. Landsorganisationen har den uppfattningen att det är mycket tvivelaktigt, om man lagstiftningsvägen kan lösa den här frågan. Det är ju inte fråga om något absolut uppsägningsskydd utan om skydd mot obefogade uppsägningar, och frågan om en uppsägning är befogad eller obefogad är ju fortfarande en öppen fråga. Om arbetsgivaren har funnit en uppsägning erforderlig och man inte förhandlingsvägen har kunnat lösa en uppkommen tvist, så är det ju fortfarande en tvistefråga. Ar-

Om förbud mot obefogad uppsägning av arbetstagare

betsdomstolens eller allmän domstols möjlighet att lösa den är beroende av om klar definition finns på vad som är befogad och inte befogad uppsägning i olika lägen. Kan man inte åstadkomma en sådan, är det föga sannolikt att domstolen kan utbilda en godtagbar praxis. Det är väl detta som är bristen.

När en fråga om uppsägning har underställts arbetsdomstolen och det inte finns någonting i avtalen som kan ge stöd för bedömningen — tvärtom finns fortfarande i många avtal arbetsgivarens rätt att fritt antaga och avskeda personal — så är det naturligt att det blir tvister, och de tvisterna är svåra att lösa både förhandlingsvägen och domstolsvägen. Dessutom har vi nog den uppfattningen — i varje fall har jag den — att i alla sådana uppkomna tvister den som är part i målet väl inte har något intresse av att få domstolsutslag på att han är olämplig för sin uppgift, att han har skött sig illa eller att han har brustit i något avseende som måste anses utgöra ett befogad skäl för hans skiljande från anställningen. Ett sådant domslut lär väl bli en prick i hans meriter inför fortsatta anställningar, och därför har vi nog inom Landsorganisationen sedan gammalt den inställningen att en rätt att förhandla om sådana tvister bör kunna ge bättre resultat än en lagstiftning, som ändå mera schematiskt måste bedöma vad som kan anses såsom befogad eller inte befogad i sådana angelägenheter.

Kan man inte förhandlingsvägen nå en överenskommelse och kan organisationernas eget organ på detta område inte fälla ett utslag som löser tvisten, lär det väl inte vara möjligt att komma så värst mycket längre domstolsvägen. Jag har nämligen den uppfattningen att om det har uppstått sådana slitningar mellan arbetsgivaren och den anställda blir det inte lätt för en kollektivavtalsanställd arbetare, som ändå arbetar samman med andra på arbetsplatsen anställda, att trivas på denna arbetsplats. Det lär inte bli lättare för en tjänste-

man, om han intar en mera framskjuten ställning, att stanna kvar på arbetsplatsen om arbetsgivaren har den uppfattningen att tjänstemannen inte skall få stanna kvar eftersom han är olämplig med hänsyn till det ena eller det andra, befogad eller obefogad. Har det uppkommit sådana slitningar är väl lösningen närmast den att man får träffa en uppgörelse om vederlag i form av betalning för en längre uppsägningstid, eller i en summa ett för allt. En bestämmelse finns i den rekommendation som man nu vill ha antagen och som man hänvisar till.

Uppkomna tvister skall man ha rätt att förhandla om. Kan man inte lösa dem på annat sätt skall man kunna träffa överenskommelse om vederlag. Rekommendationen anger alltså inte något annat sätt att lösa uppkomna tvister på utan tar hänsyn till att man ibland inte kan lösa dem genom ett återtagande av uppsägningen. Rekommendationen kan sättas i kraft exempelvis genom kollektivavtalsbestämmelser. Jag håller dock med herr Lennart Geijer om att den därmed inte når lika långt som om den vore antagen och i lag vore angivet de åtgärder som skulle vidtagas om tvist uppstod beträffande uppsägning. Men med hänsyn till att man i vårt land har kommit långt i de förhandlingar som har förts mellan arbetsmarknadsparterna på detta område under de senaste åren — och det har ju tagits ett ganska stort steg genom innevarande års förhandlingar — har jag skäl för den uppfattningen att man bör avvakta och se om det inte finns möjlighet att nå ännu längre.

Jag hemställer därför om bifall till utskottets utlåtande.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Jag har blivit upplyst om att det bör företagas en formell ändring i motionernas kläm. Jag ber alltså att med återtagande av mitt förra yrkande få hemställa att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl.

Om förbud mot obefogad uppsägning av arbetstagare

Maj:t begära en utredning syftande till att förslag avges om ökat skydd för arbetstagare mot obefogade uppsägningar, s. k. uppsägningsskydd, samt att utredning måtte äga rum om anpassning av den svenska lagstiftningen till I.L.O-rekommendationen nr 119 angående skyddsregler till förmån för arbetstagare vid uppsägning av anställningsavtal. Detta är alltså mitt yrkande.

Sedan, herr talman, skulle jag framför allt vilka rikta en fråga till utskottets ärade talesman med anledning av vad utskottet har skrivit. Vi kan väl alla vara överens om att det allmänna, både stat och kommun, verkligen bör föregå med gott exempel när det gäller ett ordentligt uppsägningsskydd för deras anställda. Den utgångspunkten tror jag att vi alla har i detta sammanhang, men det vore intressant att höra om utskottets skrivning här skall ge vid handen att utskottet anser att uppsägningsskyddet verkligen är tillfredsställande ordnat när det gäller stat och kommun. Jag kan ju erinra herr Strand om att det från lärarhåll verkligen har uttryckts en viss oro på denna punkt. Det var av allt att döma Kommunal-tjänstemannaförbundet som hade de starkaste känslorna för att någoting här borde göras. Jag skulle därför gärna vilja fråga utskottets ärade talesman om utskottet med sin skrivning här verkligen vill säga att det nog går att klara av detta utan lagstiftning. Menar utskottet att det redan nu i fråga om den allmänna sektorn verkligen finns en tillfredsställande ordning? Jag tror det vore ett värdefullt bidrag till debatten att få ett klarläggande på den punkten.

Herr GEIJER, LENNART, (s):

Herr talman! Herr Strand påpekade det som kanske var det viktigaste i årets avtalsuppgörelse, nämligen att Svenska arbetsgivareföreningen gick med på att ändra sina stadgar på den

mycket omdiskuterade punkt som brukar kallas för § 23, d. v. s. Svenska arbetsgivareföreningen gick i år med på att uppsägningar skall kunna få prövas, och om det inte finns någon saklig grund skall skadestånd kunna utgå. Just detta tycker jag är ett mycket starkt skäl för att man skall kunna här företa en utredning om en eventuell lagstiftning. Då kan det ju inte längre vara något intresse för Svenska arbetsgivareföreningen att alla andra, oorganiserade, arbetsgivare fortfarande får tillämpa denna vad jag har tillåtit mig kalla antikverade rättsregel om fri uppsägningsrätt.

När det sedan gäller frågan om en lags innehåll delar jag helt herr Strands uppfattning om att det är mycket svårt för en domstol att sitta och pröva angelägenheter som dessa. Jag delar också den uppfattningen att det i allmänhet är mycket svårt att vid obefogade uppsägningar tänka sig att en återanställning skall kunna ske, men det är väl inte alls sagt att man skall låta sådana frågor prövas av domstol.

En lagstiftning på arbetsmarknaden tar ju mycket ofta den formen att man säger att om icke annat överenskommits i kollektivavtalet skall de och de reglerna gälla. I varje fall har jag aldrig drömt om en lagstiftning på detta område som skulle sätta organisationernas rätt att själva utforma reglerna för behandling av uppsägningsfall ur kraft. Jag kan därför inte se att det, även om herr Strand i och för sig har mycket vägande synpunkter på svårigheterna att komma till rätta med detta, bör föreligga någon motsättning mellan en begäran om utredning och utskottets ståndpunkt.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Till herr Dahlén vill jag säga att utskottet inte haft någon anledning att särskilt pröva hur det förhåller sig på den offentliga delen

Om förbud mot obefogad uppsägning av arbetstagare

av arbetsmarknaden, alltså i fråga om statstjänster och kommunala tjänster, eftersom det inte har varit någon som haft speciella insikter i tvister av detta slag. Det är ju något delat på den statliga sektorn genom att det finns anställda med konstitutorial, vilka inte kan skiljas från tjänsten utan domstols prövning, och kollektivavtalsanställda som i stort sett sorterar under ungefär samma regler som gäller för arbetsmarknaden i övrigt. Vi har nog den uppfattningen att i dessa frågor är myndigheterna betydligt försiktigare än enskilda arbetsgivare. De vidtar väl inte uppsägning såvida det inte finns verkligt bärande skäl för en sådan. Ofta kan en uppsägning ha karaktären av permittering även om det sker i den formen att vederbörande tills vidare skiljs från anställningen. I sådana fall har man ofta hänvisat till att man har förbrukat anslagsmedlen och följaktligen måste göra ett uppehåll i arbetet. Detta kan gälla arbetare på de olika områden som berörs av kollektivavtalen. På det kommunala fältet är det väl i stort sett samma sak. Fallen handläggs med större försiktighet än på den enskilda arbetsmarknaden när det gäller frågor om uppsägning och anställningstrygghet.

Vad herr Geijers anförande beträffar vill jag säga att jag helt naturligt tänkt mig att det skulle vara en lagstiftning av ungefär det slag som han nämnde, d. v. s. att man skulle kunna träffa överenskommelser som reglerade även dessa frågor på ungefär samma sätt som hittills, d. v. s. att man skulle träffa ett kollektivavtal om hur dessa angelägenheter skulle behandlas, och man skulle därvid avstå från möjligheten att föra dem till domstols prövning.

Men när det gäller lagstiftning är ju inte arbetsgivarna hågade att diskutera en särskild bestämmelse för de arbetsgivare som tillhör Arbetsgivareföreningen. Det skall vara antingen det ena eller det andra, har man i många sammanhang låtit förstå.

Jag förstår inte av vilken anledning denna fråga har kunnat bli så aktuell i en arbetsmarknadssituation som ju löser de allra flesta tvistefragor av detta slag. Jag är inte säker på att en lagstiftning skulle lösa ens tvisten kring den uppsägning som skett uppe i Medelpad och som nämnts här. Arbetarnas organisation har tydligen fört förhandlingar med vederbörande arbetsgivare utan att komma någon vart. Följaktligen har det tydligen varit sådana skäl bakom uppsägningen att förbundet fördragit att inte föra frågan till arbetsmarknadsnämnden utan funnit att även om man inte kunnat godkänna uppsägningarna som moraliskt försvarbara har väl skälen ändå varit av den beskaffenheten att man inte funnit det möjligt att dra frågan inför arbetsmarknadsnämnden. Detta är bara ett antagande från min sida. Det är inte uteslutet att frågan kan komma upp där med hänsyn till den stora uppmärksamhet som den väckt. Jag vill vidare säga att jag tycker precis som de som uttalat sig i denna fråga att det är obegripligt att ett företag med god ekonomi inte finner sig ha skyldighet att sörja för sina anställda och på en stor arbetsplats söka finna några arbetsuppgifter som är lämpade för vederbörande, om hälsotillståndet inte medger att de fortsätter med det arbete som de hittills har sysslat med.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Utskottets talesman sade sig inte riktigt förstå att frågan var så angelägen i den konjunktur som vi har, och med det tillstånd som råder på arbetsmarknaden borde otrygghetsmomenten inte vara så stora. Det är klart att de inte är det, men här gäller det människors sysselsättningstrygghet på sikt, och vi vet ändå mycket litet om vad som kan hända med konjunkturen. Vi ser hur de stora handelsblocken nästan för krig med varandra. Vi vet att Sverige också kan komma i kläm

Om förbud mot obefogad uppsägning av arbetstagare

i sådana situationer. Detta är bara ett exempel på att det verkligen kan finnas skäl, om människor känner en viss otrygghet i fråga om anställningen. Det tycker jag är ett tillräckligt svar på frågan varför detta spörsmål fortsätter att vara aktuellt.

Jag skulle vilja påpeka en sak till. Herr Strand sade att utskottet inte ansett sig ha någon anledning att titta på hur det är på den statliga och den kommunala arbetsmarknaden. Jag undrar om det ändå inte hade varit ganska naturligt att ett riksdagens utskott hade ägnat något intresse åt att se på den del av arbetsmarknaden som riksdagen själv har att i någon mån svara för. Med nuvarande tillstånd på den statliga arbetsmarknaden står tydligen den stora gruppen icke ordinarie anställda utanför detta skydd. Det tycker jag skulle vara tillräckligt för att andra lagutskottet skulle ha ägnat denna fråga litet mera uppmärksamhet.

Ett bifall till detta yrkande måste innebära, tycker jag, en uppmaning från riksdagen till regeringen att se på hela fältet, inte minst på den del av arbetsmarknaden som statsmakterna själva står för.

Därför, herr talman, vill jag vidhålla mitt yrkande.

Herr **GEIJER, LENNART**, (s):

Herr talman! Beträffande yrkandet ber jag att få instämma i det ändrade yrkande som herr Dahlén har framställt.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Det väckes omkring 1 000 motioner varje riksdag, behandlande olika önskemål från riksdagsledamöternas sida. Andra lagutskottet har fått 75 eller 80 av dessa motioner, många mycket vidlyftiga. De motioner som nu behandlas är inte så omfattande. Man har hållit sig till allmänna or-

dalag, och det har vi utläst på det sätet att motionerna väsentligen gäller förhållandena på den enskilda arbetsmarknaden.

Såvitt jag vet har det inte åberopats någonting som kan utläsas såsom varande otillfredsställande på de områden som domineras av statsanställda eller kommunalanställda eller att här skulle ha förelegat tvister som det inte funnes möjlighet att lösa utan en speciallagstiftning av detta slag.

Det som jag har funnit underligt i utvecklingen hittills är att det inte föreligger något starkare önskemål från dem som är organiserade i Landsorganisationen att få dessa frågor reglerade lagstiftningsvägen. Detta beror förmodligen på att arbetsmarknadssituationen i dag är sådan att den som inte är välsedd på den ena arbetsplatsen inte har någon svårighet att få sysselsättning någon annanstans, och därför har han inte någon större anledning att ta upp en tvist om en sådan sak. Den kollektivavtalsanställda har i stor utsträckning inte en anställningsform som innebär en utfästelse för framtiden, utan anställningen är ofta baserad på arbetstillgången, vilken ibland inte är större än att man kan undvara hans arbetskraft. Det är möjligt att det ligger anorlunda till när det gäller tjänstemännen, eftersom de har en fastare anställningsform, ofta med uppsägningstider på tre upp till sex månader. På den del av arbetsmarknaden som faller under Landsorganisationen har man där emot först i år kommit överens med Arbetsgivareföreningen om att en ömsesidig uppsägningstid av 14 dagar bör tillämpas.

De ordinarie anställda inom stat och kommun har en relativt stor trygghet. De icke ordinarie och de extra måste räkna med att anställningen kan bringas att upphöra. De extra är ofta anställda på viss tid varför det följaktligen kan bli så att de måste lämna arbetsplatsen. Först sedan de fått ordinarie anställning är de helt skyddade. Även om vi tar lag-

Om förbud mot obefogad uppsägning av arbetstagare

stiftning, lär det väl inte bli så, att exempelvis uppsägning på grund av arbetsbrist skulle betraktas såsom otillåten. Ett totalt skydd blir det alltså inte, även om vi skulle få lagstiftning på området.

Herr DAHLÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är ett uttryck i herr Strands anförande som jag ville kommentera på en enda punkt. Herr Strand säger att han finner det egendomligt att Landsorganisationen inte har uttryckt någon speciell önskan om åtgärder på detta område. Därmed vill han väl ändå ge vid handen att då kan det inte föreligga ett stort behov.

Jag skulle vilja understryka att i många fall tas, med rätta, stor hänsyn till vad Landsorganisationen, som i detta fall är ointresserad, har för uppfattning. Men det kan ju inte vara något skäl emot att vidta en undersökning om uppsägningsskyddet, att det är andra organisationer på löntagarområdet som verkligen med kraft har understrukit behovet av en undersökning. Att LO inte gjort detta kan inte vara skäl emot en undersökning — om vi skall behandla alla organisationer lika, vilket jag föreställer mig att vi skall göra i denna kammare.

Herr förste vice talmannen STRAND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har ingen känsla av att här föreligger några starkare krav från någon organisations sida. Jag har fattat att det i mycket stor utsträckning ligger politiska motiv bakom de motioner som här har väckts. Även om sedan dessa motioner tillstyrkts exempelvis av TCO, har de fackliga organisationerna inte, vad jag känner till, aktualiserat frågan om en lagstiftning av detta slag. Inom LO:s medlemsklientel är man tydligen tveksam om det är praktiskt att gå lagstiftningsvägen när det gäller att skapa större anställningstrygghet — man

tvivlar på att nå det målet genom lagstiftning.

Herr GEIJER, LENNART, (s) kort genmäle:

Herr talman! I TCO:s yttrande till ILO-kommittén säges att det enligt TCO:s mening är angeläget att de principer som kommit till uttryck i rekommendationen införlivas med det svenska rättssystemet, och den uppfattningen har nog inte TCO uttryckt första gången, utan den har kommit till uttryck även tidigare.

Om jag bara får anknyta till rekommendationen, innebär den ju beträffande avskedandena i Medelpad att att man inte så hårt skall trycka på att jämföra dem som är likvärdiga när det gäller att ta hänsyn till turordningen, utan där är det angivet att man bör göra en allmän avvägning. Möjligen skulle rekommendationen på denna punkt ha varit bättre än vad avtalet nu är.

Fru HULTELL (h):

Herr talman! Jag vill helt instämma i vad herr Geijer och herr Dahlén här anför. Inom flera kommuner har det visat sig att det behövs ett verkligt skydd mot obefogade uppsägningar, och vi har inom Kommunaltjänstemannaförbundet flera exempel på detta. Utskottet hade säkert fått upplysning om detta, om det hade skett en remiss till Kommunaltjänstemannaförbundet. Vi fick en sådan 1962, och det hade varit värdefullt om utskottet fått veta om vi ansett att frågan kunnat bedömas anorlunda nu än tidigare. Jag vill säga att det inte alls finns några politiska skäl som ligger bakom det förhållandet att vi gärna skulle se en lagstiftning på området.

Jag ber, herr talman, att få instämma i det yrkande som här framställts av herr Dahlén.

Om förbud mot obefogad uppsägning av arbetstagare

Herr förste vice talmannen STRAND (s) kort genmäle:

Herr talman! Om Kommunaltjänstemannaförbundet inte fått tillfälle att yttra sig i denna fråga, är det inte utskottets fel. Det tillämpas i allmänhet en sådan praxis beträffande de större organisationerna, att remisserna skickas till dem, och har de behov av att höra sina underorganisationer, sköter de själva om den saken.

Herr KOLARE (s):

Herr talman! Herr Dahlén ställde till utskottets föredragande en fråga om hur situationen var på den statliga och kommunala arbetsmarknaden i detta avseende. Herr Strand har besvarat den frågan, och jag kan för min del säga att den skildring av förhållandena som herr Strand har givit väl överensstämmer med den bild som jag själv har av förhållandena där. I min egenskap av ordförande för Statstjänarkartellen och för Järnvägsmannaförbundet kommer jag dagligen i förbindelse med dessa problem.

För den ordinarie personalen hos staten föreligger ju en trygghet i anställningen, som knappast någon grupp i detta samhälle, jag höll på att säga inte heller i något annat samhälle, kan uppvisa. Jag skulle vilja påstå att den tryggheten gäller i mycket hög grad också för de extra ordinarie anställda och för de extra anställda. I varje fall är så förhållandet då det gäller de grupper som Statstjänarkartellen företräder.

När det sedan gäller de kollektivavtalsanställda arbetarna, som är anslutna till Statstjänarkartellen, vill jag påstå att tryggheten i anställningen också för dessa arbetare är mycket god, säkerligen bättre än vad den är för andra kollektivavtalsanställda i samhället. Vi har ytterst sällan några uppsägningsproblem att ta ställning till. Utskottets föredragande nämnde ju här att den statliga arbetsgivaren säkerligen behandlar

dessa saker på ett annat sätt än vad en privat arbetsgivare gör.

Jag skulle emellertid i detta sammanhang vilja säga att problemet för oss på den statliga sidan när det gäller de lägre tjänstemännen och när det gäller de kollektivavtalsanställda arbetarna inte är otrygghet i anställningen, utan det är i stället de anställningsvillkor som staten erbjuder dessa sina lägst avlönade. Problemet är sålunda det rakt motsatta på den statliga sektorn på det sättet att det här inte är arbetstagarna som behöver vara oroliga för sin anställning, utan det är i stället arbetsgivaren som har svårigheter med att behålla arbetstagarna i anställningen för den alltför låga lön som staten erbjuder sina anställda. Detta är i dagens situation ett betydligt allvarigare problem för de statligt anställda. Det är inte en fråga, som i första hand skall lösas här i riksdagen — i varje fall inte när det gäller de kollektivavtalsanställda — utan förhandlingsvägen i vanlig ordning. Jag har emellertid härmed velat peka på den skillnad som tydligen ändå finns mellan de lägst betalda statstjänarna och de grupper som motionärerna här har ömmat för. För sistnämnda grupper gäller tydligen inte vad jag här har sagt om lönefrågan, utan för dem skulle man alltså i stället ha att ta hänsyn till otryggheten i anställningen.

Med hänsyn till vad jag här har sagt om förhållandena på den statliga arbetsmarknaden och till att vi sålunda där har en bättre ordning för tryggheten i anställningen än på arbetsmarknaden i övrigt, har jag för min del inte någon anledning att gå emot utskottets uppfattning i denna fråga. Jag är helt övertygad om att om LO, som nu företräder dessa olika grupper arbetare på marknaden, skulle finna det nödvändigt att aktualisera trygghetsfrågan lagstiftningsvägen, så kommer man inte att vänta en enda dag mer än nödvändigt för att föra fram frågan här i riksdagen. Tydligen har LO dock — precis som herr Strand här gör gällande — bedömt

Om förbud mot obefogad uppsägning av arbetstagare

situationen så att det i varje fall för närvarande inte finns någon anledning att aktualisera frågan lagstiftningsvägen.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Herr Kolare, som ju representerar en stor grupp på arbetsmarknaden, yttrade att för hans grupps del var det snarast så att det var arbetsgivaren som inte kunde behålla sina anställda. Detta är såvitt jag kan bedöma av skildringar i tidningarna senast i dag säkerligen en riktig beskrivning av läget. Nu var det egentligen inte detta som vi skulle diskutera här, men jag förmodar att herr Kolare med detta inte ville uttrycka någon förtjusning över staten som arbetsgivare från lönesynpunkt.

Jag begärde ordet därför att jag ville konstatera att herr Kolare ansåg — om jag fattade honom rätt — att om läget på arbetsmarknaden för hans organisations del var bra, så kunde han inte finna någon anledning att riksdagen skulle ge uttryck åt någon uppfattning eller göra någonting om det är dåligt på andra håll. Jag konstaterar alltså att herr Kolare nöjer sig med vad som gäller hans eget område.

Herr KOLARE (s):

Herr talman! Jag vet inte om jag uttryckte mig så oklart som herr Dahléns anförande skulle kunna ge vid handen. Jag drog ju in i bilden LO:s uppfattning i dessa frågor, och jag sade vidare att om LO finner en lagstiftning nödvändig, så kommer man alldeles säkert att påyrka en sådan.

Att jag över huvud taget begärde ordet i denna debatt föranleddes av herr Dahléns direkta fråga till utskottets talesman om hur förhållandena var på den statliga arbetsmarknaden. Jag har sålunda för denna del av arbetsmarknaden och för de grupper som jag närmast företräder uttalat att jag inte an-

ser att det föreligger ett behov av en lagstiftning i trygghetsfrågan men att detta behov säkerligen kan tänkas föreligga för andra grupper på arbetsmarknaden. I den mån LO kommer att anse det vara omöjligt att lösa denna fråga förhandlingsvägen och därför aktualiserar en lagstiftning, kommer jag naturligtvis att i det sammanhanget stödja ett sådant yrkande från LO:s sida.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Jag skall inte mycket förlänga denna debatt men vill uttala att jag alltså har fått min uppfattning bekräftad, att herr Kolare i denna sak mer känner sig som en representant för LO än som representant för svenska folket och som en av dess lagstiftare. Det är nog en uppfattning om vilken man får fundera om man bör acceptera i detta sammanhang. Här sitter vi väl alla — herr Kolare kommer säkerligen vid närmare eftertanke till samma uppfattning som jag — för att ta till vara hela vårt folks bästa och icke enskilda gruppers. Detta är någonting ganska väsentligt, och när denna debatt har stillnat av tror jag nog att vi kan vara överens härom, även om vi i den pågående diskussionen uppfattar oss som representanter för olika delar av svenska folket.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag skall gärna försöka ikläda mig den skepnad som herr Dahlén önskar att man bör anlägga när man uppträder i riksdagen. För min del har jag den bestämda uppfattningen att lagstiftning icke löser dessa frågor för någon del av arbetsmarknaden. Följaktligen har jag inte den uppfattningen att om LO i varje fall tills vidare kanske klarar sig utan lagstiftning, bör även andra kunna göra det. Enligt min mening klarar sig arbetsmarknaden bäst

Om förbud mot obefogad uppsägning av arbetstagare

om den över hela fältet kan lösa de frågor det här gäller förhandlingsvägen genom sina egna insatser, och vi har ju också starka organisationer på praktiskt taget samtliga områden.

Herr KOLARE (s):

Herr talman! Herr Dahlén var inte tillfredsställd med att jag ansåg mig bara företråda Landsorganisationen i detta sammanhang. Om det nu inte räcker med de drygt 1,5 miljoner medlemmar som Landsorganisationen har skulle jag vilja fråga herr Dahlén vilken större grupp av svenska folket som han företräder. Jag har en bestämd känsla av att i den här debatten företräder herr Dahlén folkpartiet i första hand.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Egentligen skulle jag kanske inte fortsätta debatten med herr Kolare, ty då drivs han ändå längre bort från en rimlig ståndpunkt, men jag kan inte låta bli att upprepa att vi sitter här, herr Kolare, för att försöka bedöma hela svenska folket ur olika synpunkter, och avgöra vad som behöver och vad som inte behöver göras. Jag anser att det faktum att vi representerar den ena eller andra organisationen är saker som vi inte bör dra in i detta spörsmål liksom i de flesta andra.

Det är klart att vi alla är beroende av den erfarenhet vi har från det verksamhetsområde som är vårt eget. Det är därför som vi försöker föra fram till kammaren olika erfarenheter ifrån olika områden. Men skall vi verkligen säga att så länge min organisation inte anser att det behövs en utredning på detta område, så länge vill jag inte vara med om den? Slutsatsen av herr Kolaras anförande var ju detta. Då tror jag vi är inne på fel väg.

I en demokrati skall man ta hänsyn även till minoriteten. Jag skulle vilja

säga att en stor del av demokratiernas arbete just innebär hänsynstagande till minoriteter. De stora och starka rörelserna, herr talman, har en underbar förmåga, som väl är, att klara sig själva. Vår uppgift är att se till att ingen vederfares orätt, och då får vi inte bara räkna hur många vår egen organisation har som medlemmar.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats

dels att utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan skulle bifallas,

dels ock, av herr Dahlén, att riksdagen skulle besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära *dels* att en utredning måtte ske syftande till att förslag avgäves om ökat skydd för arbetstagare mot obefogade uppsägningar, s. k. uppsägningsskydd, *dels ock* att utredning måtte äga rum om anpassning av den svenska lagstiftningen till ILO-rekommendationen nr 119.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranledes av bifall till det av herr Dahlén framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Dahlén begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 63, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föranledes

Om lön under de s. k. karensdagarna vid sjukdom

av bifall till det av herr Dahlén under överläggningen ställde yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Dahlén* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 100;

Nej — 25.

Därjämte hade 11 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om lön under de s. k. karensdagarna vid sjukdom

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 64, i anledning av väckta motioner om lön vid permittering, avgångsvederlag och lön under de s. k. karensdagarna vid sjukdom.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 40 i första kammaren av herrar *Lager* och *Adolfsson* samt nr 50 i andra kammaren av herr *Hermansson m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade, såvitt nu vore i fråga, föreslagits, att riksdagen i skrivelse till regeringen skulle hemställa om **förslag till lagstiftning** respektive sådan ändring i gällande lagar och förordningar, att alla anställda inom industriell och kommersiell verksamhet tillförsäkrades lön vid permittering, avgångsvederlag och lön under de s. k. karensdagarna vid sjukdom.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner, I: 40

och II: 50, såvitt anginge permitteringslön, avgångsvederlag och lön under de s. k. karensdagarna vid sjukdom, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr ADOLFSSON (k):

Herr talman! Jag känner ett behov att säga några ord i fråga om karensdagarna vid sjukdom och olycksfall och dessa karensdagars eventuella slopande, därför att jag anser att det i högsta grad är fråga om ett rättvisekrav. Det gäller att få bort gränsdragningen mellan arbetare och tjänstemän. I motsats till vad som gäller för arbetarna får tjänstemännen betalt också för de första sjukdagarna. De har vidare en bestämd och längre uppsägningstid än arbetarna, och tjänstemännen är också skyddade mot permitteringar samt har i allmänhet en kortare arbetstid än vad arbetarna har.

Den kommunistiska motion som detta ärende avhandlar konstruerar alltså ingen klyfta mellan arbetare och tjänstemän utan konstaterar helt enkelt endast föreliggande fakta. Det är mot dessa faktiska förhållanden som vår motion vänder sig och det är därför den begär en ändring så att bestämmelsen om karensdagarna avskaffas även för arbetaren. Det krav vi här reser omfattas av en mycket bred opinion i vårt land och har också förekommit i valrörelsen i höst såsom ett starkt krav, och från fackföreningshåll har det rests med en oavbrutet växande styrka.

Det är väl riktigt att några av de problem som vår motion berör är på väg att lösas, men observera att jag gärna vill säga »på väg att lösas», jag kanske även kan tillägga »eventuellt på väg att lösas». Det är en helt otillfredsställande lösning med alla de förbehåll som avtalet mellan LO och SAF innehåller om permitteringslön och s. k. engångsvederlag. Av vissa skäl skall jag emellertid inte gå in på den **saken nu utan försöka begränsa anförandet.**

Om lön under de s. k. karensdagarna vid sjukdom

I stället vill jag endast konstatera att frågan om karensdagarna inte kunde lösas vid årets förhandlingar mellan LO och arbetsgivarna. I motsats till frågan om permitteringslön och engångsvederlag är frågan om karensdagarna ett delproblem i en av våra nu gällande socialförsäkringslagar, nämligen lagen om sjukförsäkring, och får därmed särskild aktualitet och intar också en alldeles särskild ställning eftersom det är fråga om en socialförsäkringslag.

Frågan om karensdagarna har fallit i två stycken avtalsrörelser. Det konstaterade för övrigt också Metalls ordförande, Åke Nilsson, vid sitt förbunds överstyrelsemöte nu i somras. Han konstaterade även att när en överenskommelse icke heller denna gång kunde nås har kravet på en lagstiftning aktualiserats. Många andra har uttalat sig i samma riktning, såsom fackföreningar men också politiska organisationer, däribland även socialdemokratiska organisationer. Till samma slutsats kom också Svenska transportarbetareförbundets förbundsrådsmöte nyligen, om jag inte minns fel någon gång i oktober i år.

Andra lagutskottets ståndpunkt är emellertid att avvisa det hela oberoende av att det rör sig om ett uppenbart rättvisekrav och att uttala en förhoppning om att det någon gång i framtiden skall lyckas att förmå arbetsgivarna att äntligen ta reson i denna fråga.

För min egen del och för vår riksdagsgrupps del kan ett sådant ställningstagande som andra lagutskottets inte godtagas. Som jag redan hänvisat till intar också en allt starkare facklig opinion samma ståndpunkt som den jag här försökt att i någon liten mån argumentera för.

I redovisningen för handläggningen av ärendet behandlas även frågan om karenstiden vid yrkesskada, och här måste jag få lov att påtala den cyniska ståndpunkt som utskottet intagit då det säger att fördelarna av lagen om den allmänna försäkringen får uppväga att

arbetare vid inträffat olycksfall i arbetet får vara utan ersättning i tre dagar.

Givetvis finns det ett visst berättigande för resonemanget om svårigheterna många gånger att dra en gräns mellan yrkesskada och s. k. vanlig sjukdom, men i stället för att komma fram till slutsatsen om det orimliga i att behålla gränsdragningarna över huvud taget, så vidhåller utskottet den ståndpunkten att dessa orimligheter skall fortbestå.

Innan jag slutar vill jag dock medge att den skrivning som utskottet här har presenterat ger en gnutta av förhoppning om någon lösning. Jag syftar på formuleringen att lagstiftning inte bör övervägas, såvida det inte visar sig omöjligt att avtalsvägen nå en godtagbar lösning. Jag tycker emellertid att formuleringen inte är den allra lyckligaste. Hur vore det om utskottets talesman litet närmare preciserade vad man avser att denna formulering skulle innehålla?

Metalls ordförande konstaterade att frågan hade fallit i två avtalsrörelser — det är detsamma som fyra år — och den har också, kunde man tillägga, fallit alla tidigare år och i alla tidigare avtalsrörelser. Hur långt uppskov är utskottet egentligen villigt att gå med på innan detta rättvisekrav äntligen tillgodoses?

Vi för vår del tycker, som jag har sagt, att orättvisorna på detta område har existerat alldeles för länge och nu snabbt bör avskaffas. Med hänsyn tagen till denna ståndpunkt ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motion nr 40 i denna kammare och motion nr 50 i medkammaren.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Jag skall först konstatera att herr Adolfsson har alldeles rätt i att motionärerna inte är ensamma om önskemålet att de anställda på arbets-

Om lön under de s. k. karensdagarna vid sjukdom

marknaden skall få ersättning för karensdagarna. Detta önskemål delas av många. Mycket starka krav på den frågans lösning har framställts av både lokala och centrala arbetsorganisationer, så vi har nog i andra lagutskottet kännedom om att det finns ett starkt önskemål att få frågan löst. Jag kan också hålla med herr Adolfsson om att införandet av permitteringslön och avgångsvederlag innebär ett steg på vägen mot en mera tillfredsställande lösning. Att den blir tillfredsställande ur alla synpunkter vågar man väl inte hoppas på, eftersom det alltid kan råda delade meningar om ett vederlags storlek och i frågan om under hur lång tid permitteringslön skall utgå.

Nu är motionerna inte inriktade på att ersättning för karensdagarna skall införas genom en ändring av sjukförsäkringen, utan de går ut på att man lagstiftningsvägen skulle ålägga arbetsgivarna att betala ut ersättning för de tre karensdagarna. Ett argument för kraven har alltid varit att det råder olikheter mellan tjänstemän och kollektivavtalsanställda, men det har det ju gjorts under en följd av år. Det var väl från början ganska naturligt att den som hade månadslön, veckolön eller annat slag av mera fast avlöning fick ersättning i viss begränsad utsträckning också vid sjukdom, framför allt under den tid då sjukförsäkringen var ordnad på ett mindre tillfredsställande sätt än den är för närvarande. De som var anställda på vecka, månad eller en längre tidsperiod fick ofta inte ersättning för utfört övertidsarbete, och man kunde väl därför säga att de förmåner som det nu talas om låg i själva avlöningssystemet. Den som arbetade mot timlön eller daglön hade inte samma avlöningssystem; då fann man det naturligt att avdrag gjordes när han inte fanns på arbetsplatsen på grund av sjukdom eller någon annan orsak. Sjukersättningarna var på den tiden låga. Sedan har kravet på likställighet mellan de olika kategorierna av anställda på arbetsmark-

naden aktualiserats. Tjänstemännen, som tidigare var en mindre grupp, har ökat i antal undan för undan och utgör väl i dag cirka en tredjedel av det totala antalet anställda, och det är klart att man därför mera observerar skilligheterna i avlöningsformerna.

Tjänstemännen hade betalt också för helgdagar — eftersom de hade månadslön, utgick det full lön även om det fanns helgdagar i månaden. Den frågan aktualiserades och löstes även för de kollektivavtalsanställda, och det utgår nu ersättning åt dem för helgdagar. Det är klart att detta kostar något, och den kostnaden räknades med vid förhandlingarna. Frågan om ersättning för helgdagar kunde aktualiseras med den motiveringen, att ersättning utgick till andra anställda och att det därför var rimligt att den utgick också till sådana som avlönades efter ett annat system.

Detsamma kan sägas om karensdagarna vid sjukdom. Det har tagits upp förhandlingar på allvar om den frågan i år, men man lyckades inte komma till ett resultat. I frågan om permitteringslön och avgångsvederlag tog man ett steg på vägen mot en lösning, men när det gällde karensdagarna fanns det inte tillräckligt mycket att förhandla om. Eftersom lågavlönade och andra grupper skulle få en förbättring och man även önskade en generell höjning av lönerna, räckte inte potten till för att täcka ersättning för karensdagarna. Nu vill utskottet vänta och se om det ändå inte vid ett senare tillfälle kan finnas möjlighet att lösa denna fråga.

Om man här kunde dela upp arbetstagarna i två grupper och låta den föreslagna reformen gälla endast sådana som mist arbetsförmågan på grund av yrkesskada, medan man undantog alla andra sjukdomstillstånd, skulle frågan vara av mindre ekonomisk betydelse. När frågan nu aktualiserats, är det väl dock naturligt att reformen måste gälla alla grupper. Av praktiska skäl är det i sjukförsäkringen inte möjligt att skilja mellan sjukdom på grund av yrkes-

Om lön under de s. k. karensdagarna vid sjukdom

skada och annan sjukdom. Man bör väl då inte heller göra det när man i andra former söker lösa frågan om ersättning för karensdagarna. På arbetsmarknaden kan dock en sådan uppdelning göras, eftersom det på arbetsplatserna inte behöver förekomma någon tvist om hurvida en arbetare är borta på grund av yrkesskada eller annan sjukdom. Om ersättningen utbetalas av arbetsgivaren, kan man således mycket väl tänka sig att skilja på dessa två kategorier, frånvaro på grund av yrkesskada och frånvaro för annan sjukdom. Man kunde då som ett första steg medge ersättning för karensdagarna vid yrkesskada. Sedan kunde detta utvidgas till att gälla frånvaro på grund av sjukdom i allmänhet.

Vid de senaste avtalsförhandlingarna kunde man emellertid inte genomdriva detta krav. Jag vet faktiskt inte om man kommer att lyckas därmed ens vid framtida avtalsförhandlingar. Frågan är då naturligtvis hur länge vi skall vänta. Jag tror inte att man kan lösa problemet på det sättet att man lagstiftningsvägen ålägger arbetsgivarna att utbetala lön till de anställda under karensdagarna. Om man skall gå lagstiftningsvägen, får man väl tänka sig att ändra bestämmelserna i sjukförsäkringslagen. Då kommer reformen att gälla *alla* sjukförsäkrade. I en lagstiftning är det svårt att begränsa förmånerna enbart till de löneanställda. Man måste ge samma förmåner åt t. ex. hemmafruar och andra som är frivilligt försäkrade för en tilläggsjukpenning. En sådan lösning kan naturligtvis alltid övervägas, men det måste vara inkonsekvent att ålägga arbetsgivarna att utbetala full lön under karensdagarna, medan sjukförsäkringslagen endast ger de sjukförsäkrade två tredjedelar av lönen från och med fjärde dagen. Om det blir nödvändigt att lagstifta i frågan, tror jag därför inte, herr Adolfs-son, att andra lagutskottet reflekterar på att lagstifta i den formen att arbetsgivarna skall åläggas att utbetala full

ersättning under karensdagarna. Då får man väl i stället ändra sjukförsäkringslagen så att sjukkassorna utbetalar ersättning från och med första dagen. I så fall får arbetsgivarna betala sextio procent av kostnaden för de anställdas tilläggsjukpenning, medan de anställda själva får betala fyrtio procent. En dylik lösning av frågan skulle kanske tillfredsställa en del, men vi måste vara medvetna om att det blir en ganska kostnadskrävande reform, om den skall gälla alla sjukförsäkrade.

Herr ADOLFSSON (k):

Herr talman! Jag skall inte fördjupa mig alltför mycket i herr förste vice talmannens resonemang. Jag vill dock knyta några kommentarer till ett huvudelement i hans anförande, nämligen att det som man brukar kalla för potten i avtalsförhandlingarna denna gång inte räckte till för att tillgodose de anspråk som rests beträffande karensdagarnas avskaffande.

Vi kan i det oändliga diskutera denna pott, dess sammansättning, storlek o. s. v. Jag skall avstå från att vid detta tillfälle ta upp den diskussionen. Våra bedömningar av pottens omfång och möjligheterna i samband med den är väl också annorlunda än många andras. Jag vill bara konstatera att man i den socialdemokratiska valpropagandan inför höstens val tydligen utgått ifrån att ekonomiska förutsättningar förelåg för att kunna genomföra just vad vi föreslagit i vår motion. Det är inte med någon särskild njutning som jag vid detta tillfälle för ett ögonblick partipolitiserar denna fråga. Med hänsyn till vad som yttrats från denna talarstol nödgas jag emellertid erinra om att regeringspartiet i valrörelsen från Stockholm skickade ut en propagandafolder som delades ut på de stora arbetsplatserna i landet, bl. a. i min hemstad. I den foldern framfördes flera förslag, som vi i det kommunistiska partiet väckt under senare år

Om lön under de s. k. karensdagarna vid sjukdom

även här i riksdagen. Ett av dessa förslag gällde just karensdagarna. I folder utlovades kategoriskt åtgärder för att avskaffa karensdagarna för arbetarna. Att döma av de formuleringar som förekom i denna flitigt spridda folder kan man väl, herr Strand, utgå ifrån att det var just en lagstiftning i frågan som åsyftades. Man ansåg således då att det fanns ekonomiska förutsättningar för att kunna genomföra en sådan reform lagstiftningsvägen. I valrörelsen driver man väl inte, herr Strand, propaganda för frågor som man anser skall lösas vid avtalsförhandlingar. Jag måste verkligen fråga herr Strand, som har så långvarig erfarenhet av tillvägagångssättet på detta område av det svenska samhällslivet, om det är brukligt att avtalsfrågor tas upp i en valrörelse. Enligt min uppfattning gör man det inte. Då måste man således inför höstens val ha förespeglat det svenska fackföreningsfolket att frågan om ersättning för karensdagarna skulle lösas lagstiftningsvägen. I så fall konstaterar jag att det går väldigt snabbt att svika de löften som utställs inför ett val. För ett par tre månader sedan ansåg man det alltså möjligt att lagstiftningsvägen lösa denna fråga, men nu går det plötsligt inte längre. Jag vill också framhålla att det är ett tvåårsavtal som gäller, varför en fortsatt väntan på att frågan skall lösas förhandlingsvägen kan bli synnerligen lång.

Herr Strand erinrade slutligen om socialförsäkringslagen och behovet att den vägen avskaffa karensdagarna för alla och inte bara för de anställda. Därvidlag är jag helt villig att instämma, och jag vill framhålla att den kommunistiska gruppen i våras eller möjligen förra året motionerade om karenstidens slopande för alla, vilkas sjukdomstid överskred tre dagar. Men den gången yrkades det avslag på vår hemställan — jag kan inte erinra mig huruvida herr Strand var talesman för avslagsyrkandet vid detta tillfälle, men

jag håller det faktiskt inte för helt utslutet att så var fallet.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Det gör inte jag heller, herr Adolfs-son! Alldeles säkert var det jag som talade för avslag; och jag skulle förmodligen ha gjort det även i dag om en motion av det innehållet förelegat. Det finns nämligen inte någon anledning att ha en lagstiftning som kräver ett visst lägsta antal sjukdagar för att man skall få betalt från första dagen. Då skulle ju ingen bli frisk förrän de dagarna gått, därför att man eljest skulle göra en förlust. Skall man slopa karenstiden, får man väl vara så generös att man säger: Är det bara en sjukdag, skall den betalas, är det två sjukdagar skall de betalas. Det skulle inte precis vara någon klok och ändamålsenlig lagstiftning att säga, att ersättning utgår bara om sjukdomstiden överstigit tre dagar.

Sedan kan vi naturligtvis ha olika uppfattningar beträffande den pott man förhandlade om nere på Blasieholmen i våras, men eftersom resultatet inte blev sådant att det täckte ersättningen för karensdagarna utan detta krav måste släppas trots att det var rest, måste väl detta betyda att det inte var tillräckligt mycket att förhandla om för att även det önskemålet skulle kunna bli tillgodosett. Jag har inte fått någon bekräftelse på att så var förhållandet, utan det är bara min egen gissning, men när kravet restes, förmodar jag att det var allvarligt menat, och har man inte lyckats genomdriva det vid förhandlingarna, ligger väl saken så till att man i varje fall inte velat ta en strid om det utan accepterat vad som stått till buds och låtit frågan om ersättningen för karensdagarna vila tills vidare.

Herr Adolfs-son sade också att han hade väntat sig att andra lagutskottet med hänsyn till det som sagts i valrö-

Om översyn av trafiklagstiftningen

relsen skulle ha funnit anledning att ta en annan ståndpunkt vid behandlingen av motionerna I: 40 och II: 50. Men det har väl ändå inte sagts i valrörelsen, herr Adolfsson, att vi nu skulle godkänna detta motionsyrkande och ålägga arbetsgivarna att betala ersättning för karensdagarna. Jag har inte särskilt fäst mig vid uttalandena i valrörelsen på denna punkt, men det måste rimligtvis ha sagts, att om inte frågan kunde lösas genom frivilliga förhandlingar, fick man ta upp den lagstiftningsvägen; och då har man väl tänkt sig att den skulle lösas på samma sätt som sjukförsäkringsfrågan i övrigt. Man skulle alltså överväga — jag vill understryka det ordet — att slopa karensdagarna i sjukförsäkringen och inte bara för de löneanställda utan för samtliga. Men andra lagutskottet har ingen initiativrätt i detta avseende och kunde därför inte säga någonting sådant. Vi måste behandla motionen sådan den föreligger och hade i det sammanhanget ingen som helst anledning att uttala oss om på vilket sätt frågan skulle lösas i en eventuell lagstiftning. Ledamöterna i utskottet hade nog emellertid ganska allmänt den uppfattningen, att en lagstiftning inte skulle följa linjen i det föreliggande motionsparet. Därför har utskottet avstyrkt motionerna.

Om frågan återkommer vid ett senare tillfälle vet jag inte. Det är möjligt att man avvaktar och ser om det finns möjlighet att lösa den genom frivilliga förhandlingar mellan arbetsmarknadsparterna. I det fallet kan ju frågan begränsas till de löneanställda. Men skall man gå lagstiftningsvägen måste det förmodligen ske genom en ändring i sjukförsäkringslagen, som då kommer att gälla samtliga försäkrade.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta mo-

tionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Om översyn av trafiklagstiftningen

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 36, i anledning av väckta motioner om översyn av trafiklagstiftningen.

Tredje lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 44 i första kammaren av herr *Jacobsson, Gösta*, och herr *Kaijser* samt nr 56 i andra kammaren av fröken *Karlsson* och herr *Magnusson* i Borås.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en skyndsamt utredning angående översyn av trafiklagstiftningen i dess helhet under hänsynstagande till de ändrade förhållanden, som uppstode vid övergång till högertrafik.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 44 och II: 56, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Nyberg*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 44 och II: 56, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört:

Herr **JACOBSSON, GÖSTA**, (h):

Herr talman! Jag är medveten om att en motionär, som ställer ett yrkande mot ett i det närmaste enhälligt utskott som underkänt hans förslag, anses som en personligen ganska modig men litet omdömeslös och därför kanske mindre salongsfäbig man. Trots detta skall jag drista mig att ta till orda, inte för att hålla ett begravningsstal utan för att få denna fråga att falla framåt.

Jag tar till orda därför att jag sedan mycket lång tid tillbaka är av den livliga övertygelsen, att samhället omöjligt kan acceptera att varje år åtskilliga hundra personer, gamla och unga, offras på biltrafikens blodiga altare och att ytterligare tusentals människor lemlästas och blir invalidiserade för livet. Många människor har blivit så avtrubbade av tidningarnas dagligen skrämmande notiser från detta fält, att dessa förhållanden nära nog anses som ett nödvändigt ont, så att säga som den lysande motormedaljens baksida. Jag tror emellertid inte att någon här i riksdagen ser problemet på detta sätt. Många åtgärder i trafiksäkerhetsfrämjande syfte har ju på senare tid vidtagits under riksdagens medverkan. Jag vill också med tillfredsställelse notera den nuvarande kommunikationsministerns intresse för dessa frågor, bl. a. ådagalagt i den departementspromemoria med 20 punkter rörande trafiksäkerhetsarbetet, som utarbetades i våras och som finns nämnd i utskottsutlåtandet. Inte minst har upplysningsarbetet för ökad trafiksäkerhet varit berömvärt.

Låt oss emellertid erkänna, herr talman, att samhället har kört fast på detta område. Olycksfallsfrekvensen endast stiger och stiger. Under årets tio första månader har inte mindre än 813 människoliv utsläcks i trafiken mot 752 under motsvarande tid år 1963. Siffran för oktober månad i år är 119, vilket är den största hittills noterade månadssiffran i vårt land. Samhället måste uppenbarligen göra någonting annat och mer än vad som hittills gjorts för att komma ur det nuvarande dödläget. Alla klutar borde sättas till för ändamålet. Särskilt angelägna är enligt min mening åtgärder på lagstiftningsområdet, där — jag drar mig inte för det omdömet — uppenbarligen åtskilligt försummats. Jag anser givetvis inte att man endast kan lagstifta fram trafiksäkerhet, men lagstiftning blir alltid en hörnsten i dessa strävanden.

När motionärerna begärt en skynd-

Om översyn av trafiklagstiftningen
sam allmän översyn av vägtrafiklagstiftningen, har de ett helhjärtat stöd av Motororganisationernas samarbetsdelegation, som är ett gemensamt organ för motorfolkets samtliga sammanslutningar. Jag känner mig alltså — trots att jag är fotgängare — som om jag hade allt motorfolket bakom mig. Svenska vägtrafikföreningen har varit inne på samma linje. Alla har varit ense om behovet av en allmän översyn av vägtrafiklagstiftningen. Motororganisationernas samarbetsdelegation har uttalat att det behövs skyndsamma åtgärder för att bringa den svenska trafiklagstiftningen i nivå med de krav som trafiken ställer. Så har skett ute i Europa, och det borde ske även här. Situationen är kort och gott den, herr talman, att motorfolket och andra som känner ansvar för utvecklingen i trafiken ber om ett initiativ till en bättre vägtrafiklag, inte minst med tanke på övergången till högertrafik på hösten 1967.

Låt oss se hur tredje lagutskottet ställer sig till denna viktiga fråga. Utskottet säger nej, om än med en vänlig klapp på axeln, till motionärerna. Såvitt jag kan förstå hänger emellertid utskottets motivering för den negativa ståndpunkten inte riktigt samman — jag hoppas att utskottets ordförande inte tar illa vid sig att jag säger detta — men den ena meningen motsäger i någon mån den andra.

Först konstaterar utskottet — jag hänvisar till vad som står överst på sid. 13 i utlåtandet — att det fortgående partiella reformarbetet lett till att lagstiftningen fått en relativt modern utformning — alltså att vi har en relativt modern lag — samt att denna lag kan anses ha verksamt bidragit till att trafiksäkerheten i riket internationellt sett är förhållandevis god. Utskottet menar tydligen, såvitt jag kan förstå, i motsats till motororganisationerna att vi har en någorlunda modern lagstiftning och att förhållandena över huvud taget är ungefär lika bra, eller möjligen lika dåliga som i utlandet.

Om översyn av trafiklagstiftningen

Hur ser då verkligheten ut? Jag pekade nyss på den oavlåtliga stigande kurvan för olycksfallen i trafik. Enbart dödsolyckorna har i år stigit med cirka 8 procent, och även antalet anmälda skador i trafik visar samma tendens. Utskottets jämförelse med utlandet måste stå för utskottets egen räkning; jämförlig statistik av erforderlig omfattning saknas nämligen. Det är att märka att Österrike visar en klart sjunkande kurva, sedan man där år 1960 fått en ny trafiklag.

En alarmsignal på lagstiftningsområdet var att det nordiska juristmötet i Köpenhamn i augusti 1963 som huvudämne behandlade trafiksäkerhet och rättsskipning, däri inräknat lagstiftningen och dess tillämpning. Från både svensk och dansk sida betonade man trafiklagstiftningens viktiga roll i detta sammanhang, och konkreta förslag framfördes i debatten.

Utskottet förefaller dock i den senare delen av skrivningen vara litet mindre säkert på att vi har en alldeles bra och modern lag, i det att utskottet hänvisar till vad som kan komma fram vid den pågående samordningen av de nordiska trafikreglerna inom Nordisk vägtrafikkommitté. Kommittén firar inom kort sitt 4-årsjubileum utan att ännu ha lagt fram ens bebådade detaljförslag. Att det är fara i dröjsmål framgår bland annat därav att under dessa fyra år närmare 4 000 människor omkommit i trafiken.

Om jag inte är fel underrättad, har Nordisk vägtrafikkommitté i varje fall hittills endast sysslat med vissa detaljproblem, av vilka de viktigaste gäller vägmärkena. Utskottet har tydligen också på känn att Nordisk vägtrafikkommitté inte kan komma att ge den fulla lösningen av problemen. Man skjuter då i stället framför sig högertrafikkommissionen, och vad som uppenbarligen har varit utslagsgivande för utskottets hemställan, att motionerna inte måtte föranleda någon riksdagens åtgärd, är uppenbarligen höger-

trafikkommissionens fundering att modernisera vägtrafiklagstiftningen i två etapper, först en s. k. spegelvändning av de nuvarande vägtrafikreglerna vid övergång till högertrafik och sedan — något år efter dagen H — partiella reformer. I denna del ansluter sig utskottet sålunda till en positiv reformlinje.

Det framgår emellertid att högertrafikkommissionen, som inom kort verkat ett och ett halvt år, ännu inte gjort någon allvarlig insats ens för den första etappen, »spegelvändningen». Jag vill i denna del hänvisa till utskottets eget uttalande att »spegelvändningen» kan ordnas genom att det för ändamålet tillsättes en särskild arbetsgrupp. Anmärkningsvärt är att denna arbetsgrupp ännu dagen för utskottsutlåtandet, d. v. s. den 4 november, uppenbarligen inte är tillsatt. Den existerar alltså inte i sinnevärlden. Man har låtit dyrbar tid gå, utan att göra något på detta avsnitt. Förklaringen kan måhända vara den att, sedan en tidigare utsedd framstående och mycket kvalificerad lagstiftningsjurist trätt tillbaka på grund av missnöje med kommissionens arbetssätt, någon tillräckligt kvalificerad jurist inte stått till förfogande för detta arbete.

Utskottets skrivsätt ger vid handen att utskottet tydligen självt tvivlar på att ens den första etappen kan komma att medhinnas — det står uttryckligen så — om man nöjer sig med en sådan arbetsgrupp. Man ställer med andra ord denna fråga väsentligen på framtiden. Jag tycker nog med tanke härpå och med tanke på utskottets skrivning över huvud taget, att det rent logiskt hade varit mera riktigt om utskottets utlåtande hade utmynnat i ett tillstyrkande av motionerna.

Herr talman! Jag hyser ingen större förhoppning om att motionsyrkandena skall bifallas. Jag vill emellertid rikta en varm vädjan till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet — jag hoppas att han läser pro-

tokollet — att han skall ta ett kraftfullt initiativ för att även vårt land skall få den moderna vägtrafiklag som trafiken kräver. För att kammaren skall förstå hur övertygad jag är om att en modern vägtrafiklagstiftning är ett oundgängligt medel — bland andra — för att skaffa oss en förbättrad trafiksäkerhet och färre trafikoffor, så yrkar jag, herr talman, bifall till motionen nr 44 i denna kammare.

Herr RISBERG (h):

Herr talman! Den som i likhet med mig nyligen upplevt en personlig tragedi, då enda barnet borttryckts i en trafikolycka, kan inte annat än instämma i herr Jacobssons yrkande. Jag väddar till kammaren att den på allt sätt måtte medverka till att trafikolyckornas antal minskas. Jag anser personligen att vi inte kan göra detta annat än genom intensivare forskning och utredning på detta område.

Jag instämmer i herr Jacobssons yrkande.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Utskottet har vid behandlingen av de här föreliggande motionerna liksom i andra sammanhang uttalat sitt stora intresse för trafiksäkerhetsfrågorna och att allting som rimligen kan göras för att öka trafiksäkerheten också bör bli gjort. Men vi har också ansett att vi i statistik och på annat sätt kunnat se, att det som under tidernas lopp har blivit gjort i dessa avseenden har avsatt resultat. Jag kan inte helt instämma i herr Jacobssons beskrivning av situationen. I stället är det så att trafiksäkerheten här i landet, om man ställer den i relation till trafikens omfattning, efter hand blivit avsevärt förbättrad.

Jag skall ur minnet anföra några siffror som gäller för den senaste tioårsperioden. Antalet dödade personer, liksom antalet svårt skadade, har under

Om översyn av trafiklagstiftningen

den tiden ökat med i runt tal 20 procent, sammanlagt för hela perioden. Antalet motorfordon som är i trafik på vägarna har under samma tid ökat från cirka 400 000 till omkring 1 400 000, alltså över 300 procent. Det framgår av dessa siffror, att för varje trafikant som rör sig på vägarna och för varje kilometer som avverkas är säkerheten nu avsevärt mycket större än förut. Trots detta har det absoluta antalet olyckor i någon mån stigit, och det är uppenbart att man inte på något sätt skall slå sig till ro och avstå från ytterligare åtgärder för att förbättra trafiksäkerheten. Man skall hämta tillfredsställelsen ur vad som är gjort men se om det verkligen inte går att åstadkomma någonting ytterligare. I sammanhanget vill jag också erinra om att redan under tiden före första världskriget, då motortrafiken var av synnerligen blygsam omfattning, låg antalet dödade i trafiken omkring en siffra på cirka 800 per år.

Det problem som utskottet har behandlat i detta sammanhang har vi emellertid inte ansett beröra frågan om huruvida man bör ägna större ansträngningar åt trafiksäkerhetsfrågorna eller inte. I det avseendet är vi helt ense med motionärerna. Frågan om hur detta arbete bör bedrivas är av rent praktisk natur. Det har då konstaterats i utskottsutlåtandet att vi har åtskilliga utredningar på gång. Vi har en del som redan är avslutade och som nu ligger under Kungl. Maj:ts prövning. Det finns andra utredningar som man väntar på att få sätta i gång med.

Hela detta område — trafiklagstiftningen — är så vittomfattande, att det skulle te sig ganska opraktiskt att behandla hela området i en enda utredning. Den skulle bli av mammutkaraktär, vilket sannolikt skulle leda till att vi inte skulle komma till något resultat inom överskådlig tid. Jag vill i detta sammanhang bara erinra om att trafiksäkerhetskommittén, som sysslar med en fråga som är av största betydelse för

Om översyn av trafiklagstiftningen

trafiksäkerheten, för ungefär ett år sedan avgav ett betänkande, som sedan dess har varit under remissbehandling och nu är under Kungl. Maj:ts prövning. Trafikmålskommittén har likaså avgivit ett betänkande, som innefattar förslag i frågor av speciell betydelse just för trafiklagstiftningsproblemen, kanske i första rummet problemet hur brott mot trafiklagstiftningen skall beivras och behandlas, men som även berör själva trafikreglerna. Vi har även andra utredningar som har kommit långt med sina uppdrag, t. ex. bilförarutredningen, och vi har den av motionären nämnda Nordisk vägtrafikkommitté, som framför allt sysslar med en samordning av trafikreglerna mellan de nordiska länderna, en fråga som givetvis med hänsyn till den ökande internationella trafiken är av stor betydelse just ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Utskottet har under dessa förhållanden inte ansett det finnas anledning att nu påkalla en ny allmän utredning, som skulle spänna över hela detta fält och behandla sådana frågor som redan är utredda blandade med sådana där utredning just har påbörjats och kanske även sådana områden där riksdagen nyligen har fattat beslut om åtgärder i trafiksäkerhetsfrämjande syfte. Det bästa resultatet kan man nog nå genom att fortsätta på den inslagna vägen och sätta in alla resurser på att förbereda nya reformer och följa upp de redan genomförda för att se deras resultat.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Jag tyckte nog att utskottets värderade ordförande tog litet för lätt på det statistiska materialet. Jag har Nationalföreningens för trafiksäkerhetens främjande tablå över antalet dödsolyckor i trafiken under 1963 och 1964. Den förra siffran jag nämnde angav antalet olyckor, men antalet dödade är ännu större. Under 1964 dödades

i januari 82 personer, februari 60, mars 73, april 68, maj 89, juni 72, juli 76, augusti 132, september 112 och oktober 130. Detta är ju ganska fruktansvärda siffror. Sammanlagda antalet dödade i trafik under 1963 var 1 041 personer. Trots detta har utskottet sagt att man skall ta det långsamt när det gäller detta lagstiftningsarbete. Man skall ta vara på det material som kommer fram undan för undan och sedan fortsätta vidare i etapper. Jag ser dock saken litet annorlunda. Det gäller att fånga in intresset för trafikutbildning och åtgärder mot trafikolyckor i samband med övergången till högertrafik. Just då kunde man få alla att intressera sig för att lära in en ny, modern trafiklag. Vid övergången till högertrafik måste alla ställa om sig. Det blir liksom en ny värld som man kommer in i, och då måste varje motorförare vara intresserad av att ta del av de nya lagreglerna. Däremot kan inga, allra minst de nya motorförarna, vara tilltalade av att först bli serverade en hoplappad spegelvänd vägtrafikförordning för att sedan, ett eller två år efteråt, bli serverade en reviderad upplaga av vägtrafikförordningen. Tänk bara på de praktiska svårigheterna! Det skall vara nya författningar, nya läroböcker m. m., och om endast något år skall allt göras om igen. Genomför högertrafiken, skulle jag vilja säga, och ge folket samtidigt den vägtrafiklag som skall gälla. Det har allmänheten rätt att fordra, det blir den bästa ordningen och redan genom ett sådant förfarande.

Fröken STENBERG (h):

Herr talman! Med anledning av denna debatt om översyn av trafiklagstiftningen vill jag gärna — bland annat i kraft av ett yrkesarbete som betytt många och långa tjänsteresor och givit osökta tillfällen att begrunda vägtrafikförfattningen — helt kort understryka vikten av motionärernas utredningsförslag. Man måste väl ändå som sam-

hållsansvarig medborgare beklaga den accelerering av antalet trafikolyckor och trafikförsäkringsskador som så tydligt har redovisats i den aktuella motionen.

Trafiksäkerhetsarbetet i form av upplysning och utbildning i trafikknäskap, som är en av samhällets åtgärder mot trafikolyckor, har tydligen inte visat sig vara tillräckligt. Man frågar sig då — som enkel trafikant och utan att vara expert på detta stora frågekomplex — om inte det remissyttande som i detta ärende har avgivits av Motororganisationernas samarbetsdelegation, MSD, och i vilket motionärernas utredningsförslag tillstyrkes, i högre grad borde beaktas. När MSD föreslår att omedelbara åtgärder vidtas för att påskynda pågående utredningar inom det aktuella området och dessutom framhåller att skyndsamma åtgärder bör vidtas för att bringa den svenska trafiklagstiftningen i nivå med de krav trafiken ställer, då är det ju de svenska trafikanternas röst som talar.

Herr talman! Med all förståelse för nödvändigheten av att invänta pågående utredningar och utnyttja delreformer vill jag bara stillsamt påminna om vad utskottet anfört: »Det är möjligt att detta reformarbete bör ske i form av en allmän översyn av trafiklagstiftningen.» Det är ju i en mera bestämd form också vad motionärerna anser.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till de i tredje lagutskottets utlåtande nr 36 behandlade motionerna.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Med anledning av herr Jacobssons andra anförande vill jag säga, att när utskottet förordar de partiella reformernas väg, är det inte därför att utskottet anser att man skall skynda långsamt utan tvärtom därför att vi anser att det är den vägen som snabbast leder till resultat. Den långa vägen är den stora, allt omfattande utredningens väg.

Om översyn av trafiklagstiftningen

Vad sedan gäller högertrafikomläggningen är det i varje fall högertrafikkommissionens bestämda åsikt att det är olämpligt, kanske farligt, att i nära samband med högertrafikomläggningen göra några väsentliga ändringar i trafiklagstiftningen i övrigt. Man måste i det sammanhanget koncentrera sig på att hos allmänheten inskräpa själva högertrafikomläggningen, och man bör inte då sammanblanda denna med andra omläggningar. Däremot kan det ju kanske bli aktuellt efter omläggningen att ta till vara erfarenheter och eventuellt föra fram nya förslag. Det är en sådan utredning, eventuellt i form av en allmän översyn, som utskottet åsyftar med de ord som fröken Stenberg till sist återgav.

Slutligen vill jag framhålla att det säkerligen blir tillfälle att återkomma till dessa frågor många gånger. Utskottet kommer hela tiden att visa sitt intresse för trafiksäkerhetsarbetet. Jag har dock inte riktigt i motionerna kunnat utläsa, vilka nya principer som man vill införa i trafiklagstiftningen. Man har hänvisat till den österrikiska reformen, och herr Jacobsson framhöll att man i Österrike uppnått goda resultat, men jag vill i detta sammanhang erinra om att utgångspunkterna för den statistiska förbättringen där var avsevärt mycket sämre än dem vi i varje fall nu har i vårt land.

Herr KALJSER (h):

Herr talman! Jag vill också med några ord delta i denna debatt. Även jag har erfarenhet från mitt arbete av att den nuvarande trafiklagstiftningen inte är tillräcklig. Det inträffar alltför mycket olycksfall och alltför mycket skador i vägtrafiken.

Också jag har klart för mig att det pågår utredningar på olika håll — internationellt, internordiskt och här i Sverige — men jag tror också att det är väsentligt att man inte bara sysslar med dessa problem styckevis och

Om översyn av trafiklagstiftningen

delt utan att man verkligen söker göra en allmän översikt över hela lagstiftningen. Det kan ju hända att man finner nya principer, som man kanske inte tänker på utan en sådan allmän översikt. Det förhållandet att det skall bli en övergång till högertrafik är en väsentlig påstötare när det gäller detta förslag. Det kommer ju att bli helt annorlunda förhållanden här i vårt land — det kanske blir som herr Jacobsson sade något av en ny värld. Men jag skulle också vilja peka på en annan sak — de siffror som utskottets ärade ordförande anförde om ökningen av bilarnas antal. Det är ju helt andra förhållanden på vägarna nu på grund av den mycket starka ökningen av antalet bilar än det var när den nuvarande lagstiftningen kom till, och denna ändras ju som jag sade bara i små detaljer då och då.

Herr talman! Jag ber att få instämma i herr Jacobssons yrkande.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Utskottets ordförande efterlyste vilka önskemål om ändringar i lagstiftningshänseende som jag kan ha. Jag har faktiskt varit beredd på den frågan och har gjort upp en liten tablå över ett begränsat antal frågor, som enligt min uppfattning i första hand kan komma i fråga vid en reform:

1) Vem skall få köra bil, motorcykel, traktor, moped?

2) Skall körkortsinnehavarens lämplighet ur medicinsk synpunkt omprövas vid högre ålder?

3) Skall länsstyrelse eller domstol besluta om körkortet vid trafikförseelse?

4) Hur skall förkörsrätten utformas? Är vänsterregeln föråldrad?

5) Barn och äldre måste få bättre skydd i trafiken.

6) Vilka föreskrifter skall gälla om högsta tillåtna hastighet t. ex. vid möte i mörker med hänsyn till risk för bländning?

7) Är reglerna om signalering rätt utformade?

8) Hur skall man bäst kontrollera att försäkringsplikten fullgöres?

9) Hur skall man hindra spritpåverkade förare att uppträda i trafiken?

10) Skall en motorförare vara skyldig att anmäla en trafikolycka till polisen om en person blivit skadad? Den regeln gäller runtom i Europa men inte i Sverige.

Detta var en provkarta på några viktiga frågor som bör komma i fråga vid ett fortsatt reformarbete.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Med anledning av den lista som herr Jacobsson framförde vill jag be att få göra några påpekanden. Frågan om bilförarna är just under utredning inom bilförarutredningen, som även har att ompröva frågan om äldre personer etc. Frågan om spritpåverkade förare har ju handlagts av trafiknykterhetsutredningen. Frågan om anmälningsskyldighet vid olyckor har behandlats av trafikmålsutredningen. Frågan om hastighetsbegränsning har ju varit föremål för uppmärksamhet, särskilt beträffande de tidsbegränsade hastighetsreglerna, och frågan om hastighet i mörker är också föremål för utredning — som vi sett i tidningarna under de senaste dagarna — genom professor Johansson i Uppsala och hans olika experiment.

Detta var i varje fall flertalet av herr Jacobssons förslag. Jag har kanske inte kunnat återkalla ur minnet vilken behandling alla de andra frågorna varit föremål för, men jag tror inte att dessa frågor heller varit lämnade utan uppmärksamhet.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder framkomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propo-

sitionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Gösta*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 36, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckta motioner om ökad utbildning av lantmästare;

nr 22, i anledning av väckta motioner angående åtgärder för utrotning av vildmink;

nr 23, i anledning av väckta motioner om vidgad rätt för lantbruksnämnderna att förvärva mark för fritidsändamål;

nr 24, i anledning av väckta motioner om domänverkets medverkan vid exploatering av mark för fritidsändamål, m. m.; och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i visst fall från betalningsskyldighet till kronan.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om översyn av trafiklagstiftningen

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 45, i anledning av motion om åtgärder för bevarande av bokskog;

nr 46, i anledning av väckta motioner om utredning rörande hembygdsvården; och

nr 47, i anledning av väckt motion om utredning rörande olika typer av datamaskiner m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets memorial nr 48, angående överlämnande till särskilda utskottet av vissa till allmänna beredningsutskottet remitterade motioner, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Anmäldes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 324, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående huvudmannskapet för rådhusrätterna m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott; samt

nr 325, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av magistrats- och kommunalborgmästarinstitutionerna, m. m.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vartdera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 190, angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1964/65;

nr 196, angående godkännande av ändringar i Förenta Nationernas stadga; och

nr 199, angående statlig långivning för anskaffning av högertrafikbussar.

Interpellation ang. domares oavsättlighet

Herr ALEXANDERSON (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Principen om domares oavsättlighet är av grundläggande betydelse för konstituerande av ett rätts-samhälle och för ett demokratiskt samhällsskick. Den har kommit till uttryck i 36 § regeringsformen och även i författningsutredningens förslag, enligt vilket oavsättningsprincipen skulle tillerkännas grundlagsskydd såvitt angår domarna men ej beträffande övriga stats-tjänstemän.

På senaste tiden har det emellertid förekommit vissa fall, som skulle kunna tolkas som en tendens att söka kringgå nu gällande bestämmelser i detta avseende. Sålunda har domarbefattningar, som blivit föremål för löneroglering, ledigförklarats, oaktat de är besatta med ordinarie innehavare och utan att kompetensvillkor eller arbetsuppgifter ändrats. Frågan har väckt uppmärksamhet och blivit föremål för närmare belysning i en artikel i senast utkomna häfte av tidskriften Juristnytt.

I anledning härav anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet ställa följande fråga:

Anser herr statsrådet, att en ledigförklaring av domarämbeten under omständigheter som nyss angivits är förenlig med den i 36 § regeringsformen inskrivna regeln om domares oavsättlighet?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades en av herr Möller under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 869, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 185, angående riktlinjer för en aktiv lokaliseringpolitik m. m.

Herr TALMANNEN yttrade:

I planen för kammarens sammanträden under hösten har upptagits ett eventuellt arbetsplenium den 27 dennes kl. 11.00 eller 14.00. Av uppgifter som jag i dag inhämtat framgår att arbetsplenium ej erfordras. Fredagen den 27 hålles därför endast bordläggningsplenium. Tidpunkten har nu bestämts till kl. 13.00.

Jag vill erinra om att första kammarens förre ålderspresident, herr Sandler, jordfästes fredagen den 27/11 kl. 14.00 i Heliga Korssets kapell å Skogskyrkogården.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.56.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Fredagen den 20 november

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 13 innevarande månad.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 323, till Konungen i anledning av väckta motioner angående kostnader för bevarande av fast fornlämning.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 326, i anledning av väckta motioner om giftorätt i pension samt de hemarbetande kvinnornas ställning i socialförsäkringssystemet;

nr 327, i anledning av väckta motioner om ökat stöd åt handikappade, i vad motionerna hänvisats till lagutskott;

nr 328, i anledning av väckta motioner angående de vapenfria värnpliktigas tjänstgöringsförhållanden och behandlingen av samvetsömma värnpliktiga;

nr 329, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1963 vid dess fyrtiosjunde sammanträde fattade beslut dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 330, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § sjukvårdslagen den 6 juni 1962 (nr 242) jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 332, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i sjölagen; och

nr 333, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om svensk domstols prövning av äkten-skapsmål i vissa fall, m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 190, angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1964/65, hänvisades propositionen, såvitt den anginge jordbruksärenden, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 196, angående godkännande av ändringar i Förenta Nationernas stadga.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 199, angående statlig långivning för anskaffning av högertrafikbussar.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet motionen nr 869.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 198, angående organisationen av delgivningsverksamheten efter förstatligandet av polisväsendet m. m.;

nr 200, angående vissa anslag för budgetåret 1964/65 till underrätterna, m. m.;

nr 201, angående personalstater för viss personal i teknisk tjänst vid marinen m. m.; och

nr 202, med förslag till lag angående ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av motioner om kontroll genom riksdagens justitieombudsman över taxeringsmyndigheterna;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 18 och 20 §§ lagen den 13 juni 1919 om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning;

nr 32, i anledning av väckt motion angående suppleanter för stads-, kommunal- och kyrkofullmäktige;

nr 33, i anledning av väckta motioner om ändrade regler för valbarhet till kommuns styrelse och nämnder; samt

nr 34, i anledning av väckt motion om förfarandet i kommunal besvärsnämnd;

statsutskottets utlåtanden:

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående huvudmannskapet för rådshusrätterna m. m., såvitt propositionen hänvisats till statsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av vissa av städernas särskilda rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten, m. m., såvitt propositionen hänvisats till statsutskottet;

nr 165, i anledning av väckta motioner om statsbidrag till ett nytt ålderdomshem för svenskar i London;

nr 166, i anledning av väckta motioner om erosionskydd på ön Ven;

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning för skada å fiske till följd av militär verksamhet m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 168, i anledning av väckta motioner om överförande av jordbrukare m. fl. till lokala försvarsförband;

nr 169, i anledning av väckta motioner om femdagarsvecka inom försvaret;

nr 170, i anledning av väckt motion rörande förflyttning av Moderna museet till Sergels torg, m. m.;

nr 171, i anledning av väckta motioner om utbildning och fortbildning av företagare;

nr 172, i anledning av väckta motioner om rätten till statsbidrag för anläggande av semesterby; samt

nr 173, i anledning av väckta motioner om utbildning av idrottsledare m. m. och om instruktörsverksamheten inom idrottsrörelsen;

bevillningsutskottets betänkande nr 61, i anledning av väckta motioner om ökat rättsskydd i skatteärenden, såvitt motionerna hänvisats till bevillningsutskottet;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 42, i anledning av väckta motioner om ökat rättsskydd i skattefrågor genom förstärkning av JO-ämbetet, m. m.; samt

nr 43, i anledning av framställning från delegerade för riksdagens verk angående beslutanderätten i pensionsärenden vid riksdagens verk;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av vissa av städernas särskilda rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten, m. m.;

nr 43, i anledning av väckta motioner angående revisorer i aktiebolag;

nr 44, i anledning av väckta motioner om jämkning av rättegångskostnad, m. m.; samt

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 22 april 1949 (nr 164) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 67, i anledning av väckta motioner angående korttidsanställdas och lågavlönades ATP-pensioner; samt

nr 68, i anledning av väckt motion om höjning av den allmänna tjänstepensionen för vissa åldersgrupper;

Meddelande ang. enkla frågor

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av väckta motioner angående återväxtåtgärder inom skogsbruket; samt

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statlig kreditgaranti för lån avseende anskaffning av vissa maskiner m. m. åt domänverkets skogsarbetare; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 49, i anledning av väckt motion om inrättande av en statlig riksbyrå för konstutställningsverksamheten.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor framställdes, nämligen

den 19 november

av herr *Sundin* (cp) till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet: »Anser Statsrådet att utfärdade tillämpningsföreskrifter är för parterna tillfredsställande i vad det gäller riksdagens beslut om ett försöksanslag å kronor 500 000 för inlösen av egna hem samt den tillämpning som sker i fråga om medel från jordfonden för inlösen av jordbruksegna hem? Om i vissa fall tillämpningen innebär, att kreditinstitutioner och samhället vid ett inlösningsförfarande säkrar sitt ekonomiska åtagande medan den enskildes egeninsats går förlorad, anser då Statsrådet det nödvändigt att ändra nuvarande tillämpningsföreskrifter?»; samt

av herr *Larsson, Thorsten*, (cp) till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet: »Avser Statsrådet att innevarande budgetår anvisa ytterli-

gare medel för en erforderlig ökad omfattning av de krediter, som lantbruksstyrelsen ställer till lantbruksnämndernas förfogande för beviljande av såväl drifts- som övriga kreditgarantier på jordbrukets område?»; ävensom

den 20 november

av herr *Eskilsson* (h) till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet: »Vill Herr Statsrådet med hänsyn till förslaget stora omfattning förlänga remisstiden för det förslag till ny organisation för jordbrukets och skogsbrukets rationalisering, som 1960 års jordbruksutredning utarbetat och var över ett stort antal myndigheter skall yttra sig?»;

av herr *Schött* (h) till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet: »Har Statsrådet uppmärksammat att uppdraget som ordförande i taxeringsnämnd blivit så föga lockande, att länsstyrelse numera nödgas annonsera efter personer, som är intresserade att erhålla uppdraget, och vilka åtgärder avser Statsrådet vidtaga för att säkerställa en tillfredsställande rekrytering till detta grannliga och ansvarsfulla uppdrag?»; samt

av fru *Segerstedt Wiberg* (fp) till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena: »Är någon ny aktpublicering angående svensk utrikespolitik under andra världskriget att vänta inom den närmaste framtiden?»;

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.10.

In fidem

K.-G. Lindelöw